

Λάρκος Λάρκου

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Αύγουστος, 2016

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Οι εξελίξεις στην Τουρκία είναι στενά συνυφασμένες με την ιδιαίτερη ιστορική της διαδρομή. Δεν μπορεί να αναλύσει κανείς τις αλλαγές που συμβαίνουν στην τουρκική επικράτεια αν δεν έχει βασικές γνώσεις της εξέλιξής της από το 1923 και εξής. Ο κεμαλισμός. Οι νίκες των αντι-κεμαλικών δυνάμεων όταν οι εκλογικές διαδικασίες το επέτρεπαν (1950). Ο ρόλος του στρατού στα τέσσερα πραξικοπήματα στη διάρκεια της ζωής της Τουρκικής Δημοκρατίας, (1960, 1971, 1980, 1997). Η στροφή στην ΕΕ με την απόκτηση της ιδιότητας του υποψήφιου μέλους (1999). Η άνοδος στην εξουσία του Κόμματος Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης, (2002). Η κυριαρχία Ερτογάν (2003-2016) και το πραξικόπημα στις 15 Ιουλίου 2016.

Οι εξελίξεις αποκτούν μια νέα ένταση μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα στις 15 Ιουλίου και τις προσπάθειες της τουρκικής κυβέρνησης να εξαρθρώσει το δίκτυο Γκιουλέν. Οι εξελίξεις καταγράφουν την πρώτη απόπειρα, ώστε τα βασικά κόμματα της χώρας αυτής να βρουν τρόπους συνεννόησης. Στις 15 Ιουλίου το τουρκικό τρένο απέφυγε τον εκτροχιασμό. Γι' αυτό αναζητά νέους δρόμους με βάση την εμπειρία που κατακτήθηκε από την ηγεσία και τους πολίτες της.

Σε 30 άρθρα καλύπτω τις κύριες εξελίξεις των τελευταίων δύο ετών, με αρχή από την εκλογή Ερτογάν στην προεδρία με απ' ευθείας εκλογή από τους πολίτες. Η διαδρομή φτάνει μέχρι τις σημερινές, ιδιαίτερα σπάνιες, εξελίξεις. Προσθέτω ορισμένα άρθρα που συνδέονται με τις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις, το κουρδικό και τις ευρωτουρκικές σχέσεις κάτω από το φως της προσφυγικής ροής.

Οι τρέχουσες εξελίξεις δείχνουν ότι βρίσκεται ένας τρόπος αποκλιμάκωσης της εσωτερικής πόλωσης ανάμεσα στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση, ενώ οι συναντήσεις στο Προεδρικό Μέγαρο δείχνουν πρόοδο σχετικά με την συνταγματική αναθεώρηση βασισμένη στο κοινοβουλευτικό σύστημα, και όχι το προεδρικό. Η Τουρκία μετά τις 15 Ιουλίου κινείται σε μια διαφορετική κατεύθυνση. Το σοκ φαίνεται να δημιουργεί τις συνθήκες για διάλογο ανάμεσα στα κόμματα ως κύρια προϋπόθεση για μελλοντικές συνεργασίες.

Λάρκος Λάρκου

Περιεχόμενα

1. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΑΠΟ ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	6
2. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΓΚΙΟΥΛΕΝ	12
3. ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ.....	19
4. ΕΠΤΑ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΤΤΑ ΤΗΣ 15 ^{ης} ΙΟΥΛΙΟΥ	22
5. ΤΥΦΛΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛ!.....	25
6. «ΓΙΛΑΝΤΙΡΙΜ» ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ!	29
7. ΔΕΛΤΑ ΜΕ ΙΣΡΑΗΛ	31
8. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΕΣ	35
9. ΓΡΑΜΜΗ ΛΕΒΙΑΘΑΝ-ΤΖΕΪΧΑΝ.....	37
10. ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΣΤΟΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ ΕΡΤΟΓΑΝ... ..	39
11. ΤΟ 299 ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ	43
12. ΙΣΡΑΗΛ-ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ	45
13. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΕ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ	47
14. ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΝΤΟΜΙΝΟ.....	51
15. ΤΑ ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ.....	53
16. ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΗ ΜΕΓΓΕΝΗ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ	56
17. ΚΩΔΙΚΟΣ» ΕΛΒΕΤΙΑ ΣΤΗΝ Α. ΜΕΣΟΓΕΙΟ.....	58
18. ΓΙΑΤΙ ΝΙΚΗΣΕ Ο ΕΡΤΟΓΑΝ;.....	61
19. «ΨΗΦΟΣ» ΜΕΡΚΕΛ ΣΤΟΝ ΕΡΤΟΓΑΝ!.....	64
20. ΤΟ ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ.....	67
21. ΟΙ ΔΥΟ ΑΓΚΥΡΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ	70
22. ΙΣΡΑΗΛ-ΤΟΥΡΚΙΑ: ΔΙΑΛΟΓΟΣ «ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ»	73
23. ΤΟ ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟ ΤΑΓΚΟ ΕΡΤΟΓΑΝ-ΟΤΣΑΛΑΝ... ..	76

24. ΣΤΗ ΡΩΜΗ Η ΝΕΑ ΣΕΛΙΔΑ	79
25. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ	81
26. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΡΙΘΜΩΝ	84
27. ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΗ ΣΤΟ ΑΥΤΟΝΟΗΤΟ!	87
28. ΕΡΤΟΓΑΝ-ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ: ΜΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΣΧΕΣΗ!	89
29. ΤΟΥΡΚΙΑ: ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ, ΠΑΛΑΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	92
30. ΕΡΤΟΓΑΝ ΧΩΡΙΣ ΑΝΤΙΠΑΛΟ!	95
31. ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΤΟΓΑΝ	98
32. ΔΕΚΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΤΟΓΑΝ	101

ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

1. Ο ΚΥΚΛΟΣ ΑΠΟ ΑΜΦΙΒΟΛΙΕΣ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

27-8-2016

Ο τούρκος πρεσβευτής στην ΕΕ Σελίμ Γελέν μιλά στη γερμανική Welt (εφ/δα Το Βήμα, 20/8): «την ώρα που ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν εμφανιστεί να απομακρύνουν (αν όχι να αποκλείουν) το ενδεχόμενο ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ, ο τούρκος πρεσβευτής στους «28» υποστηρίζει πως η Άγκυρα θέλει να έχει μπει στην Ένωση το 2023 ως «αποκορύφωμα» για τα εκατό χρόνια ύπαρξης του τουρκικού κράτους....Αν και αναγνωρίζει ότι υπάρχει «δυσπιστία», όπως λέει, μεταξύ ΕΕ και Τουρκία, εκφράζει την εκτίμηση ότι «θα βρεθεί λύση». Επαναλαμβάνοντας αρκετές φορές πως η Τουρκία πληροί τα 72 κριτήρια για την άρση της βίζας, λέει πως υπάρχουν «αμφιβολίες πως η ΕΕ όντως θα απελευθερώσει τη βίζα έστω και με τήρηση των κριτηριών...χρειαζόμαστε εγγυήσεις πως οι Βρυξέλλες θα τηρήσουν τις δεσμεύσεις τους».

Όσον αφορά την τρέχουσα κατάσταση στην Τουρκία, ο Γελέν απέρριψε κάθε επίκριση για την στάση της τουρκικής κυβέρνησης μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα και κάλεσε τις ευρωπαϊκές ηγεσίες να δείξουν μεγαλύτερη υποστήριξη στην Άγκυρα. «Η Τουρκία περιμένει να υπάρξει τώρα κάποια επίσκεψη από την καγκελάρια Μέρκελ, τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ντόναλντ Τουσκ ή τον πρόεδρο της σλοβακικής προεδρία, κάτι που θα έδειχνε την υποστήριξή τους για τη δημοκρατία στην Τουρκία και το ότι αντιλήφθηκαν πως η

δημοκρατία διαφυλάχθηκε. Η Δύση πρέπει να σταματήσει να καταδικάζει τον πρόεδρο Ερντογάν για δήθεν αυταρχισμό και να δείξει αλληλεγγύη, ο Ερντογάν έσωσε τη Δημοκρατία, ο λαός είναι ενωμένος».

Όσον αφορά τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις ο Γελέν ρωτήθηκε πότε περιμένει ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ. Γελώντας, απάντησε ότι ο βρετανός τέως πρωθυπουργός Ντέιβιντ Κάμερον είχε πει πως δεν θα γίνει πριν το 3.000. Πάντως ότι «αυτήν την στιγμή οι συνθήκες για ένταξη δεν είναι ευνοϊκές», υποστηρίζοντας ωστόσο ότι «αυτό μπορεί να αλλάξει γρήγορα».

Την ίδια μέρα ο Γερμανός κυβερνητικός εκπρόσωπος Στέφεν Ζάιμπερτ απαντά στον Σελίμ Γελέν: «Ούτε μπορώ, ούτε θέλω να αναφερθώ τώρα σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο πιθανής ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Υπενθύμισε αφενός ότι βρίσκεται σε εξέλιξη μια ενταξιακή διαδικασία με «ανοιχτό αποτέλεσμα» και αφετέρου ότι το Βερολίνο θεωρεί υπό τις παρούσες συνθήκες αδιανόητο το άνοιγμα νέων κεφαλαίων της διαπραγμάτευσης. «Η Τουρκία και η ΕΕ βρίσκονται σε μια διαδικασία ενταξιακών διαπραγματεύσεων με ανοιχτό αποτέλεσμα. Κάποια κεφάλαια έχουν ανοίξει, άλλα όχι. Δηλώσαμε εδώ κατά τις τελευταίες ημέρες επανειλημμένα ότι η γερμανική κυβέρνηση θεωρεί αυτή τη στιγμή αδιανόητο να ανοίξουν νέα κεφάλαια διαπραγματεύσεων. Άλλωστε αυτό είναι ένα θέμα που έτσι κι αλλιώς απαιτεί ομοφωνία των κρατών-μελών». Και προσέθεσε ότι δεν είναι σε θέση να προχωρήσει σε χρονικές εκτιμήσεις σχετικά με το πώς θα συνεχιστεί η διαδικασία των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. «Όπως είπαμε, είναι με ανοιχτό αποτέλεσμα και μόνο και μόνο από αυτό

συνεπάγεται ότι δεν μπορώ εδώ ή δεν θέλω να προσδιορίσω το χρονικό σημείο μιας πιθανής ένταξης» (εφ/δα Το Βήμα, 20/8).

Πέντε σημειώσεις επί του θέματος:

A. Είναι εφικτός ο στόχος «το 2023, όταν η Τουρκική Δημοκρατία θα γίνεται 100 χρονών, να γίνει μέλος της ΕΕ;». Υπό τις παρούσες συνθήκες η εκτίμηση Γελέν είναι υπερβολικά αισιόδοξη, καθώς δεν προκύπτει από τα πραγματικά δεδομένα της ευρωτουρκικής σχέσης. Είναι καλό να θέτεις στόχους, φτάνει αυτοί να ανταποκρίνονται στα δεδομένα που απαρτίζουν μια πολιτική διαδικασία. Από το σύνολο των 35 ενταξιακών κεφαλαίων άνοιξαν 16, δεν άνοιξαν τα 18, ενώ έχει κλείσει επιτυχώς το ένα. Αυτοί οι αριθμοί, δείχνουν τον όγκο εργασίας που χρειάζεται να γίνει.

B. Σε αυτή την εξέλιξη έχει ευθύνες ένα τμήμα της ευρωπαϊκής ηγεσίας, κυρίως το δίδυμο με τους Ν. Σαρκοζί, και σε προηγούμενη φάση την Α. Μέρκελ. Δεν έπαιξαν με καθαρούς όρους την τουρκική υποψηφιότητα, όπως έπραξαν οι προκάτοχοί τους, Σιράκ και Σρέτερ, οι οποίοι δέχθηκαν τα κείμενα της 3^{ης} Οκτωβρίου 2005 για διαπραγματεύσεις «ανοικτού τέλους» έχοντας μια μακροπρόθεσμη ανάλυση στα ευρωτουρκικά πράγματα. Το δίδυμο Σαρκοζί-Μέρκελ μπλόκαρε την διαπραγμάτευση επικαλούμενη στοιχεία που δεν περιλαμβάνονταν στα συμφωνημένα κείμενα, εξαιτίας της επιφυλακτικής τάσης που έδειχνε στα γκάλοπ η εκλογική τους βάση. Η Τουρκία αντέδρασε λανθασμένα στη στροφή Σαρκοζί. Αντί να επιταχύνει και να εμβαθύνει τη διαδικασία προωθώντας τις αλλαγές που επέβαλλαν οι ετήσιες Εκθέσεις Προόδου της Επιτροπής, με πείσμονα τρόπο υποβάθμισε τη βαρύτητα της Συμφωνίας της 3^{ης} Οκτωβρίου του

2005. Γι' αυτό έκανε ένα κύκλο από αποτυχημένες στροφές στη μεσανατολική περίμετρό της. Προτίμησε την περιθωριακή πολιτική, αντί την ευρωπαϊκή πολιτική.

Γ. Το κλίμα που έχει δημιουργηθεί στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη σχετικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής και των επιθέσεων σε πόλεις εντός της ΕΕ από το ισλαμικό κράτος, επιβαρύνει την υποψηφιότητα της Τουρκίας εξαιτίας της μουσουλμανικής της ταυτότητας. Οι προκαταλήψεις αποκτούν ευρύτερη υποστήριξη στην κοινή γνώμη (λ.χ. Γερμανία, Αυστρία) και οι αμφιβολίες περιπλέκουν την κατάσταση. Συχνά αυτή η διάσταση δεν λέγεται δημοσίως, αλλά έρευνες της κοινής γνώμης ως τάση αυτής της συγκυρίας, στις δύο πιο πάνω χώρες το επιβεβαιώνουν πλήρως. Οι δηλώσεις Κάμερον του τύπου «ένταξη της Τουρκίας το 3.000» δείχνουν ότι μερικοί πολιτικοί ακολουθούν τις δημοσκοπήσεις και δείχνει επίσης πόσοι δεν μπορούν να διαμορφώνουν πολιτικές για το μέλλον.

Δ. Παρά τις τριβές και τις αμφιβολίες, οι εμπορικές σχέσεις, οι επενδύσεις και η αναπτυξιακή διάσταση πάνε αρκετά καλά. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, στο πρώτο μισό του 2015, οι εμπορικές συναλλαγές της Τουρκίας με την ΕΕ, ανέρχονται σε 41 δισεκατομμύρια Ευρώ στις εισαγωγές και σε 30.2 δισεκατομμύρια Ευρώ στις εξαγωγές.

Η Τουρκία είναι η πέμπτη μεγαλύτερη εμπορική εταίρος της ΕΕ, με όγκο εμπορικών συναλλαγών αξίας 71.2 δισεκατομμυρίων Ευρώ.

Γι' αυτό το λόγοι οι βιομηχανικές κοινότητες στις δύο πλευρές παρεμβαίνουν στις εξελίξεις ασκώντας την επιρροή τους σε κυβερνήσεις

και στις δύο πλευρές για συνέχιση μιας πιο ομαλής πορείας. «Όποιος μιλάει τώρα για κυρώσεις, κινδυνεύει να κλείσει τελείως τις πόρτες απέναντι στην Τουρκία», δηλώνει στον ειδησεογραφικό ιστότοπο «Deutsche Wirtschafts Nachrichten» ο επικεφαλής Εξωτερικού Εμπορίου του Γερμανικού Βιομηχανικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου (DIHK) Φόλκερ Τράιερ, επισημαίνοντας ότι «η Τουρκία περιλαμβάνεται - όπως και η Ρωσία - στις πιο σημαντικές αγορές των γερμανικών εξαγωγών», (<http://news247.gr> 13/8).

Ο γερμανός Υπουργός Οικονομικών Β. Σόιμπλε, μιλώντας σε προεκλογική εκδήλωση του κόμματός του στο Ροστόκ, στη βόρεια Γερμανία, συνόψισε ως εξής το θέμα: «Δεν μου αρέσει καθόλου αυτό που κάνει ο Ερντογάν, αλλά δεν συμφωνώ (στη θέση) ότι (...) θα έπρεπε να τερματίσουμε τη συνεργασία μαζί του. Είναι προς το συμφέρον μας να συνεχίσουμε να συνεργαζόμαστε με την τουρκική κυβέρνηση» (ΑΠΕ, 16/8)

Ε. Η ευρωτουρκική σχέση θα παραμείνει σε ανοικτή τροχιά. Το θέλουν και τα δύο μέρη γι' αυτό και το ενταξιακό ταξίδι θα συνεχιστεί. Με δυσκολίες και εμπόδια αλλά θα παραμείνει πάνω στις ράγες. Το τρένο θα κινείται. Η Τουρκία έχει τον πρώτο λόγο, εάν αυτή το ταξίδι θα τρέχει με ταχύτητα στα 10 ή 50 ή 100 χιλιόμετρα. Οι προϋποθέσεις έχουν τεθεί στις ετήσιες Εκθέσεις Πρόοδου και είναι η Τουρκία που καλείται να τρέξει τις μεταρρυθμίσεις, να προσαρμοστεί στα κριτήρια του κράτους δικαίου, να εκσυγχρονίσει το σύνταγμά της, και να αποδείξει ότι τα μειονοτικά και ατομικά δικαιώματα κατέχουν κεντρική θέση στην πολιτική της ατζέντα. Μαζί με τα κλασσικά ευρωπαϊκά

κριτήρια μείζονα ρόλο θα παίξει η στάση της Άγκυρας στη διαδικασία επίλυσης του κυπριακού.

Μια Τουρκία που θα συμβάλει ουσιαστικά στην επίλυση του κυπριακού (αποχώρηση κατοχικού στρατού, πλήρης συμμετοχή της ενωμένης Κύπρου στην ΕΕ) θα αλλάξει ουσιαστικά την θέση και την εικόνα της απέναντι στα κράτη-μέλη και ασφαλώς σε μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης. Με μεγάλες αποφάσεις μπορούν να αλλάξουν τα δεδομένα και μόνο έτσι μπορεί να γίνει σοβαρή συζήτηση πάνω στην ανάλυση του πρεσβευτή Σελίμ Γελέν- «η Τουρκία στην ΕΕ το 2023». Τα κείμενα που οδήγησαν σε διαπραγματεύσεις «ανοικτού-τέλους», όπως έχουν συμφωνηθεί ανάμεσα στην ΕΕ και την Τουρκία το 2005, χρειάζεται να τύχουν αναθεώρησης. Έχουν από καιρό ξεπεραστεί. Ίσως το 2017 να είναι η πιο κατάλληλη περίοδος για μια νέα συμφωνία, υπό το φως των εξελίξεων στο κυπριακό, τις τάσεις στο προσφυγικό, το θέμα της βίζας και ασφαλώς σε σχέση με τα δεδομένα και τις ισορροπίες στην ΕΕ μετά την αποχώρηση της Μ. Βρετανίας.

Καθαρή συνεννόηση, με ανοικτά χαρτιά, αυτό χρειάζεται η ευρωτουρκική σχέση. Μόνο έτσι μια νέα 3^η Οκτωβρίου είναι εφικτή.

2. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΓΚΙΟΥΛΕΝ

17-8-2016

Η κατάσταση στην Τουρκία εξελίσσεται κατά τρόπο μάλλον απρόσμενο μετά την αποτυχημένη απόπειρα πραξικοπήματος στις 15 Ιουλίου 2016. Παλαιές συνήθειες μπαίνουν σε νέα βάση, νέες συνήθειες μπαίνουν στην πρώτη γραμμή της πολιτικής της ζωής.

1. Με αποφάσεις της κυβέρνησης αναδιοργανώνεται ο τρόπος λειτουργίας σε πτυχές της στρατιωτικής δομής. Στα εξής σημεία: 1389 στρατιώτες αποφασίζεται να απολυθούν λόγω συμμετοχής τους στο πραξικόπημα. Οι τρεις διοικήσεις Ξηράς, Θάλασσας και Αέρα, θα υπάγονται στον Υπουργό Άμυνας. Ο Πρόεδρος και ο Πρωθυπουργός θα δίνουν απ' ευθείας εντολές στο στρατό. Το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο (ΑΣΣ) θα στελεχώνεται με ισχυρή παρουσία Υπουργών, όπως οι Υπουργοί της Άμυνας, των Εξωτερικών και των Εσωτερικών με ταυτόχρονη μείωση της παρουσίας των στρατιωτικών. Η Στρατοχωροφυλακή θα υπάγεται στον Υπουργό Εσωτερικών και ο αρχηγός της δεν θα έχει θέση στο ΑΣΣ. Ο Υπουργός Άμυνας θα λάβει τη θέση του γραμματέα στο ΑΣΣ. Δημιουργείται Εθνικό Στρατιωτικό Πανεπιστήμιο, το οποίο θα λειτουργεί και ως ομπρέλλα για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τους άλλους στρατιωτικούς θεσμούς. Οι νυν στρατιωτικές ακαδημίες κλείνουν. Ο Πρύτανης θα επιλέγεται από τρία ονόματα που θα προτείνει ο Πρωθυπουργός. Τα στρατιωτικά νοσοκομεία θα υπάγονται στο Υπουργείο Υγείας.

2. Ο Τ. Ερτογάν αποσύρει στις 29 Ιουλίου όλες τις μηνύσεις (3 χιλιάδες συνολικά) που υπέβαλε κατά πολιτικών και πολιτών για «προσβολή του

προέδρου» βασισμένες στο άρθρο 299 του Ποινικού Κώδικα, ώστε «να ενισχύσει την ενότητα και την αλληλεγγύη στην πολιτική ζωή». Το ίδιο έπραξε και ο πρωθυπουργός Μ. Γιλντιρίμ. Ο ηγέτης του ΡΤΚ Κ. Κιλινσάρογλου χαρακτηρίσει την ενέργεια αυτή ως «ευγενική κίνηση».

3. Το μεγάλο σε όγκο συλλαλητήριο στην Κ/πολη (πέρα από ένα εκατομύριο οι παρόντες) ανέδειξε μέρος της νέας κατάστασης πραγμάτων που συντελείται με την πρώτη σε μαζικό επίπεδο συνεργασία ανάμεσα στα βασικά κόμματα. Μίλησαν σε αυτό οι Ερτογάν, Γιλντιρίμ, Κιλινσάρογλου, Μπαχτσελί. Αυτές οι εκδηλώσεις δίνουν περισσότερη αυτοπεποίθηση στην τουρκική δυνατότητα να ελέγχει το στράτευμα, καθώς για πρώτη φορά στην ιστορία της Τουρκικής Δημοκρατίας οι ενεργοί πολίτες παρεμπόδισαν επιτυχώς μια στρατιωτική παρέμβαση στην πολιτική της εξέλιξη.

4. Ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του ΚΑΔ Μ. Γιλντιρίμ συναντάται την 1^η Αυγούστου στα γραφεία του ΡΤΚ με τον ηγέτη του Κ. Κιλινσάρογλου και με τον ηγέτη του ΚΕΔ Ν. Μπαχτσελί στο κτίριο στη Βουλή συμφωνώντας να αρχίσουν εργασία για «μικρής κλίμακας αλλαγές στο σύνταγμα», διορίζοντας έναν αντιπρόσωπο από το κάθε κόμμα. Ο αντιπρόεδρος της τουρκικής κυβέρνησης Ν. Κουρτουλμούς ομιλώντας στην 1η Αυγούστου στους πολιτικούς συντάκτες σημείωσε ότι οι συναντήσεις συνιστούν «ακόμα μια ένδειξη της δέσμευσης, της ειλικρίνειας και της καλής θέλησης για τη συνέχιση της θετικής ατμόσφαιρας στην πολιτική». Σχολιάζοντας τη συμμετοχή του στο συλλαλητήριο στις 8 Αυγούστου, ο Κ. Κιλινσάρογλου δήλωσε ότι

«βρήκα την ευκαιρία να μιλήσω στο πλήθος, η πλειοψηφία του οποίου ήταν από το ΚΑΔ. Ήθελα ακριβώς να τους πω λ.χ. για την ελευθερία του τύπου. Να σκεφτούν πάνω σε αυτό. Πώς θα μπορούσαν να γνωρίζουν για να σταματήσουν τα τανκς, εάν τα Μέσα δεν τους ενημέρωναν; Ακόμα και ο πρόεδρος κατέστη δυνατόν να απευθυνθεί στο πλήθος χάρις στα Μέσα», («Χουριέτ», 9/8).

5. Μίνι κρίση στις σχέσεις με τη Δύση. Ο Ερτογάν στις 2 Αυγούστου σε ομιλία του σε συνέδριο για διεθνείς επενδυτές έθεσε το ερώτημα «η Δύση δίνει υποστήριξη στους τρομοκράτες ή όχι; Είναι η Δύση στο πλευρό της δημοκρατίας ή στο πλευρό του πραξικοπήματος και της τρομοκρατίας; Δεν έχουμε λάβει κάποια υποστήριξη την οποία αναμέναμε από φίλους μετά το πραξικόπημα. Κανένας δυτικός ηγέτης δεν έχει έρθει στην Τουρκία για να δείξει αλληλεγγύη στον τουρκικό λαό». Ο γερμανός Μ. Εντερέρ, Γραμματέας του Κράτους για τις Εξωτερικές Υποθέσεις, επισκεπτόμενος το κτίριο του Κοινοβουλίου που βομβαρδίστηκε από πολεμικά αεροπλάνα στις 15 Ιουλίου σημείωσε ότι «αν το πραξικόπημα, είχε επιτύχει, αυτό θα ήταν καταστροφή για την Τουρκία, τη Γερμανία και την περιοχή». Στήριξε την Άγκυρα στις προσπάθειες για την τιμωρία όσων οργάνωσαν το πραξικόπημα αλλά «υπογράμμισε ότι οι ενέργειες πρέπει να γίνονται στο πλαίσιο του κράτους δικαίου, σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές όπως τις θέτει η ΕΕ, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη», («Χουρριέτ», 9/8).

6. ΟΙ ΗΠΑ πιέζονται αφόρητα για έκδοση του Φ. Γκιουλέν, κάτι που, ίσως, αποφασίσουν να κάνουν στα πλαίσια της προσπάθειάς τους για

καλύτερη συνεργασία με την τουρκική κυβέρνηση. Πιθανότητα να αποδεχθούν το τουρκικό αίτημα καθώς το διακύβευμα είναι πολύ μεγαλύτερο στο να επιτύχει ο αγώνας κατά του Ισλαμικού Κρατους, παρά η τύχη ενός τυχοδιώκτη κληρικού στην Πενσυλβάνια. Η Ε. Τρυντό, εκπρόσωπος τύπου στο αμερικάνικο ΥΠΕΞ υπογράμμισε ότι «οι ισχυρισμοί για συμμετοχή των ΗΠΑ στην απόπειρα του αποτυχημένου πραξικοπήματος στην Τουρκία είναι «παράλογοι», ενώ επανέλαβε ότι η Ουάσιγκτον «στέκεται δίπλα από την δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση της Τουρκίας όπως και στον τουρκικό λαό». («Χουριέτ», 9 Αυγούστου)

7. Σε αυτή την περίοδο προσαρμογής καταγράφω τα εξής σημαντικά λάθη από την πλευρά της τουρκικής ηγεσίας. Οι μαζικές, χωρίς οποιανδήποτε αιτιολόγηση συλλήψεις, εξαιτίας του πραξικοπήματος. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης Μπεκίρ Μποζντάγ δήλωσε ότι «μέχρι στιγμής έχουν συλληφθεί περίπου 16.000 άτομα για εμπλοκή στην 15η Ιουλίου. Υπό κράτηση, χωρίς ακόμη να έχουν συλληφθεί, βρίσκονται άλλοι 6.000, οι υποθέσεις των οποίων εξετάζονται. Επιπλέον, περίπου άλλοι 7.668 βρίσκονται υπό έρευνα σύμφωνα με τα όσα ανέφερε ο υπουργός σε δηλώσεις του που μεταδόθηκαν ζωντανά στα τουρκικά τηλεοπτικά δίκτυα». (εφημερίδα «Το Βήμα», 9 Αυγούστου). Θεωρώ ότι η δημόσια συζήτηση για επαναφορά της θανατικής καταδίκης συνιστά μια πολύ σοβαρή οπισθοδρόμηση. Ο αποκλεισμός από τον κεντρικό διάλογο (συλλαλητήριο, συνταγματικές αλλαγές) του φιλοκουρδικού «Δημοκρατικού Λαϊκού» Κόμματος, τέταρτου σε δύναμη κόμματος στη Βουλή, επίσης αποτελεί ουσιαστικής σημασίας λάθος. Καταγράφω επίσης τις αδικαιολόγητες επιθέσεις κατά «δυτικών εταίρων» ότι

βρίσκονταν πίσω από το πραξικόπημα, καθώς κάτι τέτοιο δεν βεβαιώνεται από κανένα πραγματικό στοιχείο.

8. Οι ευρωτουρκικές σχέσεις έχουν φτάσει στο πιο χαμηλό σημείο τους. Ο πρόεδρος της Επιτροπής Γ. Κ. Γιούνκερ με την απόφασή του να μην επισκεφθεί μίαν υποψήφια για ένταξη χώρα, αμέσως μετά το πραξικόπημα, έχασε μια μοναδική ευκαιρία να ισχυροποιήσει το δυτικό στοιχείο της Τουρκίας και ταυτόχρονα να ενισχύσει το κλίμα της συνεννόησής του με τον Τ. Ερτογάν. Έδειξε να μην έχει πλήρη αίσθηση των πραγμάτων, ενώ ένα ακόμα λάθος ήταν το γεγονός πως δεν έστειλε ούτε την Φ. Μογκερίνι ως Υπουργό Εξωτερικών της ΕΕ να στηρίξει τη δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση και στην πράξη να στείλει μήνυμα αλληλεγγύης στους τούρκους πολίτες.

Σήμερα, πιο πιθανό θύμα αυτής της έντασης θα είναι η συμφωνία των δύο πλευρών για το προσφυγικό. Ήδη ο Μ. Τσαβούσογλου μίλησε δημόσια λέγοντας ότι αν δεν προχωρήσει το θέμα με την μη θεώρηση βίζας στους τούρκους πολίτες, η Άγκυρα θα ακυρώσει τη συμφωνία επανεισδοχής που υπογράφηκε τον περασμένο Μάρτιο. «Δεν τίθεται θέμα απελευθέρωσης του καθεστώτος της βίζας για τους Τούρκους πολίτες υπό τις παρούσες συνθήκες. Η απελευθέρωση της βίζας θα γίνει όταν θα εκπληρωθούν οι σχετικοί όροι. Αυτή τη στιγμή δεν βρισκόμαστε σε αυτό το σημείο», σημειώνει ο Γερμανός υπουργός Εξωτερικών Φρανκ-Βάλτερ Στاینμάγερ (συνέντευξή στην εφ/δα Bild). Στις 9 Αυγούστου, η τουρκική κυβέρνηση αποφάσισε την ακύρωση τη συμμετοχή στο Πρόγραμμα Υποτροφιών Ζαν Μονέ για το ακαδημαϊκό έτος 2016-17. Η Αντιπροσωπεία της Επιτροπής στην Άγκυρα σε γραπτή δήλωσή της ανέφερε ότι η «ακύρωση ελήφθη από τις τουρκικές αρχές χωρίς την ανάμειξη της ΕΕ».

9. Αναθέρμανση της ρωσοτουρκικής προσέγγισης. Η συνάντηση Πούτιν-Ερτογάν στην Αγία Πετρούπολη στις 9 Αυγούστου έδειξε πως και οι δύο πλευρές επιθυμούν την ανάπτυξη των σχέσεών τους και έχουν ως προτεραιότητά τους να ξεπεράσουν τις πρόσφατες περιπέτειες μετά την κατάρριψη ρωσικού πολεμικού αεροπλάνου από την τουρκική αεροπορία-24 Νοεμβρίου 2015.

Σε δηλώσεις μετά τη συνάντηση ο Β. Πούτιν δήλωσε ότι «προτεραιότητα της Ρωσίας είναι να επιστρέψουν οι σχέσεις των δύο χωρών στα προ της κρίσης επίπεδα. Οι δύο χώρες έχουν κάθε δυνατότητα να αποκαταστήσουν τη μεταξύ τους συνεργασία. Θέλουμε την πλήρη αποκατάσταση των σχέσεων με την Τουρκία και θα το πράξουμε». Υπογράμμισε ότι «το πιο σημαντικό σημείο είναι οι κοινά ενεργειακά προγράμματα. Χρειάζεται να ενδυναμώσουμε τα πολιτικά βήματα, ώστε να υλοποιήσουμε τα έργα. Η τουρκική πλευρά έχει κάνει σημαντικά βήματα προς την κατεύθυνση αυτή».

Από την πλευρά του, ο τούρκος πρόεδρος Τ. Ερτογάν σημείωσε «ότι Ρωσία και Τουρκία μπορούν να οικοδομήσουν ξανά τη μεταξύ τους σχέση και να την επεκτείνουν» και πρόσθεσε «ότι ελήφθησαν αποφάσεις για την αποκατάσταση των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων των δύο χωρών. Είμαστε αποφασισμένοι να ομαλοποιήσουμε τις μεταξύ μας σχέσεις. Τουρκία και Ρωσία να επαναβεβαιώσουμε το στόχο των 100 δις για τις ετήσιες εμπορικές μας συναλλαγές. Φτάσαμε στα 35 δις στις διμερείς εμπορικές σχέσεις, ο αριθμός έπεσε στα 27 δις το τελευταίο διάστημα. Είμαστε αποφασισμένοι να αυξήσουμε τον αριθμό στα 100 δις».

10. Η κατάσταση στην Τουρκία αλλάζει. Η Τουρκία μετά τις 15 Ιουλίου δεν είναι ίδια με εκείνη της προηγούμενης ημέρας. Εμφανίζονται σημάδια ωρίμανσης του πολιτικού συστήματος αλλά και σημάδια μιας θυμωμένης απάντησης στις απειλές που προέρχονται από το κίνημα Γκιουλέν. Η μεγάλη μάχη για την τουρκική ηγεσία βρίσκεται στην εξόντωση του δικτύου Γκιουλέν. Το κλειδί, ωστόσο, για το μέλλον βρίσκεται πρώτιστα στην ενίσχυση της πολυφωνίας, του κράτους δικαίου, της συνταγματικής μεταρρύθμισης και της συναίνεσης ανάμεσα στις βασικές πολιτικές της κατευθύνσεις. Αυτό θα δυναμώσει τις θεμελιώδεις αρχές πάνω στις οποίες εξελίσσεται η τουρκική κοινωνία και οικονομία.

Όπως γράφει ο Adeel Malik, συνεργάτης του Κέντρου Ισλαμικών Σπουδών του πανεπιστημίου της Οξφόρδης «τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Τουρκία έχει επιτύχει αξιοσημείωτα οικονομικά βήματα και μεταμορφώθηκε από τον ασθενή της Ευρώπης σε μία από τις πιο εύρωστες οικονομίες της και σε ένα νέο κέντρο εμπορίου για τη Μέση Ανατολή. Οι βασικοί λόγοι πίσω από αυτή τη μεταμόρφωση είναι οι επενδύσεις στις υποδομές, η υποστήριξη προς τις μεσαίες επιχειρήσεις, η διεύρυνση του περιφερειακού εμπορίου και η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα.

Ως αποτέλεσμα, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, το κατά κεφαλήν εισόδημα της Τουρκίας τριπλασιάστηκε σε λιγότερο από μία δεκαετία και μειώθηκε στο μισό το ποσοστό της φτώχειας. Αυτό υποστήριξε την οικονομική κινητικότητα του αγροτικού εργατικού δυναμικού της Τουρκίας, των μικρών επιχειρηματιών και των χαμηλόμισθων εργαζομένων, βγάζοντας πολλούς ανθρώπους από το περιθώριο της κοινωνίας. Για τη νέα μεσαία τάξη της Τουρκίας, η επιβίωση της δημοκρατίας είναι απαραίτητη - και όπως έδειξαν τα

πρόσφατα γεγονότα, έχει διάθεση να πολεμήσει για αυτή. Πράγματι, αυτό που συνέβη στη Τουρκία, δεν αντανakλά μόνο μία μάχη για την εξουσία μεταξύ του Ερντογάν και των αντιπάλων του, αλλά και τη θέληση της μεσαιας τάξης να διασφαλίσει ότι η Τουρκία δεν θα επιστρέψει σε ένα πολιτικό σύστημα που θα κατέστρεφε το οικονομικό και πολιτικό της μέλλον» (εφ/δα «Το Βήμα», 10 Αυγούστου 2016).

3. ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

27-7-2016

Οι εξελίξεις στην Τουρκία αποκτούν ολοένα και πιο αντιφατικό χαρακτήρα. Δύο αντίθετες έννοιες δεν χωρούν στην ίδια πρακτική: από μια η αναγκαία έρευνα και οι συλλήψεις που συνδέονται με το πραξικόπημα και, από την άλλη, μαζικές, αναιτιολόγητες, συλλήψεις και απολύσεις πολιτών που δεν έχουν καμιά σχέση με το πραξικόπημα, χωρίς τήρηση των κανόνων της δίκαιης έρευνας ή σύλληψης. Είναι άλλο ζήτημα αν ένας αξιωματικός έλαβε μέρος στο αποτυχημένο πραξικόπημα και, άλλο, αν κάποιος έχει φιλικά αισθήματα στις όποιες δοξασίες έχει ο Γκιουλέν. Το πρώτο ερευνάται, το δεύτερο είναι ατομικό δικαίωμα!

Όπως διαμορφώνεται η κατάσταση στη σημερινή Τουρκία, το Κόμμα Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης (ΚΑΔ) και ο Τ. Ερντογάν, έχουν μπροστά τους τρεις επιλογές:

Α. Το ΚΑΔ να ανασυγκροτηθεί, να διευρύνει το πολιτικό του βάρος με την (επαν)είσοδο του Α. Γκιουλ και Α. Νταβούτογλου στο παιχνίδι. Οι δύο, διαθέτουν ευρύτερο, πέρα από το ΚΑΔ, εκτόπισμα, ιδιαίτερα ο Γκιουλ. Στην κρίσιμη στιγμή της εκδήλωσης του πραξικοπήματος, στήριξαν το ΚΑΔ, και, αν αυτό αποτελεί βαρόμετρο για τη συνέχεια, θα

δούμε τις αποφάσεις της Κεντρικής του Επιτροπής. Μέρος του ανοίγματος συνιστά και η αναθεώρηση της πολιτικής Ερτογάν για το Προεδρικό σύστημα, πρόταση την οποία οι δύο δεν υιοθετούσαν, πιο ανοικτά ο Γκιουλ, πιο διακριτικά ο Νταβούτογλου. Ο Τ. Ερτογάν μίλησε στο «Αλ Τζαζίρα» στις 20 Ιουλίου και, μεταξύ άλλων, υπογράμμισε ότι «θα παραμείνουμε μέσα στα πλαίσια του κοινοβουλευτικού συστήματος. Ποτέ δεν θα φύγουμε από αυτό». Είναι πολύ πρόωρο να λεχθεί αν αυτό σημαίνει αναθεώρηση ή εγκατάλειψη της μάχης για το «προεδρικό σύστημα», αλλά πάντως μπορεί να εικάσει κανείς ότι οι εξελίξεις της 15^{ης} Ιουλίου προσφέρουν μια ευκαιρία για να απαγκιστρωθεί από κάτι που οι αριθμοί και οι συσχετισμοί δεν ευνοούν.

Β. Άνοιγμα στην αντιπολίτευση, κυρίως στον Α. Κιλιντζάρογλου και το Ρεπουβλικανικό Λαϊκό Κόμμα του. Κατά έναν τρόπο, ο Α. Κιλιντζάρογλου παρουσίασε έναν διαφορετικό χαρακτήρα στις ημέρες της κρίσης. Στήριξε ανοικτά, με δηλώσεις και συγκεντρώσεις τη δημοκρατική διαδικασία, οι κινήσεις του έδειξαν εγκυρότητα, χωρίς μικροπολιτική διάθεση. Αν αυτό βοηθήσει στο να σπάσει ο φαύλος κύκλος της απίστευτης πώλωσης ανάμεσα στο ΚΑΔ και το ΡΛΚ, ανάμεσα στον Ερτογάν και τον Α. Κιλιντζάρογλου, θα το δούμε πολύ σύντομα. Βέβαιο είναι ότι ο δεύτερος θα πληρώσει πρόστιμο στον πρώτο, μετά από δικαστική απόφαση για δηλώσεις που κατά το δικαστήριο συνιστούν «προσβολή» του προέδρου. Μια ακόμα επιζήμια απόφαση βασισμένη σε άρθρο 299 του ποινικού κώδικα, ένα άρθρο το οποίο προκαλεί αντιδράσεις τόσο εντός όσο και εκτός Τουρκίας. Γί αυτό το λόγο δικαστήριο στην Κ/πολη, τον περασμένο Απρίλη, αποφάσισε να απευθυνθεί στο συνταγματικό δικαστήριο της Τουρκίας, με αίτημα την ακύρωση του άρθρου, με το επιχείρημα ότι «παραβιάζει την αρχή της ισότητας, κατοχυρωμένης από το σύνταγμα της χώρας».

Γ. Να συνεχίσει αυτά τα οποία σήμερα κάνει, ενέργειες με έμφαση στην καταστολή, στις συνθήκες έκτακτης ανάγκης, κυνήγι κάθε είδους σε ότι θεωρείται ή εμφανίζεται ως «γκιουλενικό». Από τη θεμιτή αντίδραση που συνδέεται με την δίωξη όσων προσπάθησαν να ανατρέψουν την εκλεγμένη κυβέρνηση, μέχρι τις χιλιάδες συλλήψεις, απολύσεις ή αναστολές εργασίας, η απόσταση είναι πολύ μεγάλη. Αυτή η κατάσταση πλήττει την πολυφωνία, τις αρχές πάνω στις οποίες βασίζεται το κράτος δικαίου και βεβαίως πλήττει ευθέως την τουρκική οικονομία. Ήδη ο οίκος αξιολόγησης, Standart and Poor' s υποβάθμισε το τουρκικό αξιόχρεο από «BB+» σε «BB» στις 20 Ιουλίου με αρνητική πρόβλεψη μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα στις 15 Ιουλίου. Ο τουρισμός ήδη έχει υποστεί σοβαρά πλήγματα από τις κυρώσεις της Μόσχας και τα τρομοκρατικά κτυπήματα. Αυτή η κατάσταση, η οποία προφανώς θα διαρκέσει μήνες, θα οδηγήσει σε καίριο πλήγμα κατά της οικονομίας, δηλαδή του παράγοντα εκείνου που συνετέλεσε στη διατήρηση της πολιτικής ηγεμονίας του ΚΑΔ για πάνω από δεκατρία χρόνια.

Αν η κατάσταση της οικονομίας συμβάλει στην αλλαγή των συσχετισμών ανάμεσα στα δύο μεγάλα κόμματα, με πολιτικά κέρδη στο ΡΛΚ, θα το δείξει ο χρόνος. Βέβαιο είναι ότι αν το ΡΛΚ διέθετε έναν ηγέτη με άλλα εξωτερικά χαρακτηριστικά και με σύγχρονο λόγο, αυτό που συμβαίνει σήμερα θα μπορούσε να συμβάλει στην αλλαγή των όρων διεξαγωγής του πολιτικού παιχνιδιού-ένα είδος game changer. Αυτές οι αδύνατες πλευρές του ΡΛΚ, συμβάλλουν στη διεξαγωγή ενός πολιτικού παιχνιδιού με «όρους Ερτογάν», (με ποδοσφαιρικούς όρους «μονότερμα»), ενώ η τουρκική κοινωνία χρειάζεται κάτι σημαντικότερο.

Χρειάζεται δύο μεγάλα, ανταγωνιστικά κόμματα εξουσίας, ικανά να δώσουν λύσεις σε κοινές προκλήσεις, όπως τα ζητήματα που συνδέονται με την ανάπτυξη, τις θέσεις εργασίας, το κράτος δικαίου,

την ΕΕ με επίλυση του κυπριακού, το συμβιβασμό στο κουρδικό, τις φιλικές σχέσεις με γειτονικά κράτη.

4. ΕΠΤΑ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΤΤΑ ΤΗΣ 15^{ης} ΙΟΥΛΙΟΥ

22-7-2016

Τι έγινε στην Τουρκία στις 15 Ιουλίου; Τα στοιχεία δείχνουν κίνημα από κατώτερους αξωματικούς, με κεμαλική «κουλτούρα». Σύμφωνα με τη μόνη διακήρυξη που έδωσαν στη δημοσιότητα «το πραξικόπημα έγινε για την αποκατάσταση της δημοκρατίας και του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους. Της χώρας πλέον ηγείται «Συμβούλιο Ειρήνης» που θα εγγυηθεί την ασφάλεια του πληθυσμού και τη μη διατάραξη της δημόσιας τάξης. Το «Συμβούλιο Ειρήνης» εγγυάται την ελευθερία των πολιτών ανεξαρτήτως θρησκείας, εθνικότητας, γλώσσας». Μια ρητορεία, ιδιαίτερως γνωστή, για όποιον έχει στοιχειώδη γνώση της τουρκικής ιστορίας. Την ίδια δήλωση έκαναν (με μικρές παραλλαγές) οι αξιωματικοί του τουρκικού στρατού στα τέσσερα πραξικοπήματα που οργάνωσαν στην περίοδο μετά το θάνατο του Αττατούρκ- 1960, 1971, 1980, 1997. Όλα στο όνομα του Κεμάλ. Όλα στο όνομα του κοσμικού κράτους. Όλα στο όνομα της ειρήνης-με παραλλαγή ενός αποφθέγματος του Κεμάλ. Όλα στο όνομα της αποκατάστασης της δημοκρατίας, αφού προηγηθεί η διαταγή για το ποιοι πολιτικοί θα επιτρέπεται να συμμετέχουν- και ποιοι όχι-, στις επόμενες, υπό στρατιωτική κηδεμονία, βουλευτικές εκλογές!

Είναι προφανές ότι η τουρκική κυβέρνηση πιάστηκε στον ύπνο, και οι δικοί της μηχανισμοί αποδείχθηκαν ανίκανοι να αντιληφθούν τις παρασκηνιακές συνεννοήσεις για την προετοιμασία του

πραξικοπήματος, στο οποίο έλαβε μέρος ικανός αριθμός αξιωματικών.
Γιατί απέτυχε;

A. Γιατί δεν συμμετείχε το μεγαλύτερο τμήμα της ανώτατης ηγεσίας του στρατεύματος, πρωταγωνιστές ήταν κατώτεροι αξιωματικού και τμήμα της ανώτατης ηγεσίας. Στην κρίσιμη στιγμή σημαντικό τμήμα παρέμεινε πιστό στη συνταγματική νομιμότητα.

B. Η αξιοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η άμεση ενημέρωση των πολιτών, η δυνατότητα να σπάσει ο φαύλος κύκλος των πραξικοπημάτων μέσα από την κινητοποίηση του ενεργού πολίτη.

Γ. Η ενότητα του Κόμματος Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης (ΚΑΔ) γύρω από τον Ερτογάν. Τα κεντρικά στελέχη του, όπως και οι παλαιές φυσιογνωμίες με προβληματικές σχέσεις με τον Ερτογάν, όπως ο Α. Γκιουλ και ο Α. Νταβούτογλου, στάθηκαν ενωμένοι στην κοινή προσπάθεια.

Δ. Αυτό μετρά διπλά στην περίπτωση της Τουρκίας, καθ' ότι δεν έχει ξαναγίνει κάτι ανάλογο στο βαθμό και στην έκταση που έγινε στις 15 Ιουλίου 2016 σε ολόκληρη την ιστορία της σύγχρονης Τουρκίας, από το 1923 μέχρι σήμερα. Όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα στην Τουρκία απέρριψαν με ενωμένο τρόπο την κίνηση των αξιωματικών. Έτσι, όλα μαζί τα κοινοβουλευτικά κόμματα αποδοκίμασαν μια πρακτική των κεμαλιστών αξιωματικών που έφερε απίστευτα δεινά στην τουρκική δημοκρατία.

E. Τι μπορεί να γίνει; Η καλύτερη λύση είναι η πολιτική της διαβούλευσης, της ενός βαθμού συνεργασίας ανάμεσα στην ηγεσία του ΚΑΔ με την αντιπολίτευση. Ειδικότερα: δεν μπορεί να βρίσκει κάποιος λύσεις με το Ισραήλ και τη Ρωσία και την ίδια στιγμή, να μην μπορεί να

συνεννοηθεί στοιχειωδώς, σε μερικά, έστω, θέματα, με την αντιπολίτευση. Αυτό οδηγεί στο μείζον: το ΚΑΔ να κάνει δεύτερες σκέψεις, να αναπροσαρμόσει την πολιτική του εμμονή που οδηγεί σε θεμελιώδη αλλαγή του συντάγματος (από προεδρευόμενη σε προεδρική) και να συνεργαστεί με την αντιπολίτευση για να υλοποιήσουν το αναγκαίο. Δηλαδή την αναθεώρηση του συντάγματος του Εβρέν με διατήρηση του κοινοβουλευτικού του χαρακτήρα, και με την αλλαγή κάθε διάταξης που έλκει την καταγωγή της στο πραξικόπημα του 1980, μαζί με τον εκσυγχρονισμό των διατάξεων του που συγκρούονται με την ευρωπαϊκό κεκτημένο.

Στ. Το ζήτημα για τον Τ. Ερτογάν δεν βρίσκεται στην επιβεβαίωση της ισχύος του, ούτε και κατά πόσον ευσταθεί ο ισχυρισμός ότι για όλα φταίει ο Γκιουλέν. Κρίσιμης σημασίας ζήτημα παραμένει η πολιτική πρακτική Ερτογάν απέναντι στην εσωτερική πολιτική διαπάλη. Έως σήμερα ο Ερτογάν κέρδισε όλες τις μεγάλες, εκλογικές, ή μη, μάχες, από τις 3 Νομβρίου 2002 μέχρι τις 15 Ιουλίου 2016. Έδειξε στο μεγάλο αυτό διάστημα ότι παραμένει ο κεντρικός παίκτης, ένας σκληροτράχηλος πολιτικός που τρέφει και τρέφεται από την πόλωση, τα διλήμματα, τη συγκρουσιακή αντιπαράθεση. Αυτή η πολιτική τακτική, εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα, εξάντλησε τα όριά της και εξουθένωσε την αναγκαία, ελάχιστη κοινωνική συνοχή. Εάν ο Ερτογάν, θελήσει να απλώσει το χέρι στην αντιπολίτευση, αυτή η νέα πρακτική, θα αποκτήσει νέα δυναμική, απαραίτητη σε κάθε χώρα που ενδιαφέρεται να χαράξει μια νέα, λιγότερο εσωστρεφή διαδρομή.

7. Η ευρωτουρκική σχέση, αν και δεν βρίσκεται στα καλύτερά της, έχει διανύσει μια διαδρομή, έχει αποκτήσει υποστηρικτές. Πολλοί τούρκοι πολίτες κατανοούν τη σημασία της συμμετοχής στην ΕΕ και βλέπουν με ανοικτά μάτια το πόσο στρατηγικής σημασίας ζήτημα παραμένει η

ενδυνάμωση της δημοκρατικής διαδικασίας στην Τουρκία μέσα από την ενδυνάμωση της ευρωτουρκικής σχέσης. Η αποτυχία της κίνησης των αξιωματικών στις 16 Ιουλίου 2016 συνιστά ένα στέρεο παράδειγμα για την πρόοδο που έχει συντελεστεί, με βάση την νέα πολιτική της ΕΕ όπως διαμορφώθηκε στη Σύνοδο Κορυφής στο Ελσίνκι το 1999 και όπως εξειδικεύτηκε ως πολιτική απόφαση με χρονοδιαγράμματα και προϋποθέσεις στις 3 Οκτωβρίου 2005.

5. ΤΥΦΛΗ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΣΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛ!

20-7-2016

Έτσι η απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία έγινε γνωστή παντού- 290 νεκροί στις μάχες. Το κρατικό TRT μεταδίδει στις 15 Ιουλίου ότι «έχει επιβληθεί απαγόρευση κυκλοφορίας σε όλη τη χώρα, ετοιμάζεται νέο Σύνταγμα, το πραξικόπημα έγινε για την αποκατάσταση της δημοκρατίας και του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους. Της χώρας πλέον ηγείται «Συμβούλιο Ειρήνης» που θα εγγυηθεί την ασφάλεια του πληθυσμού και τη μη διατάρξη της δημόσιας τάξης. Το «Συμβούλιο Ειρήνης» εγγυάται την ελευθερία των πολιτών ανεξαρτήτως θρησκείας, εθνικότητας, γλώσσας». Πηγές του ΚΥΠΕ από την τουρκική προεδρία, σύμφωνα με ανταπόκριση της Α. Ανδρέου λένε ότι «η χούντα είχε κάνει τους σχεδιασμούς της εδώ και καιρό ωστόσο αναγκάστηκαν να βιαστούν να εκδηλώσουν το πραξικόπημα πριν το Ανώτατο Στρατιωτικό Συμβούλιο στο τέλος του Αυγούστου οπότε, όπως γνώριζαν, θα έχαναν τις θέσεις τους. Οι ίδιες πηγές αναφέρουν ότι είχαν ακόμη αποφασίσει ποιοι στρατιωτικοί θα ήταν που θα αναλάμβαναν την προεδρία, την κυβέρνηση και τα άλλα δημόσια πόστα».

Ο πρωθυπουργός Γιλντιρίμ απαντά: «η εκλεγμένη κυβέρνηση παραμένει στα ηνία. Αυτή η κυβέρνηση θα φύγει μόνο όταν το πει ο λαός. Δεν συμβιβάζομαστε όσον αφορά στη Δημοκρατία», όπως μετέδωσε το δίκτυο NTV.

Ο Τ. Ερτογάν παρεμβαίνει στις εξελίξεις με διάγγελμα στις 4 τα χαράματα της 16^{ης} Ιουλίου: «Σήμερα όπως ξέρετε υπήρξε μια κινητικότητα μετά το μεσημέρι μέσα στις Ένοπλες Δυνάμεις. Μετά από την κινητικότητα, υπήρξε προσπάθεια παρέμβασης για την ενότητα του έθνους μας. Υπάρχει μια ομάδα, το παράλληλο κράτος, υπήρξε προσπάθεια παρέμβασης στα εσωτερικά της χώρας. Μετά από προσπάθειες 40 ετών είχαν καταφέρει να εισβάλουν στις δομές του κράτους και των Ενόπλων Δυνάμεων. Η κίνηση που έγινε ήταν μια προδοσία εναντίον του κράτους και θα πληρώσουν βαριά το τίμημα της προδοσίας τους.

Υπάρχει μια κυβέρνηση που ήρθε στην εξουσία με τις ψήφους του λαού και ένας πρόεδρος που έχει εκλεγεί. Δεν θα τα καταφέρουν. Εμείς σ' αυτόν τον ιερό αγώνα μας, βάλαμε τις ζωές μας μπροστά και αυτή τη στιγμή αυτή η κίνηση θα γίνει η αιτία να καθαρίσουμε τις ένοπλες δυνάμεις. Αυτούς που είχαν σχέση με το παράλληλο κράτος. Η κίνηση έγινε πριν τις κρίσεις των αξιωματικών. Ήξεραν ότι τους γνωρίζαμε και τους αποβάλλαμε. Η Τουρκία έχει νέες δομές και νέες συμπεριφορές. Έτσι κάναμε τα βήματά μας. Εδώ στο Ατατούρκ πριν από λίγες ημέρες έγινε στόχος του Ισλαμικού Κράτους. Είχαμε δεκάδες θύματα. Και σήμερα υπήρξε εισβολή του παράνομου κράτους. Πάνω από το αεροδρόμιο πετάνε F-16.

Πριν έρθω εδώ ήμουν στην Μαρμαρίδα και όταν έφυγα έμαθα ότι βομβάρδιζαν το σημείο που βρισκόμουν. Αυτά έκαναν. Επίσης

επιτέθηκαν στις Μυστικές Υπηρεσίες, στην Προεδρεία της Δημοκρατίας. Έχουν συλλάβει γενικό μου γραμματέα. Δεν ξέρω την κατάσταση του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων. Τους καλώ, όλους τους αρχηγούς των Σωμάτων. Εσείς νομίζω, πιστεύετε στις αξίες αυτού του λαού, όμως υπάρχουν και κάποιοι που έχουν αντίθετες απόψεις από εσάς. Δεν είναι πιστοί στις αρχές του κράτους.

Είναι πιστοί στην Πενσυλβάνια (αναφορά στον Γκιουλέν). Απευθύνομαι στους φαντάρους: Είστε δικά μας παιδιά. Αυτή τη στιγμή, εσείς μην αντιστέκεστε απέναντι στον κόσμο. Είναι οι πατεράδες σας, οι μανάδες, τα αδέρφια σας. Αν κάνετε το αντίθετο, θα πληρώσετε και σεις βαρύ τίμημα. Συλλαμβάνονται πολύ αυτή τη στιγμή. Δεν θα μείνουμε εδώ. Θα πάμε μέχρι ψηλά στην ιεραρχία μας. Οι Ένοπλες Δυνάμεις θα καθαρίσουν. Συνεχίζουμε. Αυτό θα συνεχιστεί. Όπως αντιμετωπίσαμε τις τρομοκρατικές οργανώσεις, έτσι θα κάνουμε και τώρα. Η οργάνωση του Γκιουλέν, είναι τρομοκρατική οργάνωση. Αυτή την τρομοκρατική ενέργεια, την κάνουν με τα όπλα του τουρκικού λαού. Κάποια μέσα ενημέρωσης μετέδωσαν ότι ο στρατός ελέγχει την κατάσταση. Αυτή τη στιγμή υπάρχει κυβέρνηση και πρόεδρος εκλεγμένος. Είμαστε στα καθήκοντά μας και με την βοήθεια του θεού, θα συνεχίσουμε αυτή την πορεία μας. Δεν θα επιτρέψουμε στους εισβολείς να υπάρχουν στη χώρα μας.»

Στο χώρο των αντιδράσεων σχετικά με την απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία ξεχωρίζω την παρέμβαση του Μ. Ακιντζί. Την ώρα που πολλοί στο διεθνή στίβο περίμεναν να δουν πού θα κάτσει η μπίλια (όπως Κέρυ, Λαβρόφ) και αναλόγως να πάρουν θέση, μίλησε καθαρά και δυνατά. Δήλωσε ότι «οποιαδήποτε αντιδημοκρατική πράξη οπουδήποτε στον κόσμο είναι απαράδεκτη και ότι η Τουρκία...θα πρέπει να συνεχίσει το δρόμο της με πολυφωνία, με αρχές και δημοκρατία και

είναι σημαντική η επίλυση των προβλημάτων σε αυτό το πλαίσιο τόσο για την Τουρκία όσο και για την περιοχή».

Την επομένη ημέρα μίλησε αναλυτικότερα και σύμφωνα με ρεπορτάζ στο ΚΥΠΕ «χαιρέτησε εκ μέρους των Τουρκοκυπρίων την αποτυχία του πραξικοπήματος, εξέφρασε βαθιά θλίψη για την απώλεια ζωών και ευχήθηκε να επουλωθούν οι πληγές το συντομότερο δυνατόν. Η αλληλεγγύη και η αποφασιστικότητα των πολιτών, των πολιτικών κομμάτων και των μέσων μαζικής ενημέρωσης ενάντια στην απόπειρα πραξικοπήματος αποτελεί ένδειξη ότι η Τουρκία απομακρύνεται από εποχές τέτοιων σκοτεινών πραξικοπημάτων. Η βελτίωση της Τουρκίας, ως ένα σύγχρονο, δημοκρατικό, λαϊκό, κοινωνικό κράτος δικαίου είναι ζωτικής σημασίας για εμάς. Η σταθερότητα και η δημοκρατία στην Τουρκία αποτελεί αναγκαιότητα για την περιοχή».

Η ερμηνεία που επιχειρεί το CNN στις 16 Ιουλίου έχει τη σημασία της όπως τη διαβάζω στο «Βήμα»: «Στις θυελλώδεις πρώτες ώρες της απόπειρας πραξικοπήματος, ο Ερντογάν υποσχέθηκε να εκκαθαρίσει τον στρατό από τα προδοτικά στοιχεία. «Θα διατηρήσουμε την θέση μας μέχρι το τέλος και όλοι αυτοί θα τιμωρηθούν όπως αξίζει σε προδότες είπε επιστρέφοντας στην Κ/πολη τα ξημερώματα του Σαββάτου. Δείχνοντας τα λαϊκά ερείσματα του, ο Ερντογάν κινητοποίησε με επιτυχία μεγάλα πλήθη οπαδών οι οποίοι βγήκαν στους δρόμους σε πόλεις σε όλη τη χώρα, και σε ορισμένες περιπτώσεις συγκρούστηκαν με τους στρατιώτες του πραξικοπήματος. Σε μια ένδειξη του πόσο μικρή ήταν η υποστήριξη του κόσμου προς τους πραξικοπηματίες, ακόμα και οι πιο σφοδροί επικριτές του Ερντογάν καταδίκασαν δημοσίως την συνωμοσία. Και τα τρία κύρια κόμματα της αντιπολίτευσης που εκπροσωπούνται στο κοινοβούλιο - το οποίο βομβαρδίστηκε από αεροσκάφη - κατήγγειλαν απερίφραστα το πραξικόπημα»

6. «ΓΙΛΝΤΙΡΙΜ» ΣΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ!

14-7-2016

Η αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας συνδέεται με την αλλαγή στην πρωθυπουργία της χώρας. Δείγματα γραφής: νέα σελίδα στις σχέσεις της Άγκυρας με το Ισραήλ στις 26 Ιουνίου, με συνέπεια, μεταξύ άλλων, τη συνεργασία στον τομέα της ενέργειας και του εμπορίου μαζί με την ανταλλαγή πρέσβων, ομαλοποίηση στις σχέσεις με τη Ρωσία στις 27 Ιουνίου με άνοιγμα του ρωσικού τουριστικού ρεύματος πρώτα στην Αντάλεια, μισό άνοιγμα στην Αίγυπτο με θετικές αναφορές στο «λαό της Αιγύπτου», ώθηση στο διάλογο με την Τεχεράνη για να βρουν πεδίο συνεννόησης στο συριακό, μικρά βήματα στις σχέσεις με την ΕΕ καθώς ένα νέο ενταξιακό κεφάλαιο άνοιξε, αλλά παλαιά προβλήματα παραμένουν στην πρώτη σελίδα της ευρωτουρκικής σχέσης.

Η αλλαγή είναι εμφανής και ασφαλώς όλοι αντιλαμβάνονται ότι κάτι σημαντικό έχει αλλάξει στους διαμορφωτές της εξωτερικής πολιτικής στην Άγκυρα. Τρία ενδεχόμενα –σε μια αξιολογική βάση- εξηγούν την αλλαγή: είτε ο Ερτογάν αξιοποίησε την αλλαγή στην πρωθυπουργία (από τον Νταβούτογλου στον Γιλντιρίμ) για να επιλύσει παλαιότερες διενέξεις στις οποίες ο ίδιος είχε πρωταγωνιστική παρουσία, είτε η διεθνής πίεση, κυρίως από την ΕΕ και τις ΗΠΑ, για να λύνει αντί να δημιουργεί προβλήματα, έπιασαν τόπο, είτε ο Α. Νταβούτογλου επέμενε σε μια «βαθεία» εμπλοκή σε διενέξεις και συνεπώς δεν υπήρξε η πιο κατάλληλη συμφωνία στο ανώτατο επίπεδο.

Η προηγούμενη κατάσταση πραγμάτων επηρέασε σοβαρά την τουρκική οικονομία. Πρώτο, η βιομηχανική κοινότητα ασκούσε την επιρροή της για αλλαγές και διατήρηση της ευρωπαϊκής προοπτικής της τουρκικής

οικονομίας. Δεύτερο, οι ανοικτές δηλώσεις ευρωπαϊών αξιωματούχων γύρω από τα ζητήματα ελευθερίας του τύπου και οι επιπτώσεις στην εικόνα της Τουρκίας. Τρίτο, τα άδεια από ρώσους τουρίστες θέρετρα, κυρίως στην Αντάλεια, μια κατάσταση που επέδρασε αποφασιστικά επί του Ερτογάν καθώς κτυπούσε κατά πρόσωπο το πιο δυνατό χαρτί της πολιτικής ηγεμονίας του ΑΚΠ. Δηλαδή της υπεροχής του στο αναπτυξιακό πεδίο, μια υπεροχή που του έδινε την ισχύ έναντι των άλλων κομμάτων και διατηρούσε τα συγκριτικά του πλεονεκτήματα, παρά τα σοβαρά λάθη της τελευταίας περιόδου που συνδέονται (κυρίως) με τις επιλογές Ερτογάν για μετατροπή του συντάγματος από προεδρευόμενη σε προεδρική δημοκρατία.

Ο Τ. Ερτογάν γνωρίζει από οικονομία, εμπόριο, εξαγωγές. Με συστηματικό τρόπο παίρνει το προεδρικό αεροπλάνο και ταξιδεύει την τουρκική οικονομία –μαζί με την τουρκική επιχειρηματική κοινότητα στο ίδιο αεροπλάνο- στην Αφρική, την Ασία και σταδιακή στη Λ. Αμερική. Ενδεικτικά αναφέρω τα τρία ταξίδια του στην Σομαλία και την εντυπωσιακή διείσδυση του τουρκικού κεφαλαίου στον κατασκευαστικό τομέα στην αφρικάνικη χώρα. Αυτή η εικόνα επλήγη ισχυρά εξαιτίας της ανόητης απόφασης στην Άγκυρα για κατάρριψη του ρωσικού αεροπλάνου τον Νοέμβριο του 2015, αλλά και της συνεχούς προβολής προσκομμάτων στις διαδικασίες προσέγγισης με το Ισραήλ, παρά τις, προ τριετίας, μεσολαβητικές πρωτοβουλίες του Μ. Ομπάμα και τα επόμενα μηνύματα Κέρι για ξεπέραςμα της έντασης ανάμεσα σε δύο σημαντικούς συμμάχους των ΗΠΑ.

Βεβαίως υπάρχουν ανοικτά θέματα πάνω στα οποία θα κριθεί το εύρος της αλλαγής στην τουρκική εξωτερική πολιτική όπως είναι λ.χ. οι συνομιλίες για το κυπριακό και ο χειρισμός που θα τύχει το ιδιαίτερα πολύπλοκο κουρδικό ζήτημα καθώς διαθέτει έναν ισχυρό συμβολισμό

στην άσκηση εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής. Σε κάθε περίπτωση είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί ότι ο νέος πρωθυπουργός Γιλντιρίμ διατηρεί ένα χαμηλό προφίλ σε σχέση με τον προκάτοχό του, γενικά εμφανίζεται ως ο πολιτικός που συνδέεται με προβολή σε πιθανότητες για λύσεις και συμβιβαστικές συμπεριφορές που θα βγάλουν την Τουρκία από παλαιότερες περιπέτειες.

Για παράδειγμα με την επίσκεψή του στην κατεχόμενη Κύπρο μίλησε με τη γλώσσα Ακιντζί, όχι με τη γλώσσα Όζκιουργκουν ή Σ. Ντενκτάς. Σε αυτήν την κατεύθυνση φαίνεται να παίζει το δικό της ρόλο η διατήρηση και η ισχυροποίηση Τσαβούσογλου στο Υπουργείο Εξωτερικών, καθώς με τη μετάθεση του πολυπράγμονος υφυπουργού Φ. Σινιρλίογλου στην τουρκική πρεσβεία στη Νέα Υόρκη, του δίνει πεδίο για περισσότερες πρωτοβουλίες. Έτσι αποκτά περισσότερο εκτόπισμα, χωρίς τη σκιά Σινιρλίογλου και της πυκνής σχέσης του με τον Ερτογάν.

7. ΔΕΛΤΑ ΜΕ ΙΣΡΑΗΛ

10-7-2016

Μια από τις σημαντικότερες ειδήσεις της συγκυρίας, βρίσκεται στις δηλώσεις του Υπουργού Ενέργειας του Ισραήλ Γ. Στεϊνίτς στην εφημερίδα «Χουριέτ» στις 29 Ιουνίου. Ο ισραηλινός επίσημος με τον πιο σαφή τρόπο παρουσιάζει τις προτεραιότητες της χώρας του στον τομέα της ενέργειας. Το Ισραήλ, δηλώνει ο Στεϊνίτς, έχει τρεις επιλογές σχετικά με την εξαγωγή φυσικού αερίου στην Ευρώπη:

A. «Η πρώτη επιλογή βρίσκεται στην εξαγωγή μέσα από τις εγκαταστάσεις υδροποιημένου φυσικού αερίου στο Δέλτα της Αιγύπτου... αυτή είναι μια πιθανότητα, αλλά είναι πολύ ακριβή».

B. «Άλλη πιθανότητα είναι η κατασκευή αγωγού μέσω Κύπρου και Ελλάδας, ενός πολύ μεγάλου αγωγού, κάτω από τη θάλασσα...είναι ένα πολύ μεγάλο έργο, που μπορεί να κρατήσει πολύ περισσότερο. Μπορεί 5 ή 8 χρόνια για να κατασκευάσεις τόσο μεγάλο υποθαλάσσιο αγωγό. Τεχνικά είναι δυνατό, αλλά είναι πολύ ακριβό και πολύ μεγάλο έργο...»

Γ. «Η τρίτη επιλογή βρίσκεται στην πιθανότητα να κάνουμε εξαγωγή στην Ευρώπη μέσω της Τουρκίας. Σε αυτό υπάρχουν δύο πιθανότητες. Η πρώτη με την εξαγωγή φυσικού αερίου στην Τουρκία...η άλλη, οι δύο χώρες να συμφωνήσουν για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το Ισραήλ μέσω Τουρκίας στην Ευρώπη..». Ο Υπουργός, σημειώνει η «Χουριέτ», εκτιμά «ότι ο αγωγός προς την Τουρκία έχει κόστος δύο δις δολάρια «ή και λίγο λιγότερο, που θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί από τον ιδιωτικό τομέα με τη σύμφωνη γνώμη Ισραήλ και Τουρκίας. Αν όλα εξελιχθούν ομαλά, το 2019 το ισραηλινό φυσικό αέριο από το Λεβιάθαν μπορεί να εξαχθεί στην Τουρκία».

Τα πράγματα δεν θα μπορούσαν να ήταν πιο σαφή: πολλοί στη Λευκωσία, κατά τη λαϊκή ρήση, «έσουζαν τα πόδια τους πριν να καβαλλικέψουν». Κατασκεύαζαν αγωγούς από την Α. Μεσόγειο, έπαιρναν και έφερναν χάρτες και σχεδιαγράμματα, κατασκεύαζαν τερματικό στο Βασιλικό χωρίς να λένε ποιος, πότε και με τι κόστος θα το κατασκεύαζε, ουδέποτε είπαν πώς μια χώρα που χρεοκόπησε το 2013 μπορούσε να φτιάξει τερματικό στην ξηρά αξίας κάποιων δις

ευρώ, αρνήθηκαν να πουν δημόσια κάτω από ποιες συνθήκες ασφαλείας θα μπορούσε το Ισραήλ να δεχθεί μεταφορά δική του φυσικού αερίου στο (ενδεχόμενο) να κατασκευαστεί τερματικό στο Βασιλικό.

Τα πιο πάνω δεν σημαίνουν ότι είμαστε μόνο επιμηθείς αλλά και τυφλοί μπροστά στα πασιφανή. Αδύναμοι να δούμε τα πραγματικά σενάρια, ανήμποροι να αντιληφθούμε τις επιθυμίες άλλων παικτών, ίσως επηρμέντοι από την αναπάντεχη τύχη να γίνουμε κάποιος «ομφαλός» συζητήσεων για την ενεργειακή πολιτική της Ευρώπης, αγνοήσαμε το αυτονόητο: την πραγματικότητα! Αυτή σήμερα παίρνει τη δική της τροπή μετά την συμφωνία Τουρκίας-Ισραήλ να ομαλοποιήσουν τις σχέσεις τους και έτσι να θέσουν τις βάσεις για κοινές πολιτικές στο χώρο της ενέργειας.

Αυτές οι αναπροσαρμογές δεν σημαίνουν ότι η Κύπρος βγήκε εκτός παιχνιδιού. Παραμένει παίκτης κάτω από άλλους, πραγματικούς όρους. Η μεταφορά φυσικού αερίου από το ισραηλινό «Λεβιάθαν» στην Τουρκία, ίσως, περάσει από την κυπριακή ΑΟΖ, γεγονός που δίνει ένα πλεονέκτημα στη Λευκωσία. Αν και δεν έχει την νομική ισχύ να μπλοκάρει τη μεταφορά, η Λευκωσία αποκτά τη δυνατότητα για ενός είδους διαπραγματεύσεις καθώς αυτή η λύση είναι πιο ασφαλής και στοιχίζει λιγότερα. Σε περίπτωση επίλυσης του κυπριακού, η Κύπρος θα ενταχθεί σε ένα ευρύτερο δίκτυο συμφερόντων και ισχύος, και, σε περίπτωση μη λύσης, θα παρακολουθεί τις μεγάλες ενεργειακές αλλαγές και μέσα μέσα θα εκδίδει και καμμιά καταγγελία.

Μια κοινωνία που επιβραβεύει όλους εκείνους που πουλούσαν φυσικά αέρια σαν φύκια με μεταξωτές κορδέλλες, όλους εκείνους που έκτιζαν καριέρα πουλώντας εξυπνάδες για το φυσικό αέριο, δεν είμαι βέβαιος ότι μπορεί να κατανοήσει επαρκώς ποιο ακριβώς είναι το πολιτικό

διακύβευμα σήμερα. Καμμιά πρωτοβουλία που συνδέει τον τρίτο γύρο αδειοδότησης γύρω από θαλάσσια τεμάχια στην κυπριακή ΑΟΖ δεν είναι σε θέση να αντικαταστήσει, ή να προσπεράσει, το κεντρικό ζήτημα που συνδέεται με τη δημιουργία δικτύου συμφερόντων (υποδομές, μεταφορά, εξαγωγή) με το Ισραήλ και την Τουρκία, ασφαλώς (με την τελευταία) στην περίπτωση της επίλυσης του κυπριακού. Σε μια άλλη περίπτωση η Κύπρος θα εγκλωβιστεί σε έναν φαύλο κύκλο συζητήσεων χωρίς θεαματικό αποτέλεσμα, καθ' ότι δεν αρκεί η αδειοδότηση, ούτε η ενδεχόμενη ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων.

Κρίσιμο ζήτημα παραμένει –στο ενδεχόμενο κατά το οποίο η Κύπρος να μείνει μόνη-, το εάν υπάρχουν τόσες ποσότητες που να κριθούν εμπορικά σημαντικές, το πώς και πού θα γίνει η μεταφορά τους από την κυπριακή ΑΟΖ, ποιος θα αναλάβει το κόστος της μεταφοράς και σε ποιο χρονοδιάγραμμα θα γίνουν αυτά. Σε αυτή την περίπτωση ότι συνδέεται με το τεμάχιο Αφροδίτη θα εξελιχθεί κατά θετικό τρόπο, ενώ τα υπόλοιπα θαλάσσια τεμάχια θα συναντούν δισταγμούς για ολοκληρωμένες επενδυτικές δραστηριότητες εξαιτίας του κλίματος αβεβαιότητας που θα προκύψει στο ενδεχόμενο μη λύσης στο κυπριακό.

Το ζήτημα με το φυσικό αέρο παραμένει σταθερά μια μεγάλη πολιτική πρόκληση, εκτός από εξαιρετή αναπτυξιακή επένδυση. Χρειάζεται σοφία, μελέτη κάθε σεναρίου και αποφασιστικότητα με στόχο αυτή η εύνοια της φύσης να αποδώσει το μέγιστο όφελος για την Κύπρο.

8. ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΕΣ

3-7-2016

Οι πολιτικές εξελίξεις ανάμεσα σε Ισραήλ-Τουρκία και Ρωσία- Τουρκία συνιστούν μια θεαματική μεταβολή στις μεταξύ τους σχέσεις. Τρεις παίκτες οδηγούν τις εξελίξεις στο τρίγωνο αυτό: Νετανιάχου, Ερτογάν, Πούτιν. Προφανώς όλοι ζημίωσαν από τις εντάσεις και αυτοί που είχαν τη μεγαλύτερη ευθύνη για τις κρίσεις έκαναν και τα περισσότερα βήματα -το Τελ Αβίβ σε σχέση με το Μααβί Μαρμαρά και η Άγκυρα σε σχέση με την κατάρριψη του ρωσικού πολεμικού αεροσκάφους. Έτσι το Ισραήλ απολογήθηκε για τους δέκα νεκρούς, πλήρωσε αποζημιώσεις της τάξης των 20εκ δολ, άνοιξε μερικώς διόδους στη Λωρίδα της Γάζας. Έτσι η Τουρκία στο πιο υψηλό επίπεδο έστειλε επιστολή λύπης για την κατάρριψη του αεροπλάνου και οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν στην Σμύρνη άτομο που φέρεται να είναι ο εκτελεστής του ρώσου πιλότου.

Στη συνέχεια ο Β. Πούτιν ακυρώνει τις εντολές για κυρώσεις στο τουριστικό ρεύμα προς την Τουρκία και όλα είναι έτοιμα για συναντήσεις πρώτα ανάμεσα σε Τσαβούσογλου και Λαβρόφ και στη συνέχεια ανάμεσα σε Ερτογάν και Πούτιν. Η οικονομία της Τουρκίας δέχθηκε πολύ ισχυρά πλήγματα και σε συνδυασμό με τις επιθέσεις τζιχαντιστών, κατέστησε την επίλυση της κρίσης με την Μόσχα πέρα από επείγουσα. Για παράδειγμα η Αντάλεια, ένας παραδιασιακός προορισμός για τους ρώσους τουρίστες, έχασε ποσοστό της τάξης του 75%, από τους βόρειους επισκέπτες της.

Οι τρεις χώρες δικαιούνται να θεωρούν η καθεμία ξεχωριστά και όλες μαζί ότι νίκησαν παλαιές φοβίες, κόντρες και προκαταλήψεις. Ωστόσο, την ημέρα που όλα άλλαζαν και η Άγκυρα μπορούσε να θεωρήσει τον εαυτό της ικανοποιημένο γιατί σφράγισε με συμβιβασμούς αυτές τις αλλαγές, ήρθε η επίθεση στο αεροδρόμιο Αττατούρκ στην Κ/πολη, για

να δώσει στις εξελίξεις, μια άλλη διάσταση. Έτσι η πραγματικότητα διαθέτει το πιο σκληρό της πρόσωπο-την ισλαμική τρομοκρατία, και τις τυφλές επιθέσεις στο Παρίσι, στις Βρυξέλλες, στην Κ/πολη. Αυτό που δείχνει ως προοπτική είναι πως αυτή η μάχη θα κρατήσει μεγάλο χρονικό διάστημα. Ο Άσσαντ αντέχει, η συριακή αντιπολίτευση δεν έχει πρόσωπο και κατεύθυνση, οι ισλαμιστές δεν υποχωρούν και ο χρόνος δείχνει ότι πάμε σε μάχες αντοχής. Λείπει από την τουρκική εξίσωση το κρίσιμο στοιχείο που συνδέεται με το κουρδικό και την αποτυχία της ειρηνευτικής προσπάθειας και την επιστροφή εδώ και ένα χρόνο στη στρατιωτική σύγκρουση. Η επανάληψη των συγκρούσεων το καλοκαίρι του 2015 βασίστηκε πάνω σε δύο αυταπάτες. Από τη μια η τουρκική κυβέρνηση νομίζει ότι θα επιβάλει λύση με στρατιωτική νίκη, και από την άλλη το ΕΚΚ εκτιμά ότι θα επιβάλει με τη χρήση των όπλων ανεξάρτητο κουρδικό κράτος στα ανατολικά της Τουρκίας ή και με τμήματα από το Ιράν, το Ιράκ και τη Συρία. Δύο αυταπάτες συνιστούν οδηγούν, κατά κανόνα, σε σοβαρό αδιέξοδο.

Δεν είναι εύκολο να προβλέψει κανείς εάν η Άγκυρα στραφεί σε μια ρεαλιστική κίνηση στο κουρδικό. Δύσκολο, αλλά όχι ανέφικτο καθώς οι ίδιοι παίκτες έλαβαν παλαιότερα διαφορετικές αποφάσεις και ηγήθηκαν της προσπάθειας για ειρηνικές λύσεις μέχρι το καλοκαίρι του 2014. Η πίεση που δέχεται η Τουρκία από την ισλαμική τρομοκρατία ενδεχομένως να οδηγήσει σε μια επανεκτίμηση της κατάστασης στο κουρδικό από την πλευρά της τουρκικής κυβέρνησης-δύο μάχες στην ίδια μασχάλη δύσκολα χωράνε. Αν αυτό προκύψει, τότε συμμαχος του Ερτογάν θα γίνει ξανά ο Α. Οτσαλάν σε μια ανανεωμένη προσπάθεια για ειρήνευση ανάμεσα στην Άγκυρα, το Καντίλ και τις φυλακές Ιμραλί...

9. ΓΡΑΜΜΗ ΛΕΒΙΑΘΑΝ-ΤΖΕΪΧΑΝ

12-6-2016

Καθώς πληθαίνουν οι πληροφορίες ότι Τουρκία και Ισραήλ είναι πολύ κοντά στην ολοκλήρωση των συζητήσεων για εξομάλυνση των σχέσεών τους, ο Γενικός Πρόξενος του Ισραήλ στην Τουρκία Σ. Κοχέν μίλησε στο Πρακτορείο Ειδήσεων «Ανατολή» στις 26 Μαΐου. Ο κορυφαίος αυτή την περίοδο ισραηλινός επίσημος στην Τουρκία μίλησε έναν πολύ καθαρό τρόπο για το κοινό συμφέρον των δύο πλευρών:

«Η μόνη μεγάλη οδός για το Ισραήλ σχετικά με την εξαγωγή φυσικού αερίου (από το Λεβιάθαν) είναι Τουρκία, η οποία είναι σε θέση να προσφέρει υποδομές και επιπρόσθετη εξαγωγή στη Δύση. Αυτή είναι ρεαλιστική πολιτική. Η κατάσταση στην περιοχή απαιτεί αυτού του τύπου την ενεργειακή συνεργασία μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας... Από την γεωπολιτική όψη των πραγμάτων, χωρίς την Τουρκία, ως σταθμό για ενεργειακές πηγές...θα είναι πολύ δύσκολο να έχεις πραγματικές επιλογές και να είσαι αποτελεσματικός μέσα από την ποικιλότητα της ενεργειακής πρώτης ύλης... Η κατασκευή των υποδομών, της ανάπτυξης από το υποθαλάσσιο έδαφος και η μεταφορά στη Νότια Τουρκία θα κόστιζε 4 δις...»

Μέσα στο πλαίσιο αυτό, εντάσσεται και η προοπτική μιας διαβούλευσης σχετικά με τα στρατιωτικά στοιχεία που ενδεχομένως να αποτελέσουν μέρος μιας ευρύτερης συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες. Σε αυτό το μείγμα πολιτικής, η αρθρογράφος της «Χουριέτ» Σελίν Νασί στις 6 Ιουνίου σημειώνει ότι με βάση την αξιολόγηση του αναλυτή στα ζητήματα ασφαλείας Κασάπογλου, η Τουρκία «ζητά λύσεις που θα εκσυγχρονίζουν την τεχνολογική της δυνατότητα και κάνει λόγο για την απόκτηση μη στελεχωμένων drones από τις ΗΠΑ, και δεύτερο την αναζήτηση λύσης για την αντιμετώπιση της απειλής από πυραύλους με

το βλέμμα στο ισραηλιτική κατασκευής αντιπυραυλικό σύστημα «Σιδερένιος Θόλος», που προσφέρει πάνω από το 90% δείκτη επιτυχίας στην απόκρουσής της».

Οι εξελίξεις αυτές θα συμβάλουν στην επιτάχυνση της συνεννόησης ανάμεσα στο Ισραήλ και την Τουρκία, καθώς εκτός των πιο πάνω, βλέπουν ως κοινούς εχθρούς στο πρόσωπο του Ιράν και της Χεζμπολάχ. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι η συμφωνία για εξομάλυνση των διμερών σχέσεων ανάμεσα στο Τελ Αβίβ και την Άγκυρα είναι πολύ κοντά στην ολοκλήρωσής της και αυτό που απομένει είναι η συμφωνία για τον τρόπο συμμετοχής της Τουρκίας στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους κατοίκους της Λωρίδας της Γάζας. Στην ίδια περίοδο, ο Β. Πούτιν σε κοινή διάσκεψη τύπου στη Μόσχα με τον Β. Νετανιάχου επαίνεσε την προοπτική της συμφιλίωσης ανάμεσα σε Ισραήλ και Τουρκία λέγοντας ότι «την βλέπουμε με θετικό τρόπο. Νομίζουμε ότι η κάθε επαναπροσέγγιση μεταξύ χωρών και λαών μπορεί να έχει θετική επίδραση στην ευρύτερη διεθνή σκηνή. Όσο λιγότερα τα προβλήματα μεταξύ των χωρών, τόσο το καλύτερο. Σε ειδική αναφορά στην προσπάθεια συμφιλίωσης ανάμεσα στο Ισραήλ και την Τουρκία είπε: «καλωσορίζουμε αυτή τη διαδικασία», («Χααρέτζ», 8/6/16).

Οι αλλαγές αυτές αφορούν την κυπριακή διπλωματία καθώς και τις γενικότερες σχέσεις Κύπρου- Ισραήλ. Πολλοί θεώρησαν ότι η πρόοδος στη συνεργασία Κύπρου-Ισραήλ θα έλυνε κατά τρόπο θεαματικό ζητήματα ενεργειακής πολιτικής της νήσου, ενώ άλλοι πίστεψαν ότι βρήκαμε το μαγικό ραβδί για να επιβάλουμε τους όρους μας στην γενικότερη ενεργειακή σκακιέρα στην Α. Μεσόγειο. Τίποτα από αυτά δεν έχει συμβεί, ενώ προφανώς δεν θα συμβεί ούτε στο μέλλον. Κάθε χώρα προωθεί τα συμφέροντά της πάνω σε πολυμερείς βάσεις, και αυτοί που πίστεψαν στο αντίθετο, τώρα πληρώνουν ένα τίμημα και

υποχρεώνονται σε προσαρμογή στα πραγματικά δεδομένα, όπως τα περιγράφει ο Γενικός Πρόξενος του Ισραήλ στην Τουρκία Σ. Κοχέν. Η Κύπρος μόνο αν εκτιμήσει σωστά τα δεδομένα μπορεί να παίξει αποτελεσματικά στο παιχνίδι της νέας ενεργειακής ισορροπίας. Οι επαφές με το Ισραήλ είναι αναγκαίες, αλλά για πολύ συγκεκριμένους λόγους (μέγεθος της νήσου, αδύναμα αμυντικά μέσα, άλυτο κυπριακό), αυτές οι βελτιώσεις δεν διαθέτουν το κατάλληλο εύρος για να δώσουν λύσεις στα μείζονα όπως είναι τα ζητήματα της μεταφοράς φυσικού αερίου και των υποδομών στη στεριά, καθώς το Ισραήλ ψηφίζει για τη μεταφορά του φυσικού αερίου στο Λεβιάθαν στο λιμάνι του Τζεϊχάν-ενεργειακός σταθμός στη Νότια Τουρκία.

Διάφοροι διάσημοι αερολόγοι, γνωστοί και ως ειδικοί στα καπνογόνα γέμισαν με φούμαρα τους κύπριους πολίτες, έφτιαξαν εγκαταστάσεις φυσικού αερίου στη φαντασία τους, μετέφεραν επί χάρτου το φυσικό αέριο στην Ευρώπη και όλα τα έθεσαν στο ρυθμό που επέβαλλε η φαντασία τους.

Η πραγματικότητα λέει την απλή αλήθεια: μόνο με λύση στο κυπριακό η Κύπρος θα είναι σημαντικός παίκτης στους ενεργειακούς σχεδιασμούς στην περιοχή μας, μόνο με λύση στο κυπριακό θα μπορέσει να ενταχθεί σε πραγματικά δίκτυα μεταφοράς της ενέργειας όπως μας ενημερώνει το ισχυρό μήνυμα του Ισραήλ. Αλλιώς, θα αντιμετωπίζει αζεπέραστες δυσκολίες και γι' αυτό, ο Σ. Κοχέν φρόντισε μās ενημερώσει δημοσίως!

10. ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΣΤΟΝ ΑΣΤΕΡΙΣΜΟ ΕΡΤΟΓΑΝ...

10-5-2016

Έτσι κλείνει το κεφάλαιο Νταβούτογλου στην ηγεσία του ΚΑΔ. Πάνω σε δύο ερμηνείες. Από τη μια ότι η φιλία του με τον Ερτογάν θα είναι

«αιώνια», κανείς δεν πρόκειται να ακούσει ποτέ από μένα λόγο εναντίον του Προέδρου Ερντογάν», και ότι θα «συνεχίσω τη σχέση μου με τον Ερντογάν μέχρι την τελευταία μου πνοή». Από την άλλη εξήγησε την παραίτησή του ως «αναγκαιότητα» που προέκυψε λόγω «μη συντροφικών συνθηκών» κατά τις διαδικασίες στην Κεντρική Επιτροπή του ΚΑΔ. Η απόφαση του να αποχωρήσει οφείλεται στις «αρχές που έχω. Ποτέ δεν απαιτήσα θέσεις τις οποίες δεν αξίζω. Θέλω να γνωρίζω ότι οι σύντροφοί μου είναι μαζί μου. Αυτά που συνέβησαν στην Κεντρική Επιτροπή, από πλευράς μεθόδου, δεν συμβαδίζουν με την έννοια της συντροφικότητας».

Ο Α. Νταβούτογλου προφανώς εξηγεί την αφορμή ως αιτία για να αποφύγει μια βαθύτερη συζήτηση- αφαίρεση αρμοδιότητας για μη διορισμό των επαρχιακών επιτροπών του ΚΑΔ με μεταφορά της εξουσίας στο Εκτελεστικό του Γραφείο. Ακριβώς τα πιο πάνω θέτουν επί τάπητος την ουσία του ζητήματος. Ο Α. Νταβούτογλου όταν έλαβε το χρίσμα του ηγέτη του ΚΑΔ, αποδέχθηκε το ρόλο του «εκτελεστικού πρωθυπουργού», γνώριζε ποιος ήταν ο κεντρικός παίκτης και έπαιξε συνειδητά το σενάριο αποκλεισμού του Α. Γκιουλ από κάθε πιθανότητα να θέσει υποψηφιότητα. Καθόλου τυχαίο ότι η εκλογική διαδικασία του 2014 έγινε μια ημέρα πριν από την ολοκλήρωση της συνταγματικής θητείας του ο Α. Γκιουλ.

Η επιλογή Νταβούτογλου δεν ευδοκίμησε. Στις 29 Απριλίου 2016 είδε τους αριθμούς στις πραγματικές τους διαστάσεις. Στη συνεδρίαση του από 50 μέλη ΕΓ του ΚΑΔ, «47 ψήφισαν την πρόταση να μεταφερθεί η εξουσία διορισμών των επαρχιακών επιτροπών από τον πρόεδρο (Νταβούτογλου) στο ίδιο το ΕΓ», («Χουριέτ», 5 Μαΐου). Αυτή η εξέλιξη έδωσε στον Νταβούτογλου την πλήρη εικόνα των πραγμάτων, καθώς οι

47 οδήγησαν τον πρόεδρο του ΚΑΔ σε οριστικές αποφάσεις. Κατενόησε με πληρότητα, δύο χρόνια μετά με την ανάληψη της πρωθυπουργίας, ότι η προσπάθεια που επίμονα κατέβαλε για να φτιάξει κάποιο αξιόλογο ρεύμα δικής του επιρροής μέσα στο μηχανισμό του ΚΑΔ, ήταν κυριολεκτικά μάταιη.

Οι δηλώσεις του στις 5 Μαΐου περιείχαν το στοιχείο της υπερβολής: «από εδώ και πέρα θα υπερασπιστώ το κόμμα και τους ψηφοφόρους του, τη χώρα και τις χώρες που προσεύχονται για το Κόμμα Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης και συνδέουν την τύχη τους με την τύχη της Τουρκίας». Τι κρύβεται πίσω από τις πιο πάνω λέξεις; Οπωσδήποτε η διαφορετική αντίληψη των δύο πολιτικών σχετικά με τη λειτουργία του κράτους δικαίου στην Τουρκία, την αλλαγή του συντάγματος και τις εξωτερικές σχέσεις της χώρας, ειδικά σε σχέση με την ισχυροποίηση των σχέσεων με την ΕΕ, καθώς και την εξέλιξη της ειρηνευτικής διαδικασίας με τους κούρδους. Παρά τις συγκλίσεις (συριακό, τρομοκρατία, προσφυγικό) κάθε προσεκτικός παρατηρητής μπορούσε να διακρίνει μια (συγκριτικά) πιο φιλελεύθερη αντίληψη του Νταβούτογλου σχετικά με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος, όπως εκδηλώθηκε με τη σύλληψη δύο δημοσιογράφων της «Τζουμχουρριέτ» με την κατηγορία της «κατασκοπείας». Δημόσια ο Νταβούτογλου δήλωσε αντίθετος με την φυλάκιση των δύο δημοσιογράφων πριν από τη διεξαγωγή της δίκης. Η δημόσια απάντηση ήρθε με την κριτική που άσκησε ο Τ. Ερτογάν απέναντι στους δικαστές που υλοποίησαν τη θέση Νταβούτογλου...

Η βασική διαφορά τους αφορούσε το ζήτημα της αναθεώρησης του συντάγματος. Η χλιαρή υποστήριξη Νταβούτογλου στη θέση Ερτογάν για ισχυρό προεδρικό σύστημα, προκάλεσε τριγμούς και αυτή η κόντρα

ξεχείλισε το ποτήρι στις μεταξύ τους συνεννοήσεις. Ερτογάν και Νταβούτογλου έβλεπαν την πολιτική και τους αριθμούς με διαφορετικό μάτι. Για να υλοποιήσει η κυβέρνηση του ΚΑΔ την πρόταση για αναθεώρηση του τουρκικού συντάγματος, χρειάζεται 367 ψήφους, ενώ διαθέτει 317, σε ένα σύνολο από 550 βουλευτές. Δεύτερη λύση η τροποποίηση του συντάγματος μέσω δημοψηφίσματος. Σε αυτό το ενδεχόμενο χρειάζονται 330 ψήφοι. Προφανώς ο πρωθυπουργός Νταβούτογλου έβλεπε ότι τα κουκιά δεν βγαίνουν.

Ο Ερτογάν πιστεύει σε μια άλλη πολιτική πρακτική: διαρκής πίεση πάνω στους αριθμούς, δημιουργία αδιεξόδου για το Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης, αλλαγή στους συσχετισμούς, και, οπωσδήποτε ηγέτης στο ΚΑΔ που να τρέξει το σχέδιο χωρίς δισταγμούς, γρήγορα και αποτελεσματικά, δηλαδή όπως επιθυμεί ο κύριος παίκτης του ΚΑΔ.

Αξίζει να θυμηθούμε ότι θύμα αυτής της διαφορετικής ανάγνωσης των πραγμάτων υπήρξε ο πρώην υπ. αριθμό 2 του ΚΑΔ και τέως Πρόεδρος της Τουρκίας Α. Γκιουλ, καθώς επίσης και ο πρώην υπ. αριθμό 3 του αρχικού ΚΑΔ Μ. Αρίντς. Μπορώ επίσης να προσθέσω στη λίστα και το όνομα του ιδιαίτερος επιτυχημένου Αλί Μπαμπατζιάν που δεν συνέχισε στο τιμόνι της οικονομίας εξαιτίας διαφορών με το περιβάλλον Ερτογάν για την ασκούμενη πολιτική επί των επιτοκίων.

Ο κύκλος Νταβούτογλου κλείνει, νέος κύκλος για νέους υποψηφίους ανοίγει. Ο Α. Νταβούτογλου, από σύμβουλος Γκιουλ, έγινε σύμβουλος του Ερντογάν, μετά υπουργός Εξωτερικών και στις 27 Αυγούστου 2014 πρωθυπουργός και πρόεδρος του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης. Σήμερα, σύμφωνα με ρεπορτάζ στο Ρούτερς στις 5 Μαΐου, παίζουν στο παιχνίδι της διαδοχής «ο αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης Ν. Κουρτουλμούς, ο Υπουργός Δικαιοσύνης Μ. Μποζντάγκ και ο Υπουργός Μεταφορών Μ. Γιλντιρίμ».

Το συνέδριο του ΚΑΔ στις 22 Μαΐου, θα δώσει τη λύση. Έτσι όπως έγινε στις 27 Αυγούστου 2014: λύση στις κατευθύνσεις που θέτει ο Ερτογάν, μάλλον μια υποψηφιότητα, διατήρηση της βασικής ενότητας του ΚΑΔ παρά τις απώλειες, νέα κυβέρνηση που θα κινηθεί πιο επιθετικά στον αστερισμό της αλλαγής του συντάγματος...

11. ΤΟ 299 ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

6-5-2016

Η είδηση είναι σημαντική από κάθε άποψη όπως την παρουσιάζει η εφημερίδα «Χουριέτ»: δικαστήριο στην Κ/πολη, αποφάσισε να απευθυνθεί στο συνταγματικό δικαστήριο της Τουρκίας, για την ακύρωση του άρθρου 299 του ποινικού κώδικα σε σχέση με την πρόνοια περί προσβολής του προέδρου επιχειρηματολογώντας ότι «παραβιάζει την αρχή της ισότητας, κατοχυρωμένης από το σύνταγμα της χώρας». Η ίδια εφημερίδα παραπέμπει στο συμβουλευτικό σώμα του Συμβουλίου της Ευρώπης, γνωστό ως «Επιτροπή της Βενετίας» το οποίο «προσφάτως άσκησε κριτική στο αμφιλεγόμενο άρθρο, εισηγούμενο ότι η υπέρμετρη εφαρμογή του, ισοδυναμεί με παραβίαση της αρχής της ελευθερίας της έκφρασης. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η μόνη λύση για να αποφευχθούν περαιτέρω παραβιάσεις της ελευθερίας της έκφρασης, είναι η πλήρης ακύρωση του άρθρου, και έτσι να γίνει ασφαλές ότι η εφαρμογή της γενικής πρόνοιας σχετικά με την προσβολή να είναι σε σταθερότητα με τα κριτήρια της ελευθερίας της έκφρασης. Η Επιτροπή στο ψήφισμά της συστήνει αλλαγές στον κώδικα» («Χουριέτ», 30 Μαρτίου 2016).

Η υπόθεση με το περιεχόμενο της λέξης «προσβολή του προέδρου» στην Τουρκία, έχει πάρει διεθνείς διαστάσεις. Παράδειγμα το διάβημα της τουρκικής κυβέρνησης στη γερμανική με σκοπό την τιμωρία ενός παρουσιαστή σατιρικής εκπομπής σε γερμανικό κανάλι, επειδή, κατά την τουρκική εκδοχή, η σάτιρα περιείχε στοιχεία προσβολής του Ερτογάν. Η κυβέρνηση Μέρκελ έκανε σοβαρό λάθος και αποδέχθηκε το τουρκικό αίτημα. Ταυτόχρονα, η πυκνή χρήση του κατά πολιτών μέσα στην Τουρκία και η ακόλουθη καταδίκη τους, που, σύμφωνα με το άρθρο 299, προσβάλλουν τον πρόεδρο, αποτελεί κεντρικό ζήτημα της δημόσιας συζήτησης στα τουρκικά ΜΜΕ και συνδέεται με την γενικότερη πολιτική της αντιπαράθεση.

Το θέμα έχει πολύ χαρακτηριστικά στοιχεία: ορθώς το δικαστήριο στην Κ/πολη ζήτησε τη θέση του Συνταγματικού, είναι καιρός κάποιο δικαστικό σώμα να ζητήσει ακύρωση του άρθρου 299, ασκώντας, έτσι πίεση στην κυβέρνηση Νταβούτογλου να θέσει τέρμα στην πρακτική αυτή. Το άρθρο εκφράζει αναχρονιστικές τάσεις, παρεμποδίζει την ελευθερία της έκφρασης, αντίκειται στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και συγκρούεται με την νομική ή εθιμική πρακτική που η ΕΕ και τα κράτη-μέλη έχουν υιοθετήσει. Η καθαρή συνεννόηση ανάμεσα στην ΕΕ και την υποψήφια Τουρκία, είναι η καλύτερη λύση: αλλαγή του άρθρου 299, ακύρωση μιας απαράδεκτης πρακτικής, πίεση στην τουρκική ηγεσία να αποδεχθεί την αρχή ότι οι πολιτικοί χρειάζεται να δείχνουν ανοχή απέναντι στην κριτική ή και στις υπερβολές που μερικές φορές αυτή παράγει. Αυτή τη στάση προέβαλε δημοσίως με εξαιρετικό τρόπο ο Μ. Ομπάμα, κατά τη διάρκεια της πρόσφατης συνάντησής του στην Ουάσιγκτον με τον πρόεδρο Τ. Ερτογάν. Ο Μ. Ομπάμα ζήτησε συνέχεια στις μεταρρυθμίσεις, εκφράζοντας μια πολύ πειστική κριτική σχετικά με τα ζητήματα που συνδέονται με τη σχέση του κράτους με τα ΜΜΕ και την ελευθερία της έκφρασης στην Τουρκία.

Η ΕΕ διαθέτει εργαλεία για να πιέσει για να αλλάξει αυτό το κομμάτι στην ευρωτουρκική σχέση. Τόσο η Επιτροπή, όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, χρειάζεται να μιλούν πάνω σε συγκεκριμένα σημεία στην ευρωτουρκική σχέση (όπως λ.χ η αναθεώρηση στο άρθρο 299) και όχι να κάνουν αναφορά σε γενικολογίες.

Η αναγκαία συνεργασία ανάμεσα στις δύο πλευρές, την ΕΕ και την Τουρκία, είτε στο μεταναστευτικό είτε στην οικονομία, είτε στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, δεν πρέπει να βασίζεται μόνο στο αμοιβαίο συμφέρον, αλλά και στην ολοένα και περισσότερη σύγκλιση απόψεων στις θεμελιώδεις αξίες πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε και λειτουργεί η ΕΕ. Το πλαίσιο έχει καθοριστεί από την πλευρά της ΕΕ: άξονας παραμένει η ετήσια Έκθεση Προόδου της Τουρκίας.

12. ΙΣΡΑΗΛ-ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ

4-4-2016

Ομάδες εργασίας από τα Υπουργεία Εξωτερικών Τουρκίας και Ισραήλ συναντώνται στις αρχές Απριλίου για αναζητήσουν το επόμενο βήμα στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις. Ο Β. Νετανιάχου δήλωσε στις 23 Μαρτίου στη «Χααρέτζ» ότι «ελπίζει οι επερχόμενες συνομιλίες να φέρουν θετικά αποτελέσματα ώστε να επιτρέψουν την ανανέωση των σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες». Σημείωσε με σημασία ότι «πάντα θέλαμε να διορθώσουμε τις σχέσεις μας με την Τουρκία, αλλά δεν ήμασταν αυτοί που άλλαξαν την κατεύθυνση αυτών των σχέσεων. Αν είναι εφικτό, θα θέλαμε την ομαλοποίηση των σχέσεών μας με την Τουρκία».

Προηγήθηκε η τηλεφωνική συνομιλία Ερτογάν-Ρίβλιν, στην οποία ο ισραηλινός πρόεδρος ευχαρίστησε τις τουρκικές αρχές για τη βοήθεια που έδωσαν για τη μεταφορά στο Ισραήλ των τριών ισραηλινών πολιτών που έχασαν τη ζωή τους στη διάρκεια της τελευταίας τρομοκρατικής επίθεσης στην Κ/πολη στις 19 Μαρτίου, καθώς και τη βοήθεια για τη γρήγορη μεταφορά των τραυματισμένων σε νοσοκομεία στο Ισραήλ.

Η υπόθεση είναι γνωστή και κρατά σχεδόν έξι χρόνια. Ισραηλινοί κομάντος διενήργησαν επίθεση στο πλοίο «Μαβί Μαρμαρά» το 2010 σκοτώνοντας δέκα ακτιβιστές που μετέφεραν βοήθεια στους παλαιστίνιους στην αποκλεισμένη Λωρίδα της Γάζας. Έκτοτε η κατάσταση παρέμεινε στα όρια του ψυχρού πολέμου ανάμεσα στην Άγκυρα και το Τελ Αβίβ.

Κάθε προσπάθεια για συνεννόηση ήταν σχεδόν καταδικασμένη σε αποτυχία. Οι όροι που έθεσε η Άγκυρα ήταν πολύ μακριά από όσα μπορούσε να δώσει ως αναγνώριση του λάθους από την πλευρά του Β. Νετανιάχου. Η σημαντικότερη εξέλιξη σημειώθηκε τον παρασμένο Δεκέμβριο. Αντιπροσωπείες από τις δύο χώρες (Σινιρλίογλου, Γκόλτ) συναντήθηκαν στην Ελβετία και φαίνεται να ετοίμασαν το έδαφος και τους όρους κάτω από τους οποίους θα μπορούσε να γίνει η ομαλοποίηση των σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες-απολογία, αποζημίωση, καθεστώς εισόδου τουρκικής βοήθειας στη Γάζα.

Οι εξελίξεις στην περιοχή επέβαλαν στις δύο χώρες το υλικό για την αναγκαία στροφή. Τα κοινά συμφέροντα είναι μεγαλύτερης σημασίας από γεγονότα που ανήκουν στο παρελθόν και τα οποία μπορεί να τύχουν ικανοποιητικής διαχείρισης. Κοινό συμφέρον και για τους δύο, η αντιμετώπιση του ISIL. Επίσης κοινό συμφέρον η αποτροπή της αυξανόμενης επιρροής του Ιράν στην περιοχή. Ταυτόχρονα με τις

ειδήσεις που ήρθαν από την Ελβετία, ο ισραηλινός πρωθυπουργός Β. Νετανιάχου στις 17 Δεκεμβρίου 2015 υπέγραψε κείμενο απόφασης για την ανάπτυξη του κοιτάσματος αερίου στη θαλάσσια περιοχή του Λεβιάθαν.

Οι συνομιλίες του Απρίλη επικεντρώνονται στη μόνη εκκρεμότητα που καταγράφεται και συνδέεται με τον τρόπο εισόδου της τουρκικής βοήθειας στη Λωρίδα της Γάζας. Οι άλλοι δύο όροι φαίνεται ότι έχουν συμφωνηθεί. Επικρατέστερο σενάριο εξακολουθεί να είναι η αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες, η ανταλλαγή πρέσβων και η επανέναρξη μιας πολιτικής συνεννόησης ανάμεσά τους. Εξαιρετικά απίθανο να επιστρέψουν στις παλαιές εποχές της «προνομιακής συνεργασίας», πιο πιθανό να λειτουργούν σε ένα πιο κανονικό περιβάλλον, με πιθανότητες επιστροφής σε ελεγχόμενες εντάσεις ανάλογα με πιθανές εξελίξεις στα Ιεροσόλυμα και το τέμενος Αλ Ακτσιά, ή πιθανές απρόβλεπτες ενέργειες από την πλευρά της πολιτικά τυφλής οργάνωσης «Χαμάς». Τα συμφέροντα και η πίεση της συγκυρίας (τρομοκρατία, Ιράν, Λεβιάθαν) λένε «γρήγορη πρόοδος και ομαλοποίηση», το γόητρο και οι δεσμεύσεις απέναντι στην εσωτερική κοινή γνώμη των δύο χωρών, λένε «πρόοδος με αργό βηματισμό».

13. Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΕΕ-ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ 22-3-2016

Η συμφωνία των «28» με την Τουρκία στις 17 Μαρτίου δείχνει ότι οι δύο πλευρές είχαν την πολιτική βούληση να τα βρουν γιατί ήταν καλή και για τις δύο πλευρές. Έτσι το πλήρες κείμενο καταγράφει τα πιο κάτω:

«Όλοι οι παρανόμως εισερχόμενοι από την Τουρκία στην Ελλάδα από τις 20 Μαρτίου και εξής θα επιστρέφουν στην Τουρκία. Η επιστροφή τους θα γίνεται επί τη βάση του ευρωπαϊκού και διεθνούς δικαίου. Το μέτρο θα έχει προσωρινό χαρακτήρα, ώστε να σταματήσει η παράνομη διακίνηση ανθρώπων και να αποκατασταθεί η δημόσια ασφάλεια. Όσοι φθάνουν σε ελληνικά νησιά θα ταυτοποιούνται διεξοδικά και οι αιτήσεις ασύλου θα εξετάζονται από τις ελληνικές αρχές, με βάση την Οδηγία για τις Διαδικασίες Ασύλου. Τουρκία και Ελλάδα αναλάβουν όσες διμερείς διατυπώσεις χρειάζονται και Τούρκοι αξιωματούχοι θα αποκτήσουν παρουσία στα ελληνικά νησιά και έλληνες αξιωματούχοι στην Τουρκία, ώστε να εγγυηθούν την τήρηση των ανωτέρω.

Για κάθε Σύρο ο οποίος θα επιστρέφει στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην ΕΕ, με προτεραιότητα βασισμένη στα Κριτήρια του ΟΗΕ. Τη διαδικασία θα εγγυώνται η Κομισιόν, άλλες υπηρεσίες της ΕΕ, κράτη – μέλη και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Προτεραιότητα θα δίνεται σε όσους δεν έχουν προσπαθήσει ποτέ να εισέλθουν παράνομα στην ΕΕ. Η μετεγκατάσταση θα γίνεται τόσο στη βάση των ποσοτώσεων που έχουν τεθεί ήδη, όσο και με νέο μηχανισμό, εάν αυτός δεν αποδειχθεί αρκετός για τη μείωση των παράτυπων ροών

Η Τουρκία θα λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να αποφεύγεται η παράνομη μετανάστευση είτε δια θάλασσας είτε δια ξηράς προς την ΕΕ και θα συνεργαστεί με τους γείτονές της σε αυτή την κατεύθυνση. Όταν οι παράτυπες ροές θα έχουν σταματήσει ή μειωθεί εξαιρετικά, θα δημιουργηθεί μηχανισμός μετεγκατάστασης σε εθελοντική βάση, με συμμετοχή όσων κρατών – μελών το επιθυμούν.

Ο οδικός χάρτης για την κατάργηση της βίζας για τους Τούρκους πολίτες που επιθυμούν να ταξιδέψουν στην ΕΕ θα επιταχυνθεί, με

ορίζοντα τα τέλη Ιουνίου 2016, εφ' όσον η Τουρκία εκπληρώσει το σύνολο των απαιτούμενων προϋποθέσεων.

Η ΕΕ, σε στενή συνεργασία με την Τουρκία, θα επιταχύνει την εκταμίευση των 3 δισ. Ευρώ που είχαν προβλεφθεί για τις εγκαταστάσεις των προσφύγων στην Τουρκία έως τα τέλη Μαρτίου. Στον βαθμό που οι συγκεκριμένοι πόροι θα έχουν αποκατασταθεί πλήρως και η τουρκική πλευρά θα έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, θα κινηθεί διαδικασία εκταμίευσης άλλων 3 δισ. Μέχρι το τέλος του 2018. ΕΕ και Τουρκία χαιρετίζουν την ήδη αναβαθμιζόμενη τελωνειακή ένωση των δύο πλευρών.

Οι δύο πλευρές επαναβεβαιώνουν τη δέσμευσή τους για επανενεργοποίηση της διαδικασίας ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ και σημειώνουν ότι το κεφάλαιο 33 της ενταξιακής διαπραγμάτευσης θα ανοίξει εντός του τρέχοντος εξαμήνου της ολλανδικής προεδρίας στην Ένωση».

Ειδικότερες παρατηρήσεις:

A. Είναι σημαντικό να διατηρείται ο κανόνας που οδηγεί στο άνοιγμα νέων κεφαλαίων με κριτήρια που θέτει η ευρωπαϊκή πρακτική και να μην παρεμβαίνουν άλλα κριτήρια, όπως η γεωπολιτική ή το προσφυγικό. Έτσι «το κεφάλαιο 33 της ενταξιακής διαπραγμάτευσης θα ανοίξει εντός του τρέχοντος εξαμήνου της ολλανδικής προεδρίας» και αυτό συνιστά ένα βήμα μπροστά.

B. Είναι σωστή η απόφαση για επιτάχυνση της διαδικασίας εκταμίευσης των 3 δισ Ευρώ για τις εγκαταστάσεις των προσφύγων στην Τουρκία έως τα τέλη Μαρτίου. Αυτά είναι ποσά για τους πρόσφυγες και η πολύμηνη καθυστέρηση που κατέγραψε η ΕΕ, δεν βοήθησε σε τίποτα.

Γ. Θεωρώ ότι υπό τις σημερινές περιστάσεις η απόφαση ότι «για κάθε Σύρο ο οποίος θα επιστρέφει στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, ένας άλλος Σύρος θα επανεγκαθίσταται από την Τουρκία στην ΕΕ, με προτεραιότητα βασισμένη στα κριτήρια του ΟΗΕ» δίνει λύσεις πολύ καλύτερες από την άτακτη και χαοτική διαχείριση των πραγμάτων όπως την είδαμε μέχρι τώρα.

Δ. Η απόφαση άργησε αλλά κάλλιον αργά παρά ποτέ. Έτσι «όλοι οι παρανόμως εισερχόμενοι από την Τουρκία στην Ελλάδα από τις 20 Μαρτίου και εξής θα επιστρέφουν στην Τουρκία». Επιπλέον «η Τουρκία θα λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να αποφεύγεται η παράνομη μετανάστευση είτε δια θάλασσας είτε δια ξηράς προς την ΕΕ και θα συνεργαστεί με τους γείτονές της σε αυτή την κατεύθυνση».

Ε. Ο Ιούνιος παραμένει μήνας κλειδί για τις εξελίξεις σχετική με την κατάργηση της βίζας. Ο οδικός χάρτης για την κατάργησή της βίζας για τους τούρκους πολίτες που επιθυμούν να ταξιδέψουν στην ΕΕ θα επιταχυνθεί, με ορίζοντα τα τέλη Ιουνίου 2016, εφ' όσον η Τουρκία εκπληρώσει το σύνολο των απαιτούμενων προϋποθέσεων». Μια θέση που θέτει όρους και προϋποθέσεις, συνεπώς καθίσταται μέρος των υποχρεώσεων της Τουρκίας απέναντι στην ΕΕ.

Στ. Το κυπριακό περιβάλλει το πλαίσιο της απόφασης της 17^{ης} Ιουνίου. Είναι το ουσιαστικό κριτήριο που θα διαμορφώσει το μέλλον των ευρωτουρκικών σχέσεων. Επίλυση στο κυπριακό ίσον επιτάχυνσή τους, μη επίλυση ίσον μια προβληματική σχέση με αβέβαιο μέλλον.

14. ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΝΤΟΜΙΝΟ

18-3-2016

Η νέα (στις 13 Μαρτίου) τρίτη μέσα σε έξι μήνες πολύνεκρη βομβιστική επίθεση κατά πολιτών στην Τουρκία, έδειξε πως τα αδιέξοδα παραμένουν και πως δεν αντιμετωπίζονται στο πεδίο της στρατιωτικής δράσης. Σύμφωνα με ρεπορτάζ στο «Βήμα» στις 14 Μαρτίου «στους 37 νεκρούς αυξάνεται ο απολογισμός της αιματηρής επίθεσης με παγιδευμένο όχημα που σημειώθηκε στην καρδιά της Αγκυρας το απόγευμα της Κυριακής. Η αστυνομία πραγματοποίησε δεκάδες προσαγωγές υπόπτων στα Αδανα. Κυβερνητικοί αξιωματούχοι αποδίδουν την ενέργεια σε κούρδους μαχητές. Σύμφωνα με δηλώσεις κυβερνητικών αξιωματούχων, την επίθεση διεξήγαγε ένα ζευγάρι βομβιστών, ένας άνδρας και μία γυναίκα. Σύμφωνα με τα στοιχεία από την έρευνα, η γυναίκα είχε ενταχθεί στο ΕΚΚ το 2013. Πρόκειται για μια 24χρονη από την πόλη Καρς της ανατολικής Τουρκίας».

Στις 14 Ιανουαρίου έγγραφα για το κουρδικό ζήτημα στην Τουρκία ότι «η επανάληψη των συγκρούσεων βασίζεται σε δύο αυταπάτες. Από τη μια η τουρκική κυβέρνηση νομίζει ότι θα επιβάλει λύση με στρατιωτική νίκη, και από την άλλη το ΕΚΚ εκτιμά ότι θα επιβάλει με τη χρήση των όπλων ανεξάρτητο κουρδικό κράτος στα ανατολικά της Τουρκίας ή και με τμήματα από το Ιράν, το Ιράκ και τη Συρία. Δύο αυταπάτες δεν συνιστούν τη λύση».

Σήμερα ολοένα και βαθαίνει ο κύκλος της σύγκρουσης από την οποία, λόγω της ιδιαιτερότητας του ζητήματος, δεν υπάρχει τρόπος κάποιος να βγει κερδισμένος. Στην περίπτωση αυτή η τουρκική κυβέρνηση τρέφει αυταπάτες: μπορεί να στριμώξει τους κούρδους του ΕΚΚ, αλλά δεν υπάρχει τρόπος να σβήσει μονομερώς κάτι που η φύση του συγκροτείται από πλήθος από αντιθετικά στοιχεία.

Η λύση είναι μια για όσους ενδιαφέρονται πραγματικά για να δουν διαφορετικές εξελίξεις: αμοιβαία κατάπαυση της ένοπλης σύγκρουσης, εκεχειρία, ειρηνευτικές συνομιλίες, συνέχεια από εκεί που έμειναν το καλοκαίρι του 2014, θέληση για λύσεις που συνδέονται με τα αιτήματα των κούρδων για δικαιώματα όπως προβλέπονται στις ετήσιες Εκθέσεις Προόδου που δημοσιεύει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας.

Δύσκολο θέμα, δεν αρέσει σε κανέναν από τους δύο παίκτες της ένοπλης σύγκρουσης στην Α. Τουρκία. Ωστόσο, ένα στοιχείο φαίνεται να στέλλει ένα μήνυμα για επιτάχυνση εξελίξεων: η απόφαση Β. Πούτιν στις 14 Μαρτίου να δώσει εντολή για αποχώρηση του βασικού μέρους των ρωσικών δυνάμεων από τη Συρία με διατήρηση των δύο στρατιωτικών βάσεων που διατηρεί στο συριακό έδαφος. Αυτή η εξέλιξη μπορεί να επηρεάσει ως ντόμινο, εξελίξεις και σε άλλα μέτωπα, εφόσον βεβαίως οι άμεσα ενδιαφερόμενοι στο πολεμικό πεδίο στην Α. Τουρκία δείξουν ότι αντιλαμβάνονται το παιχνίδι ανάμεσα στο κόστος και το όφελος, και όχι ως παιχνίδι ανάμεσα στο γόητρο και την υστεροφημία!

Είναι γνωστό ότι οι σχέσεις Ρωσίας-Τουρκίας παραμένουν τεταμένες. Ο Πούτιν, ωστόσο, με την απόφαση της 14^{ης} Μαρτίου, έκανε ένα βήμα μπροστά σε σχέση με τους ευρύτερους συσχετισμούς δυνάμεων στη συριακή χώρα, τώρα είναι η σειρά του Ερτογάν να κάνει επίσης ένα: να οδηγήσει το κουρδικό από τα βουνά του Καρντίλ στο τραπέζι του διαλόγου και των συμβιβασμών σε συνεργασία με τον Α. Οτσαλάν. Σε καλύτερο περιβάλλον από ότι ήταν στις 13 Μαρτίου.

15. ΤΑ ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΤΗ ΣΚΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟΥ

16-3-2016

Στις 7 Μαρτίου η έκτακτη Σύνοδος Κορυφής των «28» δεν έδωσε λύσεις στο προσφυγικό ζήτημα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι μια συμβιβαστική λύση θα βρεθεί στις 17 Μαρτίου. Τα δεδομένα είναι πολύ ευκρινή. Η ΕΕ απέτυχε να συντονίσει ένα αποτελεσματικό σύστημα αντιμετώπισης της προσφυγικής ροής. Η ΕΕ δεν κατάφερε να οργανώσει μίαν ενωμένη, γρήγορη, αποτελεσματική προσπάθεια. Μπροστά στο μέγεθος του προβλήματος, μπήκε στο περιθώριο η έννοια της κοινοτικής αλληλεγγύης, έτσι κάθε κράτος προσπαθεί να σπρώξει τα κάρβουνα μακριά του!. Χώρες με πλήρη γνώση του φαινομένου (λ.χ. Ουγγαρία, Σλοβακία), έδειξαν το χειρότερο δυνατό πρόσωπο. Χώρες που σε παλαιότερες εποχές ήταν εξαγωγείς πολιτικών προσφύγων, σήμερα αρνούνται τα αυτονόητα καθώς πολιτικοί ηγέτες με κοντόφθαλμο τρόπο σκέψης απλά ζητούσαν να αναλάβουν τις ευθύνες οι άλλοι. Η Α. Μέρκελ έδειξε αντοχές και δύναμη να ακολουθήσει μια πιο ανοικτή πολιτική, να πληρώσει κόστος, για αυτό που θεωρεί σωστό, και ασφαλώς έτσι να κρατήσει ψηλά το γόητρο της χώρας της και μερικώς της ΕΕ.

Αυτή τη ρευστή κατάσταση, θέλησε να συζητήσει και να δώσει λύσεις η Σύνοδος Κορυφής στις 7 Μαρτίου. Στην πραγματικότητα ήταν μια Σύνοδος των «28 συν 1», καθώς η Τουρκία αποτελεί την αναγκαία συνθήκη για να βρεθούν λύσεις. Ο Α. Νταβούτογλου αξιοποίησε τη δεσπόζουσα θέση της χώρας του σε αυτή τη συγκυρία, και αντιλαμβανόμενος το προφανές, ότι χώρες μέλη της ΕΕ βρίσκονται σε μεγάλη πίεση, έπαιξε επιθετικά. Πρώτα πρότεινε ένα σύστημα «ένα στους δύο» για επανεισδοχή προσφύγων στην τουρκική επικράτεια, και ταυτόχρονα ζήτησε διπλάσιο ποσό οικονομικής βοήθειας, πιο γρήγορη εφαρμογή της μη χρήσης βίζας για τούρκους πολίτες που ταξιδεύουν σε

χώρες-μέλη της ΕΕ και έθεσε επί τάπητος το παλαιότερο αίτημα για άνοιγμα πέντε κεφαλαίων στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις.

Στα τρία κύρια σημεία η Άγκυρα ήδη κέρδισε το πρώτο με σημαντική αύξηση της οικονομικής βοήθειας, θα κερδίσει μέρος του δεύτερου και δεν θα επιτύχει στο τρίτο σημείο. Στις 29 Νοεμβρίου οι δύο πλευρές ανακοίνωσαν σε σχέση με το καθεστώς της βίζας ότι «συμφωνούν ότι η συμφωνία επανεισδοχής ΕΕ-Τουρκίας θα τεθεί πλήρως σε εφαρμογή από τον Ιούνιο του 2016, ούτως ώστε η Επιτροπή να μπορέσει να υποβάλει την τρίτη έκθεση προόδου το φθινόπωρο του 2016 με σκοπό να ολοκληρωθεί η διαδικασία ελευθέρωσης του καθεστώτος θεωρήσεων, δηλαδή, να έχουν αρθεί οι απαιτήσεις θεώρησης για τους Τούρκους υπηκόους στη ζώνη Σένγκεν, έως τον Οκτώβριο του 2016, μόλις πληρωθούν οι προϋποθέσεις του οδικού χάρτη».

Επίσης στην ίδια Σύνοδο αποφασίστηκε η «διεξαγωγή Διακυβερνητικής Διάσκεψης στις 14 Δεκεμβρίου 2015 για το άνοιγμα του κεφαλαίου 17». Η δέσμευση αυτή ολοκληρώθηκε. Στη συνέχεια οι «28 συν 1» «σημείωσαν τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περί ολοκλήρωσης, το πρώτο τρίμηνο του 2016, των προπαρασκευαστικών εργασιών για το άνοιγμα διαφόρων κεφαλαίων, με την επιφύλαξη της θέσης των κρατών-μελών. Εν συνεχεία θα μπορέσουν να ξεκινήσουν προπαρασκευαστικές εργασίες και σε περαιτέρω κεφάλαια». Αυτή η απόφαση δείχνει την κατεύθυνση, αλλά και τις προϋποθέσεις για την υλοποίησή τους. Έτσι η επαναφορά του αιτήματος για άνοιγμα πέντε κεφαλαίων από τον Α. Νταβούτογλου συνιστά βήμα πίσω: οι προϋποθέσεις έχουν τεθεί και είναι μέγα λάθος να αλλάξεις τους κανόνες του παιχνιδιού που υιοθέτησαν και εφάρμοσαν όλα τα υποψήφια κράτη για δεκαετίες, επειδή μια χώρα μπορεί να δώσει λύσεις σε ένα ζήτημα έξω από τους κανονισμούς που διέπουν τις ενταξιακές

λογικές. Πιθανώς ο Α. Νταβούτογλου να έθεσε το ζήτημα για τα κλειστά κεφάλαια που συνδέονται μόνο με απόφαση της Λευκωσίας, ως ένα σενάριο για πιθανές εξελίξεις για το τέλος του 2016.

Η Κύπρος έχει ειδικό ρόλο στα πιο πάνω, ειδικότερα στο ζήτημα με τα ενταξιακά κεφάλαια. Η απόρριψη του αιτήματος Νταβούτογλου είναι σωστή απάντηση, αλλά πιο σωστή είναι η διασύνδεση της γενικότερης σχέσης ΕΕ-Τουρκίας με τις εν εξελίξει συνομιλίες για επίλυση του κυπριακού. Κανένας στην ΕΕ δεν θα προσέξει αιτήματα του τύπου «εφαρμόστε το Πρωτόκολλο της Άγκυρας», ή «ανοίξτε λιμάνια και αεροδρόμια σε πλοία και αεροπλάνα με σημαία της Κύπρου». Όλοι όμως θα προσέξουν και θα υποστηρίξουν ένα κυπριακό αίτημα όπως «αναζητήστε κ. Νταβούτογλου λύσεις στα ζητήματα ασφαλείας και εγγυήσεων στην επίλυση του κυπριακού που να ανταποκρίνονται στα ευρωπαϊκά κριτήρια!». Όλοι θα προσέξουν ένα κυπριακό αίτημα όπως «δείξτε χειροπιαστά δείγματα γραφής στις συνομιλίες στη Λευκωσία, η επίλυση στο κυπριακό θα ανοίξει πολύ περισσότερα από πέντε κεφάλαια για να προχωρήσει αποφασιστικά η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας!».

Αυτή η λογική βρίσκει μεγάλη ανταπόκριση στις χώρες-μέλη της ΕΕ γιατί είναι τμήμα της κοινοτικής μεθόδου, ενισχύει τις δυνατότητες επίλυσης στο κυπριακό, με τη σειρά της η επίλυση επιτρέπει διαφορετικούς χειρισμούς στα ευρωτουρκικά, ξεμπλοκάρει τη δυνατότητα για συνεργασία ΕΕ-NATO, επιτρέπει πιο άμεσες αποφάσεις στο ζητήματα που διασυνδέονται με το προσφυγικό. Η επίλυση του κυπριακού θα επιτρέψει την πρόοδο, ή όχι, της ευρωτουρκικής σχέσης με κριτήρια που θα αφορούν την επίδοση της τουρκικής κυβέρνησης ως προς την εκπλήρωση καθορισθέντων κριτηρίων, και όχι το άλυτο κυπριακό!

16. ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΣΤΗ ΜΕΓΓΕΝΗ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

20-1-2016

Εισαγωγή με αριθμούς: για να υλοποιήσει η κυβέρνηση του ΚΑΔ την πρόταση για αναθεώρηση του τουρκικού συντάγματος, χρειάζεται 367 ψήφους. Διαθέτει 317, σε ένα σύνολο από 550 βουλευτές. Δεύτερη λύση η τροποποίηση του συντάγματος μέσω δημοψηφίσματος. Σε αυτό το ενδεχόμενο χρειάζονται 330 ψήφοι. Αδιέξοδο; Από όσα μπορεί κάποιος να κατανοήσει τις εξελίξεις με βάση τη δημόσια πληροφόρηση, το θέμα τίθεται ως εξής. Οι πολιτικές δυνάμεις της Τουρκίας συμφωνούν στη βασική διαπίστωση ότι το σημερινό σύνταγμα είναι προϊόν του πραξικοπήματος του 1980. Χρειάζεται αναθεώρηση. Ως εδώ υπάρχει ευρύτατη συναίνεση, άρα η λύση βρίσκεται στην αλλαγή μέσω νομοθετικής πρωτοβουλίας. Σε αυτό το ενδεχόμενο η πλειοψηφία θα ήταν συντριπτική.

Το κρίσιμο ζήτημα, βρίσκεται στην επιλογή του ΚΑΔ να ζητά αναθεώρηση του βασικού τμήματος του πολιτικού συστήματος ώστε από (σημερινή) κοινοβουλευτική δημοκρατία να μετατραπεί σε (αυριανή) προεδρική δημοκρατία γαλλικού τύπου. Ειδικότερα, τα κόμματα της αντιπολίτευσης ευνοούν μια αναθεώρηση που θα ακυρώνει διατάξεις της εποχής του Εβρέν, θα επιδιώκει περισσότερη διάκριση των εξουσιών και παραμονή στη σημερινή πολιτειακή διάρθρωση. Το ΚΑΔ ζητά μια αλλαγή που θα μεταφέρει τις βασικές εξουσίες στον πρόεδρο, θα μειώνει τη σημασία του πρωθυπουργού, και θα ευνοεί, κατά δηλώσεις Νταβούτογλου, την πολιτική για ενίσχυση της διάκρισης των εξουσιών.

Τι μπορεί να γίνει; Αυτή τη στιγμή είναι δύσκολο να προβλέψει κανείς την πλήρη εξέλιξη του θέματος. Βλέπω ως επικρατέστερο σενάριο την

αναζήτηση ενός είδους συμβιβασμού, αυτού που επιβάλλει η ανάγκη των αριθμών στο κοινοβούλιο. Αναθεώρηση ως εκεί που επιτρέπουν οι συσχετισμοί δύναμης, η οποία, κάτω από τις σημερινές συνθήκες, δεν θα περιλαμβάνει πλήρως τον κεντρικό στόχο του ΚΑΔ για ουσιαστική αλλαγή της πολιτειακής διάρθρωσης. Ασφαλώς είναι στις εκτιμήσεις των στελεχών του ΚΑΔ και ασφαλώς του άμεσα ενδιαφερόμενου, Τ.

Ερτογάν, μια προσφυγή σε δημοψήφισμα για να επιτύχει τον ίδιο στόχο με άλλα μέσα. Πολύ ριψοκίνδυνο εγχείρημα: Σύμφωνα με δημοσκόπηση του δημοσίευσε τον Ιούνιο του 2015 η οργάνωση «Open Society Foundation» το 60% βλέπει θετικά τη συγγραφή ενός νέου συντάγματος (49% το 2011), αλλά το ποσοστό που επιθυμεί «ισχυρό προεδρικό σύστημα» πέφτει στο 43%. Ένα αξιόλογο 21% ανάμεσα στους οπαδούς του ΚΑΔ ψηφίζει «όχι» στη συνταγματική τροποποίηση- από κοινοβουλευτικό σε ισχυρό προεδρικό-, ενώ κατά την «Χουριέτ» «ένα μεγάλο ποσοστό οπαδών του ΚΑΔ δεν συμφωνούν με την σκοπούμενη πολιτειακή αλλαγή -κατά στα στοιχεία της εφημερίδας το ποσοστό πλησιάζει το 50%.

Αυτή η κατάσταση οδήγησε τον Τ. Ερτογάν σε διατύπωση μιας ασυνήθιστης θέσης που περιλαμβάνει τηλεφωνικές συνδιαλέξεις με πρόσωπα με επιρροή στην κοινή γνώμη για να ερωτηθούν σχετικά με το εύρος των αλλαγών. Μάλλον ατυχής έμπνευση, καθώς πολλοί παράγοντες δεν επιθυμούν την μεγάλη αλλαγή θέλοντας να στείλουν ένα μήνυμα αυτοσυγκράτησης στον Τ. Ερτογάν, και ένα μήνυμα άπορριψης του συγκεντρωτικού τρόπου που οργανώνει την άσκηση εξουσίας, είτε στην πρωθυπουργία, είτε τώρα στην προεδρία. Εν ολίγοις πολλοί θέλουν να περιορίσουν την συγκεντρωτική του φύση, πολλοί νιώθουν, και επιθυμούν ότι (επιτέλους) ήρθε η στιγμή για να αποτύχει σε κάτι που συνδέεται με τους προσωπικούς του στόχους!

Για πρώτη φορά οι αριθμοί και οι συσχετισμοί, αυτοί που τόσο χαρακτηριστικά ευνόησαν την ηγεσία Ερτογάν και ΚΑΔ από το 2002, σήμερα, φαίνεται να του γυρίζουν την πλάτη. Ο Ερτογάν είναι πεισματάρης, δεν θα εγκαταλείψει εύκολα την προσπάθεια, αλλά και δεν φαίνεται εύκολη η συνεννόηση με Κιλιντσάρογλου (ΡΛΚ) και Μπαχτσελί (ΚΕΔ) στο ειδικό σημείο καθώς ταυτίζεται με το πρόσωπο Ερτογάν και τη διαρκή πόλωση ανάμεσα στη συμπολίτευση και την αντιπολίτευση.

Οι ηγέτες των κομμάτων ΡΛΚ και ΚΕΔ δέχονται εσωτερική αμφισβήτηση για τις συνεχείς εκλογικές τους αποτυχίες, συνεπώς θέλουν να ενώσουν την κομματική τους βάση πάνω σε ένα στόχο: την αποτροπή της προσπάθειας Ερτογάν να περάσει τη μεγάλη συνταγματική αλλαγή.

17. ΚΩΔΙΚΟΣ» ΕΛΒΕΤΙΑ ΣΤΗΝ Α. ΜΕΣΟΓΕΙΟ

29-12-2015

Η είδηση αλλάζει μερικώς τους συσχετισμούς ισχύος στην περιοχή και ανατρέπει παλαιότερους υπολογισμούς, καθώς Τουρκία και Ισραήλ φαίνεται να βρίσκουν τη φόρμουλα για επανενεργοποίηση της διπλωματικής και πολιτικής τους συνεργασίας. Η ρήξη κράτησε πέντε χρόνια: ναυτικές δυνάμεις του Ισραήλ, διενήργησαν επίθεση κατά του τουρκικού πλοίου «Μαβί Μαρμαρά» που έπλεε σε διεθνή ύδατα με κατεύθυνση τη Γάζα. Δέκα νεκροί, ανοικτή ρήξη ανάμεσα στις δύο χώρες, δριμεία επίθεση Ερτογάν κατά Ισραήλ, έκφραση λύπης από τον Νετανιάχου, χωρίς να θίγεται το γόητρο των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων, συμφωνία σε επόμενο στάδιο για αποζημιώσεις των συγγενών των θυμάτων που έφταναν τα 20 εκ δολάρια. Τι δεν πήγε καλά αυτά τα χρόνια και, παρά τη μεσολάβηση Ομπάμα το 2013, οι

σχέσεις δεν γύριζαν σελίδα; Πρώτο, οι «υπέρμετρα» φιλόδοξοι όροι της Άγκυρας για να ικανοποιήσει το δικό της κριτήριο για συνδιαλλαγή, δεύτερο, η άρνηση Νετανιάχου να αφήσει τις ένοπλες δυνάμεις της χώρας του εκτεθειμένες στον κίνδυνο μιας προσφυγής σε διεθνές δικαστικό βήμα, και, τρίτο, οι συνεχείς ανατροπές στη Μ. Ανατολή οι οποίες επιδείνωναν την επικοινωνία ανάμεσα στις δύο χώρες με την επίθεση του ισραηλινού στρατού στη Γάζα το καλοκαίρι του 2014, καθώς και την απόφαση της τουρκικής διπλωματίας για ανοικτή στήριξη Μόρσι στην Αίγυπτο το 2013.

Η συνάντηση αντιπροσωπειών από τις δύο χώρες στην Ελβετία έφερε αποτέλεσμα και έτσι οι δύο χώρες οδηγούνται σε ισχυρές αποφάσεις καθώς οι εξελίξεις στην περιοχή έχουν επείγοντα χαρακτήρα. Κοινά συμφέροντα και κοινές αβεβαιότητες έφεραν την Τουρκία και το Ισραήλ πιο κοντά. Κοινό συμφέρον η αντιμετώπιση του ISIL, της τρομοκρατικής απειλής ακριβώς δίπλα από την αυλή τους. Κοινό συμφέρον η αποτροπή της αυξανόμενης επιρροής του Ιράν στην περιοχή, καθώς και οι δύο χώρες επιδιώκουν μείωση της παρέμβασής του στην περιοχή. Η Τεχεράνη στηρίζει στρατιωτικά τις δυνάμεις Άσαντ στη Συρία και τις δυνάμεις της Χεσμπολλάχ στο Λίβανο. Η Τουρκία επιδιώκει, ως γνωστόν, την απομάκρυνση του Άσαντ από την εξουσία. Το Ισραήλ επιδιώκει την εξόντωση της Χεσμπολλάχ, ενώ εκτιμά ότι η συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης με τις «πέντε, συν μια δυνάμεις» στις 14 Ιουλίου 2015, θα της επιτρέψει να αυξήσει την επιρροή της στην περιοχή. Η Τουρκία έχει πλέον ισχυρό αντίπαλο επί του συριακού εδάφους, καθώς η πολιτική Πούτιν δεν φαίνεται να συνδέεται μόνο με την υποστήριξη Άσαντ, αλλά βλέπει την εκεί ναυτική της βάση ως εργαλείο για ευρύτερες παρεμβάσεις στην περιοχή, γεγονός που δεν ενθουσιάζει ούτε το Ισραήλ.

Έτσι η Τουρκία θα κατεβάσει τον πήχυ των προϋποθέσεων που θέτει σχετικά με το «Μαβί Μαρμαρά». Πλέον συζητά την πιθανότητα για απομάκρυνση του στελέχους της Χαμάς Σ. Αρουόρι από το τουρκικό έδαφος, ζητά λιγότερα σε σχέση με την απαίτησή της για πλήρες άνοιγμα της Λωρίδας της Γάζας στον έξω κόσμο, ενώ φαίνεται ότι οι δύο πλευρές έχουν ήδη συμφωνήσει πλήρως στο ζήτημα σχετικά με το ύψος των αποζημιώσεων στους συγγενείς των θυμάτων. Σχεδόν ταυτόχρονα με τις ελβετικές ειδήσεις, ο ισραηλινός πρωθυπουργός Β. Νετανιάχου στις 17 Δεκεμβρίου 2015 υπέγραψε κείμενο απόφασης για την ανάπτυξη του κοιτάσματος αερίου στη θαλάσσια περιοχή Λεβιάθαν. Οι «λεπτομέρειες» εξηγούν την ταχύτητα της εξέλιξης, καθώς η κρίση στις ρωσοτουρκικές σχέσεις φαίνεται να αποκτά έναν ολόενα και μεγαλύτερο ποσοστό αβεβαιότητας. Η υπογραφή Νετανιάχου έχει έναν σημαντικό ακροατή, και οι αριθμοί εξηγούν την πολιτική αλλαγή: «η Τουρκία εξαρτάται από εξωτερικούς προμηθευτές κατά 90.5% στον τομέα του πετρελαίου και 98.5% στο φυσικό αέριο. Η Τουρκία αναζητά δρόμους για να διευρύνει τις πηγές της περιλαμβανομένων του Β. Ιράκ του Ισραήλ, έτσι που η Άγκυρα να κατεβάσει την από 65% εξάρτησή της από ρωσικές πηγές» (εφ/δα, «Χουριέτ», 5/12/14).

Η Κύπρος έχει κάθε συμφέρον να παρακολουθεί τις εξελίξεις και να είναι παίκτης σε κάθε σημαντική μεταβολή. Το κλειδί για να παραμείνει παίκτης βάθους είναι η επίλυση του κυπριακού, καθώς έτσι θα απελευθερώσει μέσα και ισχύ για να λάβει μέρος σε κοινοπραξίες συμφερόντων και απρόσκοπτες συνέργειες για αξιοποίηση των κοιτασμάτων φυσικού στη δική της ΑΟΖ.

Η απόφαση του Ισραήλ να απελευθερώσει τη διαδικασία αξιοποίησης του κοιτάσματος του Λεβιάθαν, συμπίπτει με την προσπάθεια για αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων με την Τουρκία. Οι

«τριμερείς» συνεργασίες της Κύπρου, με την Αίγυπτο, την Ελλάδα, και το Ισραήλ, είναι σημαντικές αλλά αποκτούν και νέα στοιχεία. Ήδη το Ισραήλ βλέπει ως πιο συμφέρουσα λύση για το κοίτασμα Λεβιάθαν, την έτοιμη υποδομή του Τσεϊχάν στη Νότια Τουρκία.

Είναι ηλίου φαινότορο ότι οι πολυμερείς συνεργασίες συνιστούν το αναγκαίο σταθερό περιβάλλον για τη μεταφορά ενεργείας. Οι μη εντάσεις θα διευκολύνουν τις μεγάλες εταιρείες να λάβουν γρήγορες αποφάσεις και θα επιτρέψουν στη Λευκωσία την ένταξη της σε μια ζώνη ισχύος με σημαντικά πλεονεκτήματα, πρώτα για την ίδια, μετά στους παίκτες της γειτονιάς της και με αξιόλογα και οφέλη για την ενεργειακή πολιτική της ΕΕ.

18. ΓΙΑΤΙ ΝΙΚΗΣΕ Ο ΕΡΤΟΓΑΝ;

11-11-2015

Η νίκη του Κόμματος Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης (ΚΑΔ) στις εκλογές στην Τουρκία την 1^η Νοεμβρίου με ποσοστό κοντά στο 50%, αποτελεί αντικείμενο συζητήσεων σε πολλά επίπεδα. Το ΚΑΔ νικά από το 2002 σε όλες τις αναμετρήσεις. Γιατί συμβαίνει αυτό; Το ερώτημα απλό, η απάντηση ιδιαίτερα σύνθετη:

Α. Το ΚΑΔ έπεσε στο 41% στις 7 Ιουνίου. Έχασε τη δυνατότητα να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Οι διαβουλεύσεις που ακολούθησαν έδειξαν ότι τα άλλα κόμματα δεν είχαν στρατηγική εξουσίας! Εγκλωβισμένα στην αντιπολιτευτική τακτική τους, δεν ήταν σε θέση να κατανοήσουν ότι δεν είναι αρκετό να πείσεις την πλειοψηφία σχετικά με τις αδύναμες πλευρές της εξουσίας του ΚΑΔ και του Ερτογάν, αλλά να πείσεις ότι μπορείς να τα καταφέρεις καλύτερα! Τα κόμματα της αντιπολίτευσης, κυρίως το Ρεπουβλικανικό Λαϊκό, ούτε

μπήκε στον κόπο να ασχοληθεί με το θεμελιώδες ερώτημα -πώς και με ποιους μπορεί να κυβερνηθεί μια χώρα-, ασχολούμενο με τον όγκο του νέου προεδρικού μεγάρου στην Άγκυρα και την άρνηση του προέδρου του να μεταβεί εκεί για επαφές!

Β. Η τουρκική οικονομία, σε ένα περιβάλλον αστάθειας και κρίσεων, κινείται καλύτερα από πολλές άλλες χώρες, και είναι αυτή η κατάσταση που δίνει την κινητήρια ισχύ στο ΚΑΔ. Οι τούρκοι ψηφοφόροι ψήφισαν να μην ρισκάρουν τα οικονομικά κεκτημένα της διακυβέρνησης ΚΑΔ, ψήφισαν εναντίον όσων ασκούν κριτική, αλλά δεν έχουν εμπειρία κυβερνησιμότητας και, ως εκ τούτου, δεν έχουν στελέχη να αντικαταστήσουν το συμπαγές λόμπυ των στελεχών του κυβερνώντος κόμματος στο οικονομικό πεδίο κάτω από την εποπτεία του Αλί Μπαμπατζιάν.

Γ. Το ζήτημα των προσώπων παίζει καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές ζυμώσεις. Ο ηγέτης του ΡΛΚ Α. Κιλιντσάρογλου ζει κάτω από τον αστερισμό της αντι-Ερτογάν καταγγελίας, κινείται στους ρυθμούς που καθορίζει το ΚΑΔ, πολιτικός με χαρακτηριστικά της δεκαετίας του 90, μη ελκυστική προσωπικότητα στη νέα γενιά, διάσημος looser. Ο Ν. Μπαχτσελί του Εθνικιστικού Κόμματος εγκλωβίστηκε στην πολιτική του «όχι σε όλα», χωρίς συμμαχίες, άρα χωρίς προοπτική συμμετοχής σε κυβέρνηση συνασπισμού. Σπουδαίο το θέμα με το φιλοκουρδικό Δημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα: έλαβε το σημαντικό 13% στις 7 Ιουνίου, έσπασε το φράγμα του 10%, έβαλε το ζήτημα των δικαιωμάτων των κούρδων σε υψηλότερη βάση και με το 13% κατόρθωσε να διευρύνει τον κύκλο των κατακτήσεων γύρω από τα πολιτικά δικαιώματα στη σύγχρονη Τουρκία. Αυτό δεν ήταν επαρκές για τη συνέχεια γιατί στο κρίσιμο ερώτημα «πώς θα κυβερνηθεί μια χώρα» έδειξε ότι δεν μπορούσε να αναδειχθεί σε εθνική δύναμη συνθέσεων για όλη την

Τουρκία. Στην ουσία «ψήφισε» να παραμείνει μια επιμέρους δύναμη διεκδικήσεων για τους κούρδους. Ο Σ. Ντεμίρτας διαθέτει φωτογένεια, είναι ελκυστικός στη νέα γενιά, έβαλε το κουρδικό σε μεγαλύτερο κάδρο, αλλά στα ερωτήματα που έθεσε η κάλπη στις 7 Ιουνίου απέδειξε ότι δεν διαθέτει τη στόφα του «εθνικού παίκτη». Δεν θέλησε να παίξει στο χωρίς χορτοτάπητα γήπεδο της τουρκικής πολιτικής ζωής, και έτσι έχασε από τον σκληροτράχηλο Ερτογάν χωρίς να δώσει πραγματική μάχη.

Δ. Το κουρδικό ζήτημα πήρε άλλες διαστάσεις μετά το ναυάγιο των συνομιλιών της τουρκικής κυβέρνησης με το ΕΚΚ και τον Α. Οτσαλάν. Οι χρονικές καθυστερήσεις που επέλεξε η τουρκική κυβέρνηση, καθώς και οι «παράλληλες εξουσίες» στις κουρδικές ομάδες, παρεμπόδισαν την ολοκλήρωση των συνομιλιών, οι οποίες υπονομεύονταν συνεχώς μέσα από την αμοιβαία έλλειψη εμπιστοσύνης. Το ζήτημα της επανέναρξης συνομιλιών ανάμεσα στις δύο πλευρές τίθεται πλέον μέσα σε ένα ακόμα πιο περίπλοκο περιβάλλον με πολλές αβεβαιότητες ως προς την εξεύρεση ενός δρόμου που να οδηγεί σε εκεχειρία. Το ΕΚΚ, τρεις μέρες μετά τις εκλογές, τερμάτισε τη μονομερή εκεχειρία που κήρυξε για να διευκολύνει την εκλογική διαδικασία και ο Τ. Ερτογάν δηλώνει ότι «τώρα δεν είναι ώρα για διάλογο» (4/11).

Ε. Η Τουρκία παραμένει μια χώρα στα δύο. Ένας στους δύο τούρκους ψήφισε ΚΑΔ. Οι αντικεμαλικές, οι καταπιεσμένες για πολλές δεκαετίες από τον κεμαλισμό, μετριοπαθείς σουννίτικες μάζες, βρήκαν στέγη και βγήκαν στο προσκήνιο επί ΚΑΔ, παραμένουν δίπλα στον Ερτογάν. Έτσι παρά τα μεγάλα κενά, τα λάθη, τις παραλείψεις και τις ανάποδες αξιολογήσεις που επιχειρεί στα ζητήματα της ελευθερίας της έκφρασης, τις σχέσεις του με τα συγκροτήματα τύπου, τις παρεμβάσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι αριθμοί της 1^{ης} Νοεμβρίου δείχνουν ότι η μισή

Τουρκία παραμένει σταθερός οπαδός του ΚΑΔ. Η πτώση του Ιούνη έδειξε ότι ένα σημαντικό μέρος των οπαδών του άρχισε να το εγκαταλείπει, διαφωνώντας με την πρόταση Ερτογάν για αλλαγή του συντάγματος για ισχυρό προεδρικό σύστημα, και, απορρίπτοντας τον ολοένα και μεγαλύτερο συγκεντρωτισμό στην άσκηση της εξουσίας από τον ίδιο.

Η φθορά από την πολυετή διακυβέρνηση επηρέασε αισθητά το ΚΑΔ τις εκλογές του Ιούνη, αλλά αυτή η πτώση δεν είχε συνέχεια. Τα κενά του ΚΑΔ ήρθε να τα «αναπληρώσει» η αδιέξοδη πολιτική που ακολουθεί το ΕΚΚ- Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν. Η επανάληψη των πολεμικών επιχειρήσεων στην Α. Τουρκία, ο νέος κύκλος αίματος, δημιούργησε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Αυτή η εξέλιξη έφερε πίσω στο ΚΑΔ τους απογοητευμένους του Ιούνη, καθώς αυτοί οι ψηφοφόροι ζητούσαν πλέον διαφορετικά πράγματα, πέρα από την οικονομία και την καλύτερη λειτουργία των θεσμών. Ζητούσαν πυγμή, αποφασιστικότητα ως συνώνυμο της σταθερότητας για να αντιμετωπιστεί η νέα κατάσταση πραγμάτων. Η «καταστροφή» της ιδέας για συμμαχικές κυβερνήσεις οδήγησε στην επιστροφή 9% των οπαδών πίσω στο ΚΑΔ. Αποφάσισαν να ψηφίσουν συμπαγή κυβέρνηση, ικανή να λαμβάνει γρήγορες αποφάσεις σε έκτακτες συνθήκες.

19. «ΨΗΦΟΣ» ΜΕΡΚΕΛ ΣΤΟΝ ΕΡΤΟΓΑΝ!

27-10-2015

Η επιλογή της γερμανίδας καγκελαρίου Α. Μέρκελ να επισκεφθεί την Τουρκία δύο εβδομάδες πριν τις βουλευτικές εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου, δείχνει τρία σημαντικά σημεία:

A. Το Βερολίνο, «ψηφίζει» Ερτογάν, για μια σειρά από λόγους. Πιθανώς να προτιμά αυτή τη λύση, σε σύγκριση με τους άλλους πολιτικούς ηγέτες της τουρκικής αντιπολίτευσης. Πιθανώς να προτιμά μια αυτοδυναμία του ΚΑΔ παρά μια ενδεχόμενη συμμαχική κυβέρνηση ΚΑΔ και ΡΛΚ, μια συμμαχία που κανένας δεν γνωρίζει τι μπορεί να καταφέρει ή και αν σχηματιστεί, πόσο χρόνο θα αντέξει σε μια χώρα με αρνητική παράδοση στις κυβερνήσεις συνεργασίας.

B. Αν η Μέρκελ ψηφίζει Ερτογάν, το επιχειρεί γιατί ταυτόχρονα εκτιμά ότι έτσι μπορεί να εξυπηρετήσει καλύτερα τόσο τα ευρωπαϊκά όσο και τα γερμανικά συμφέροντα. Το κύμα των προσφύγων, κυρίως από τη Συρία, έχει επηρεάσει τις πολιτικές συμπεριφορές σε αρκετά κράτη-μέλη, συνεπώς κάθε προσπάθεια που θα μειώνει την έντασή του, ιδιαίτερα πριν από τον επερχόμενο χειμώνα, παραμένει προτεραιότητα. Το δύσκολο αυτό ευρωπαϊκό σχέδιο ανέλαβε να διεκπεραιώσει η Α. Μέρκελ, και αυτό δείχνει ακόμα μια φορά τον κεντρικό της ρόλο στις ευρωπαϊκές εξελίξεις.

Γ. Τα πάντα εξελίσσονται, οι συνθήκες αλλάζουν παλαιότερες θέσεις. Η Α. Μέρκελ σε συνεργασία με τον Ν. Σαρκοζί, παρεμπόδισαν την ενταξιακή διαδικασία της Τουρκίας, είτε με δηλώσεις (Μέρκελ), είτε με μπλόκο σε αριθμό κεφαλαίων (Σαρκοζί). Σήμερα, κάτω από την πίεση της διακίνησης των προσφύγων η πολιτική διαφοροποιείται και είναι η ίδια η Μέρκελ που συζητά μέτρα για αναθεώρησή της σε επίσημη επίσκεψή της στην Τουρκία- κατάργηση της βίζας σε σύντομο χρόνο στους τούρκους πολίτες, άνοιγμα νέων κεφαλαίων στη διαπραγματευτική διαδικασία, οικονομική ενίσχυση από 3 δις ευρώ για τα 2 εκ σύριους πρόσφυγες που διαμένουν στην Α. Τουρκία.

Η διαφαινόμενη διάθεση των Βρυξελλών για μετάθεση της δημοσιοποίησης της Έκθεσης Προόδου της Τουρκίας σε ημερομηνία

μετά τις εκλογές, αποτελεί μια εμφανή πολιτική επιλογή με στόχο να μην θεωρηθεί ως «παρέμβαση» στις προεκλογικές ζυμώσεις στη χώρα ελάχιστες ημέρες πριν τη διαξαγωγή τους, πρακτικά για να μην πληγεί εκλογικά το ΚΑΔ.

Αυτή η αλλαγή στάσης της ΕΕ, ίσως αποδειχθεί καθοριστική στην προσπάθεια του ΚΑΔ για κατάκτηση της αυτοδυναμίας στις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου, σε συνδυασμό με την πιο ήπια ρητορική που χρησιμοποιεί εσχάτως ο Τ. Ερτογάν.

Ο πόλεμος για την αναχαίτηση του ISIL, όπως και η προσπάθεια για τον έλεγχο της μεταναστευτικής ροής στην Ευρώπη θέτουν εκ των πραγμάτων τη συνεννόηση ΕΕ και Τουρκίας σε νέα βάση. Η ΕΕ γνωρίζει ότι αν δεν προσεγγίσει τα τουρκικά αιτήματα κατά ένα ικανοποιητικό ποσοστό, θα αντιμετωπίσει πιο ισχυρές μεταναστευτικές πιέσεις, σε μια κοινή γνώμη απρόθυμη να κάνει περισσότερα από τα αναγκαία ή και έτοιμη να βάλει στο περιθώριο τις ευρωπαϊκές πολιτικές για το άσυλο όπως λ.χ. κάνει η ουγγρική κυβέρνηση ή να αναζητά προσχήματα για κάνει το ελάχιστο όπως κάνει η Σλοβακία.

Αυτή η απροθυμία ευνοεί την πολιτική βαρύτητα της Τουρκίας καθώς η ίδια ήδη επέδειξε θέληση και οργανωτική ικανότητα να φιλοξενεί δύο εκατομύρια σύριους πρόσφυγες στην Α. Τουρκία και έτσι να αναλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της προσπάθειας για προσωρινή ρύθμισή του ζητήματος αυτού.

Αυτή η αντίθεση (απροθυμία ΕΕ, τουρκική υποδομή), εμφανώς βελτιώνει τη διαπραγματευτική ισχύ του Τ. Ερτογάν και αυτό επιχειρεί μέσα από τις συνομιλίες Νταβούτογλου-Μέρκελ να τις μεταφέρει στο πολιτικό επίπεδο με στόχο την αναβάθμιση της γεωπολιτικής αξίας της ευρωτουρκικής σχέσης. Αυτή η αλλαγή χρειάζεται να έχει σταθερή

διασύνεση με τον σκληρό της πυρήνα: τις μεταρρυθμίσεις που οφείλει να συνεχίσει ή να προωθήσει η Τουρκία, τα μεγάλα ζητήματα της ελευθερίας του τύπου, του κράτους δικαίου, της σαφέστερης διάκρισης των εξουσιών.

Η Μέρκελ «ψηφίζει» Ερτογάν και τα στοιχεία λένε ότι η χρονική συγκυρία ενισχύει το ΚΑΔ στην προσπάθειά του να επιτύχει την αυτοδυναμία. Ο Τ. Γιλντίζ, πρώην Υπουργός Ενέργειας, θεωρεί ότι «η αυτοδυναμία του ΚΑΔ είναι ο στόχος μας.

Οι πρόσφατες δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι είμαστε πολύ κοντά, ακριβώς στο όριο, αλλά δεν είμαστε ακόμα εκεί» (δηλώσεις στον τύπο στις 22/10). Αδιευκρίνιστες παραμένουν ακόμα οι επιπτώσεις από τη διπλή έκρηξη στην Άγκυρα με καταγεγραμμένους 102 νεκρούς.

Αυτό το άγνωστο στοιχείο παραμένει το κυριότερο ερωτηματικό για το κυβερνών κόμμα, γεγονός που παρεμποδίζει τη δημιουργία μιας πιο καθαρής εικόνας στα προεκλογικά πράγματα της Τουρκίας.

20. ΤΟ ΕΥΡΩΤΟΥΡΚΙΚΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

21-10-2015

Ο Τ. Ερτογάν σε ερώτηση σχετική με την παρούσα κατάσταση στις ευρωτουρκικές σχέσεις, δηλώνει ότι «κατά τη διάρκεια του τελευταίου ταξιδιού του στις Βρυξέλλες, αντιμετώπισα θετική στάση. Η κατάσταση αλλάζει... («Χουριέτ», 10-10). Στο ταξίδι αυτό η Τουρκία υπέβαλε σχέδιο από τρία σημεία για την αντιμετώπιση της κρίσης σχετικά με το κύμα προσφύγων από τη Συρία -κυρίως στήριξη για να στηρίξει τους πρόσφυγες, ενώ η ΕΕ μέσω του Προέδρου της Επιτροπής Γιούνκερ παρουσίασε στον Ερτογάν «σχέδιο δράσης» το οποίο στοχεύει, κυρίως,

στους τρόπους οικονομικής ενίσχυσης της Άγκυρας για να παρεμποδιστεί το κύμα προσφύγων να φτάνει σε χώρες- μέλη, μέσα από δημιουργία νέων οικισμών στο τουρκικό έδαφος.

Μέσα σε αυτή την ατμόσφαιρα η γερμανίδα καγκελάρια Α. Μέρκελ σε συνέντευξή της στο κρατικό δίκτυο ARD, συμφώνησε με τις προτάσεις Γιούνκερ λέγοντας «ότι είναι απαραίτητη η βοήθεια της Τουρκίας προκειμένου να αντιμετωπιστεί η προσφυγική κρίση». Σε αυτό το σημείο έκρινε ως αναγκαίο να επαναλάβει τη γνωστή θέσης της ότι «πάντα ήμουν κατά της ένταξης (της Τουρκίας) στην ΕΕ, ο πρόεδρος Ερντογάν το γνωρίζει αυτό και ακόμα είμαι (κατά της ένταξης)». Η γερμανίδα καγκελάρια έχει κατά το παρελθόν εκφραστεί υπέρ μιας «προνομιακής συνεργασίας» με την Τουρκία, αντί για πλήρη ένταξη της χώρας στην Ένωση. Ωστόσο, η Μέρκελ είπε ότι η ΕΕ θα πρέπει να συνεργαστεί με την Άγκυρα για να αντιμετωπιστεί η προσφυγική κρίση. «Πρέπει να μιλήσουμε με την Τουρκία για την καλύτερη κατανομή του βάρους» είπε η Μέρκελ. «Αυτό σημαίνει οικονομική βοήθεια προς την Τουρκία και εκπλήρωση ορισμένων απαιτήσεων της Τουρκίας, όπως η χαλάρωση των περιορισμών στην έκδοση βίζα».

Το ευρωτουρκικό σταυρόλεξο περιλαμβάνει γνωστά στοιχεία: η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας άρχισε στις 3 Οκτωβρίου 2005. Έκτοτε άνοιξαν 14 από τα 35 κεφάλαια και έκλεισε επιτυχώς ένα. Στις 21 Οκτωβρίου 2015 αναμένεται η κυκλοφορία της ετήσιας Έκθεσης Προόδου, ενώ διακινείται η πληροφορία ότι «η ΕΕ αναζητά τρόπους να επιταχύνει την σχεδόν παγωμένη διαδικασία ένταξης με την πρόσθεση ενός «πακέτου από προτεραιότητες και ειδικές συστάσεις για να λειτουργήσουν ως ένα είδος «Οδικού Χάρτη» για την επόμενη κυβέρνηση που θα σχηματιστεί μετά τις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου» («Χουριέτ», 9/10).

Οι ευρωτουρκικές σχέσεις διαθέτουν ένα δύσκολο και πολύπλοκο παρελθόν και αναζητούν ένα πιο ευκρινές μέλλον. Η επικρατέτερη φόρμουλα για την εξέλιξή τους έχει περιγραφεί από πολλούς με την ονομασία «Προμομαική Σχέση», κατά άλλους μια ιδιόμορφη φόρμουλα με την ερμηνεία της να ακούγεται ως «συμμετοχή λίγο μέσα, λίγο έξω». Η συγκυρία που συνδέεται με τη συριακή κρίση βοηθά να έρθουν οι δύο πλευρές πιο κοντά και αυτό αποτυπώνεται με τις συνομιλίες Ερτογάν-Γιούνκερ στις Βρυξέλλες και τις πρωτοβουλίες του δεύτερου. Προφανώς αυτό δεν φτάνει: είναι προς το συμφέρον των δύο πλευρών να θέσουν τα πράγματα πάνω σε μια πιο σαφή βάση και να οργανώσουν τη σχέση τους πάνω στις αρχές της ειλικρίνειας, του ρεαλισμού, του αμοιβαίου συμφέροντος και της ανάλυσης της μακροχρόνιας εξέλιξης του πολιτικού κλίματος στην Α. Μεσόγειο. Είναι πέρα από σαφές ότι το πολιτικό υλικό και τα χρονοδιαγράμματα της 3^{ης} Οκτωβρίου 2005 δεν δουλεύουν και γι' αυτό απαιτείται μια νέα διαπραγμάτευση και μια νέα «3^η Οκτωβρίου» που να ανταποκρίνεται στα πραγματικά δεδομένα του σήμερα. Η προσκόλληση σε ένα κείμενο που απηχεί δεσμεύσεις μιας άλλης εποχής, δεν βοηθά στην κατανόηση της σημερινής πολυπλοκότητας των πολιτικών φαινομένων στην ΕΕ, στην Τουρκία και στις τάσεις που αναπτύσσονται στην κοινή γνώμη. Αυτό σημαίνει ότι οι δύο πλευρές χρειάζεται να λάβουν ισχυρές αποφάσεις και να διαμορφώσουν νέα πεδία συνεννόησης κάτω από το φως της κατάστασης πραγμάτων που διαμορφώνει η αργή προσαρμογή της Τουρκίας στις Εκθέσεις Προόδου, οι διαφορετικές γνώμες χωρών-μελών, η κρίση στη Συρία, οι ροές προσφύγων στην Ευρώπη, καθώς και οι έκτακτες συνθήκες που αντιμετωπίζει η Τουρκία σε διάφορα πεδία. Η Κύπρος έχει κάθε συμφέρον να υποστηρίξει μια τέτοια προσαρμογή στις ευρωτουρκικές σχέσεις. Μια Τουρκία που εξελίσσεται, που βελτιώνει τις σχέσεις της με την ΕΕ είναι προτιμότερη. Μέσα σε

αυτή την προσαρμογή η επίλυση του κυπριακού μέσα από την παρούσα φάση των διακοινοτικών συνομιλιών πρέπει να παραμένει ένας κρίσιμος όρος για τη μελλοντική εξέλιξη των ευρωτουρκικών σχέσεων. Ένας αποφασιστικής σημασίας παράγοντας για την πρόοδό τους μέσα από την εμπέδωση νέων κανόνων καλής γειτονίας και σταθερότητας στην περιοχή κάτω από την εποπτεία των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

21. ΟΙ ΔΥΟ ΑΓΚΥΡΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

3-10-2015

Η συζήτηση καλά κρατεί. Οι προσεγγίσεις διατηρούν τη διαφορετικότητά τους. Ποια ήταν και ποια είναι η πολιτική της Τουρκίας στο κυπριακό; Στα χρόνια των Ετσεβίτ το «βαθύ κράτος» (ημιδημοκρατία, ρόλος των στρατηγών, γραφειοκρατία στο ΥΠΕΞ) η τουρκική θέση διέθετε δύο κλασσικούς εκφραστές: τον Ρ. Ντενκτάς και τον Μ. Ετσεβίτ. Για τον πρώτο η παρούσα κατάσταση πραγμάτων ισοδυναμούσε με την εκπλήρωση των ονείρων του –αναγνώριση των τετελεσμένων της εισβολής, τελικά δύο «κράτη δίπλα-δίπλα). Για τους Ετσεβίτ «η λύση δόθηκε το 1974»-Ουλουσού, Γιλμάζ, Τσιλέρ, Ερμπακάν, Τουρκές, Εβρέν.

Η άνοδος του Κόμματος Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης το 2002 άλλαξε παραμέτρους στη διαχείριση του κυπριακού. Η δημόσια θέση Ερτογάν ότι «η μη λύση δεν είναι λύση», άνοιξε ένα δρόμο για διαπραγματεύσεις για την επίλυση του κυπριακού. Αυτή η προσέγγιση αναπτύχθηκε σε συνδυασμό με την αλλαγή στρατηγικής της Ελλάδας, ώστε να παύσει να είναι το «όχημα» για τις αρνήσεις άλλων εταίρων και να επενδύσει σε μια νέα σελίδα στις ευρωτουρκικές σχέσεις.

Ο Τ. Ερτογάν με την υποστήριξη στο ευρωτουρκικό σχέδιο, στην πράξη απέρριψε την πολιτική των Ετσεβίτ και του «βαθέως κράτους» στο κυπριακό, γι' αυτό και η Άγκυρα για πρώτη φορά μετά την εισβολή αποδέχθηκε σχέδιο λύσης στο κυπριακό που υπέβαλαν τα Ηνωμένα Έθνη-2004. Μέχρι τότε η Άγκυρα μαζί με τον πείσμονα Ντενκτάς είχε απορρίψει όλα τα προηγούμενα σχέδια λύσης, ενώ είναι ενδεχόμενο η βίαιη «απομάκρυνση» Οζάλ από την εξουσία να συνδεόταν με τη θετική προσέγγισή του για αναζήτηση μιας νέας σχέσης με την Ελλάδα, και την ειδικότερη διάθεσή του να συζητήσει το «Πακέτο από Ιδέες» για λύση στο κυπριακό του τότε ΓΓ του ΟΗΕ Μ. Μ. Γκάλι-1992.

Ορισμένοι ε/κ αναλύουν τις εξελίξεις στην Τουρκία κατά ευθύγραμμο τρόπο. Ταυτίζουν το παλαιότερο στάδιο της κυριαρχίας του «βαθέως κράτους» με την περίοδο Ερτογάν. Όπως όλοι γνωρίζουν το «βαθύ κράτος» έκανε ότι περνούσε από το χέρι του για να ανατρέψει τον Ερτογάν (φυλάκιση Ερτογάν για ένα ποίημα το 2003, δικαστική τρομοκρατία από τον τότε πρόεδρο Σεζέρ, παρεμβάσεις του στρατού ακόμα και για τη διάνοιξη της διόδου στην οδό Λήδρας-2008). Οι συνθήκες στο διεθνές πεδίο άλλαξαν και είναι αυτές που παρεμπόδισαν ένα ακόμα πραξικόπημα ή ακόμα μια περίπτωση Μεντερές με άλλο όνομα.

Η Τουρκία το 2002 ήταν πελάτης του ΔΝΤ. Σήμερα συμμετέχει στους G20. Η κυβέρνηση του ΚΑΔ ανέτρεψε το κεμαλικό οικονομικό μοντέλο, άνοιξε την οικονομία στις εκτεταμένες αποκρατικοποιήσεις, πιθανώς γιατί ο Αλί Μπαμπατζιάν πρόσεξε τη θέση του Τενχ Ξιαο Πινγκ: «μαύρη γάτα, άσπρη γάτα, φτάνει να πιάνει ποντίκια».

Η αλλαγή στην Τουρκία είναι σημαντική σε σχέση με το κυπριακό, αλλά δεν έχει αποδειχθεί ικανή, μέχρι τώρα, για να κάνει τη μεγάλη ανατροπή στην Κύπρο. Οι συζητήσεις ανάμεσα στον πρόεδρο Χριστόφια

και τον τ/κ ηγέτη Μ. Α. Ταλάτ, καθώς και οι συζητήσεις ανάμεσα στον πρόεδρο Αναστασιάδη και τον νέο τ/κ ηγέτη Μ. Ακιντζί δείχνουν ότι, ενώ η βάση για την αναζήτηση λύσης βρίσκεται στα ψηφίσματα του ΟΗΕ, ορισμένες προσεγγίσεις δεν ταυτίζονται, γι' αυτό και η συζήτηση για αναζήτηση λύσης συνεχίζεται. Σε ορισμένες κεφαλαιώδους σημασίας ενότητες η πρόοδος είναι σημαντική και δείχνει πώς λειτουργούν οι παίκτες στη διαπραγματευτική διαδικασία. Η συμφωνία Χριστόφια-Ταλάτ στο κεφάλαιο της διακυβέρνησης υπήρξε μια ουσιώδους σημασίας πρόοδος με την αποδοχή της σταθμισμένη ψήφος στην εκλογική διαδικασία. Η ε/κ κοινότητα σε ποσοστό 20% θα συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία των τ/κ, καθώς και η τ/κ κοινότητα με το ίδιο ποσοστό θα λαμβάνει μέρος στην εκλογική διαδικασία των ε/κ. Μια εξέλιξη που βελτιώσει ποιοτικά τις πλήρως χωριστικές εκλογικές διαδικασίες που προέβλεπε η συμφωνία Ζυρίχης-Λονδίνου, ενώ βελτιώνει ουσιωδώς και προηγούμενα σχέδια λύσης που υπέβαλε ο ΟΗΕ. Η αλλαγή στο σύστημα διακυβέρνησης, όπως συμφωνήθηκε από τους Χριστόφια-Ταλάτ, εγκρίθηκε από την Άγκυρα και σήμερα αποτελεί ένα σημαντικό κεκτημένο στην εν εξελίξει διαδικασία.

Μια ανάλυση χρειάζεται να ακολουθεί την πραγματικότητα όταν αυτή αλλάζει και, κατά συνέπεια, τα εργαλεία της ερμηνείας να εξελίσσονται. Οι ποικίλες διαστάσεις της χρειάζεται να τυγχάνουν μιας ρεαλιστικής ανάγνωσης για τη σημερινή Τουρκία: συγκέντρωση εξουσιών σε ένα πρόσωπο, αντιφάσεις στην εξωτερική της πολιτική στη Μ. Ανατολή, παρεμπόδιση της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας από Μέρκελ και Σαρκοζί, αποχώρηση Γκιουλ από την πολιτική σκηνή, πτώση του ρυθμού των μεταρρυθμίσεων που ζητά η ΕΕ, εκλογική πόλωση ενόψει της 1^{ης} Νοεμβρίου. Σε αυτήν την εξίσωση λαμβάνουν μέρος διάφορες παράμετροι που συνδέονται με το κυπριακό όπως για παράδειγμα η

πήφος των τ/κ (από τον Ντενκτάς στον Ταλάτ, από τον Έρογλου στον Ακιντζί), η θέληση Τουρκίας και τ/κ για υποστήριξη μιας «ασφαλούς» διζωνικής ομοσπονδίας, η θέληση της Άγκυρας και όλων των τ/κ πολιτικών δυνάμεων για διατήρηση ενός είδους εγγυήσεων. Αυτά τα στοιχεία δείχνουν ότι η διαπραγμάτευση σήμερα ανάμεσα στον πρόεδρο Αναστασιάδη και τον τ/κ ηγέτη Μ Ακιντζί διαθέτει δύσκολα ζητήματα που διασυνδέονται με αντιλήψεις που κτίστηκαν στο παρελθόν και χρειάζεται να αποκτήσουν λύσεις συμβατές με την ευρωπαϊκή πρακτική και την ιδιότητα της Κύπρου ως πλήρες μέλους της ΕΕ. Αυτό συνιστά την ουσιώδη αλλαγή στις πολύχρονες προσπάθειες για λύση στο κυπριακό. Η ΕΕ προσφέρει το αναγκαίο υλικό για να φέρει λειτουργικούς συμβιβασμούς, ικανούς να αντέχουν στο χρόνο, με στοιχεία εξελικτικότητας, όπως συμβαίνει με κάθε φυσιολογικό κράτος-μέλος της.

22. ΙΣΡΑΗΛ-ΤΟΥΡΚΙΑ: ΔΙΑΛΟΓΟΣ «ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ»

4-9-2015

Το Ισραήλ κάνει ένα ακόμα βήμα για «επαναπροσέγγιση» με την Τουρκία. Στις 2 Σεπτεμβρίου ο Γενικός Διευθυντής του ισραηλινού Υπουργείου Εξωτερικών Ν. Γκόλτ προσθέτει νέα στοιχεία στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις. Ο Γκόλτ, σύμφωνα με την εφημερίδα «Χουριέτ», δηλώνει τα εξής:

1. «Η Τουρκία είναι πολύ τυχερή που έχει τον Σινιρλίογλου Υπουργό Εξωτερικών της. Είναι πρώτης τάξεως διπλωμάτης».

2. Επικαλείται τις ιστορικές σχέσεις ανάμεσα στις δύο πλευρές, ιδιαίτερα την προστασία που έδωσε στους εβραίους η οθωμανική αυτοκρατορία μετά την ισπανική Ιερά Εξέταση το 1492.
3. Οι δύο χώρες υπήρξαν στρατηγικοί εταίροι για πολλά χρόνια στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου.
4. Ο «επεκτατισμός του Ιράν» απαιτεί επαναπροσέγγιση από τους «κάποτε στενούς συμμάχους».
5. Ο στόχος κατά Γκολτ: «οι δύο χώρες πρέπει να γίνουν μαζί χορηγοί ασφαλείας στην Α. Μεσόγειο».
6. Δεν είναι μυστικό ότι το επεισόδιο με το «Μαβί Μαρμαρά» στις 31 Μαΐου 2010 και οι δημόσιες δηλώσεις που ακολούθησαν δημιούργησαν προβλήματα -«σήμερα κάτι αλλάζει, βλέπουμε μια αυξανόμενη σύγκλιση των συμφερόντων μας».
7. Σήμερα η Τουρκία είναι σε πόλεμο με το ISIL- «το γκρουπ αυτό είναι απειλή, όχι μόνο για την Τουρκία αλλά και για τη Συρία και το Ισραήλ».
8. Δεν έχουμε λύσει τις διαφορές μας ακόμα για το «Μαβί Μαρμαρά» αλλά κινούμαστε σε «θετική κατεύθυνση».
9. «Και οι δύο χώρες έχουν συμφέρον στην ανάπτυξη των σχέσεών τους, αλλά η διπλωματία θέλει χρόνο».
10. Κλειδί η Γάζα. Η Τουρκία θέλει βελτίωση της κατάστασης εκεί «και το Ισραήλ είναι υποστηρικτικό χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ασφάλειά του», απορρίπτοντας

ταυτόχρονα ισχυρισμούς ότι ισραηλινοί επίσημοι «διεξάγουν συνομιλίες με τη Χαμάς».

Ο Ν. Γκολτ επιχειρεί να θέσει τα ζητήματα στις σχέσεις της χώρας του με την Τουρκία πάνω σε μια διαφορετική κατεύθυνση: πόλεμος κατά του «κοινού εχθρού» ISIL, κοινή απειλή το Ιράν, συνεπώς άρση των παρεξηγήσεων γύρω από το «Μαβί Μαρμαρά» με στόχο να ανοίξει ο δρόμος για πλήρη συνεργασία ικανή να διασφαλίσει μια συμμαχία συμφερόντων, ώστε «οι δύο χώρες να γίνουν μαζί χορηγοί ασφαλείας στην Α. Μεσόγειο». Μέσα στο πλαίσιο αυτό και η ειδική αναφορά στον νέο ΥΠΕΞ της Τουρκίας Σινιρλίογλου ως «πρώτης τάξεως διπλωμάτη». Μια προφανής ως προς την πολιτικής της βαρύτητα δήλωση, η οποία στοχεύει, όχι μόνο στο να συμβάλει να κλείσουν οι πληγές του «Μαβί Μαρμαρά», αλλά και να δώσει έμφαση στη μελλοντική τους διάσταση.

Το ζήτημα εξακολουθεί να διαθέτει σαφή ερωτηματικά ως προς το ρυθμό προσαρμογής τους στις νέες πραγματικές συνθήκες στη Μ. Ανατολή. Είναι βέβαιο ότι ο Ερτογάν μετά την εκλογική αναμέτρηση της 7^{ης} Ιουνίου έχει μαλακώσει τις επιθετικές εξάρσεις κατά του Ισραήλ-άλλωστε αρκετοί πολιτικοί και διπλωμάτες άσκησαν κριτική στη συνεχή εμπλοκή της τουρκικής κυβέρνησης στις εσωτερικές υποθέσεις αραβικών χωρών (Αίγυπτος, Συρία) και (δευτερευόντως) στον τρόπο χειρισμού των σχέσεων με το Ισραήλ.

Ο Σινιρλίογλου διαθέτει πείρα και επιρροή στο σύστημα εξουσίας στην Τουρκία, γεγονός που πιστοποιείται στο ότι εκτός από τις σχέσεις με το Ισραήλ, χειρίζεται και το κυπριακό. Με αυτή την ιδιότητα συνάντησε τον ε/κ διαπραγματευτή Α. Μαυρογιάννη στην διάρκεια της επίσκεψής του στην Άγκυρα.

Ο Γκολτ θεωρεί ότι «η διπλωματία θέλει χρόνο» και αυτό ως πολιτική σκέψη ανταποκρίνεται στα πράγματα. Σε αυτό το στάδιο Σινιρλίογλου και Γκολτ επιχειρούν να δώσουν στη διπλωματία τον αναγκαίο χρόνο με περισσότερη ώθηση σε χειρισμούς που αλλάζουν το σημερινό σκηνικό- «βλέπουμε μια αυξανόμενη σύγκλιση των συμφερόντων μας».

23. ΤΟ ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟ ΤΑΓΚΟ ΕΡΤΟΓΑΝ-ΟΤΣΑΛΑΝ...

7-8-2015

Οι εξελίξεις στα ανατολικά σύνορα της Τουρκίας είναι από κάθε άποψη εντυπωσιακές. Η διπλή επίθεση της τουρκικής αεροπορίας κατά θέσεων του ISIL και του ΡΚΚ σε συνδυασμό με το άνοιγμα στρατιωτικών βάσεων στο τουρκικό έδαφος για χρήση από τα αμερικάνικα αεροπλάνα για επιθέσεις κατά του ISIL, δημιουργεί νέα δεδομένα στην περιοχή και, κατά έναν τρόπο, μπορεί να αλλάξει τις ισορροπίες ισχύος στην περιοχή. Τι ώθησε την τουρκική κυβέρνηση να αλλάξει την πολιτική της;

Πρώτο, η επιθυμία της να εμποδίσει την «συνάντηση» δυνάμεων του κούρδων της Συρίας και της Τουρκίας σε ένα κοινό έδαφος στα σύνορα Συρίας-Τουρκίας, συνεπώς να απομακρύνει τον κίνδυνο ανεξέλεγκτων συμμαχιών, δεύτερο, να τιμωρήσει το ΡΚΚ εξαιτίας επιθέσεων του σε επιλεγμένους στόχους στην Α. Τουρκία όπως είναι τα αστυνομικά τμήματα, τρίτο, να ανταλλάξει τη συμμετοχή της με συμφωνία με την Ουάσιγκτον για σχηματικό «ουδέτερης ζώνης» στη Β. Συρία, τέταρτο, να αλλάξει με τον τρόπο αυτό τις κομματικές ισορροπίες στο πολιτικό σκηνικό της Τουρκίας μετά τις εκλογές της 7^{ης} Ιουνίου, και, πέμπτο, να μετριάσει το βάρος που έχει αναλάβει για την ανακούφιση σύρων

προσφύγων καθώς ένα μέρος τους, με την έναρξη της λειτουργίας της «ουδέτερης ζώνης», θα διαμένει σε αυτήν.

Το εσωτερικό σκηνικό στην Τουρκία δεν είναι πλέον ίδιο με αυτό που υπήρχε πριν την εκλογική αναμέτρηση της 7^{ης} Ιουνίου. Η αλλαγή συντελείται με επίκεντρο την παρουσία στη Βουλή του, υπό τον Ντεμίρτας, Δημοκρατικού Κουρδικού Κόμματος (ΔΚΚ) το οποίο έλαβε ποσοστό της τάξης του 13% και συμμετέχει με 80 βουλευτές στην τουρκική εθνοσυνέλευση. Το κουρδικό ζήτημα φαινόταν πως θα μπορούσε να φτάσει σε μια ειρηνική συμφωνία. Σε αυτήν προσπάθεια έλαβαν μέρος το γραφείο του τούρκου πρωθυπουργού, το ΔΚΚ, ο Α. Οτσαλάν με συναντήσεις εκπροσώπων της κυβέρνησης και του ΔΚΚ στις φυλακές του Ιμραλί, και εκπρόσωποι του ΡΚΚ. Οι τελευταίοι έδειχναν να ακολουθούν τις εντολές Οτσαλάν για παράδοση των όπλων και σταδιακή ενσωμάτωση των μαχητών του στην ειρηνική ζωή και έτσι στον τερματισμό μιας αιματοχυσίας 30 ετών με 40.000 νεκρούς. Στις 22 Μαρτίου 2015 ο Οτσαλάν ζήτησε από τους κούρδους μαχητές του ΡΚΚ να δώσουν τέλος στην ένοπλη μάχη λέγοντας σε σχετικό μήνυμά στην εορτή των κούρδων ότι «ενώ πλησιάζουμε προς την επίλυση αυτής της διένεξης που διαρκεί 30 χρόνια με την επίτευξη μιας οριστικής ειρήνης, πρώτος μας στόχος είναι να επιτύχουμε μια δημοκρατική λύση. Καλώ το ΡΚΚ να διεξαγάγει ένα έκτακτο συνέδριο την άνοιξη προκειμένου να λάβουμε μια στρατηγική και ιστορική απόφαση αφοπλισμού».

Τι δεν πήγε καλά σε αυτή την προσπάθεια παρά την πλήρη και σαφή υποστήριξη Οτσαλάν στη διαδικασία ειρήνευσης; Νομίζω ότι δεν βοήθησαν το μακρόσυρτο χρονοδιάγραμμα που υιοθέτησε η τουρκική κυβέρνηση και οι ταλαντεύσεις μερίδας του συντονιστών του ΡΚΚ. Στους τελευταίους μήνες των διαπραγματεύσεων ένα πλέγμα

συμφερόντων εμφανίστηκε ως το «κουρδικό εμπόδιο» στο προσωπικό σχέδιο Ερτογάν για μετατροπή του συντάγματος σε προεδρικού τύπου σύστημα εξουσίας, καθώς μόνο μια εκλογική επιτυχία του ΔΚΚ μπορούσε να το ακυρώσει, όπως και έγινε με την εκλογική επιτυχία του στις εκλογές της 7^{ης} Ιουνίου.

Σήμερα οι εξελίξεις αλλάζουν πλήρως το σκηνικό. Οι ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ δίνουν πλήρη κάλυψη στις επιθέσεις της τουρκικής αεροπορίας κατά κουρδικών στόχων στο Β. Ιράκ, καθώς έτσι διασφαλίζουν την ενεργητική συμμετοχή της Τουρκίας στη μάχη κατά του ISIL.

Ο Λευκός Οίκος χαρακτήρισε «τρομοκρατική οργάνωση» το ΡΚΚ, χαιρετίζοντας τις προσπάθειες της Τουρκίας να καταπολεμήσει τις δυνάμεις του ISIL στη Συρία και διευκολύνοντας τη συμμαχία για επιθέσεις από το τουρκικό έδαφος. Το ΡΚΚ ακύρωσε την έως τώρα εκχειρία με τη φράση «δεν έχει πλέον νόημα μετά τα έντονα πλήγματα του τουρκικού στρατού κατοχής».

Η μάχη για μια ειρηνική επίλυση του κουρδικού δέχεται μια ουσιαστική οπισθοδρόμηση και εκ των πραγμάτων περιπλέκεται στις ισορροπίες συμφερόντων στη Συρία, τις σχέσεις της Άγκυρας με τον ηγέτη των κούρδων στο Β. Ιράκ Μπαρζανί καθώς στις εξελίξεις στη μάχη κατά του ISIL.

Οι πολεμικές επιχειρήσεις κατά των δυνάμεων του ακραίου ισλαμισμού αποτελούν την κύρια προτεραιότητα του ευρύτατου συνασπισμού υπό τις ΗΠΑ, ενώ το κουρδικό γίνεται ένα «επί μέρους» ζήτημα κάτω από τη ρευστότητα που εμφανίζει η πολιτική και τη διπλωματία στα βουνά που συνδέουν τρεις χώρες-Τουρκία, Συρία, Ιράκ.

24. ΣΤΗ ΡΩΜΗ Η ΝΕΑ ΣΕΛΙΔΑ

1-7-2015

Σύμφωνα με τη «Χουριέτ» (23-6-15) «ανώτεροι τούρκοι και ισραηλινοί διπλωμάτες είχαν μυστικές συνομιλίες στη Ρώμη και ανανέωσαν τις συνομιλίες γεφύρωσης των διαφορών μεταξύ των δύο χωρών»

Σύμφωνα με την ισραηλινή «Haaretz» που επικαλείται η «Χουριέτ» «τις μυστικές συνομιλίες διεξήγαγαν ο Γενικός Διευθυντής του ισραηλινού Υπουργείου Εξωτερικών Ν. Γκολτ και ο Υφυπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Φ. Σινιρλίογλου». Δύο μέρες μετά ο τούρκος ΥΠΕΞ

Τσαβούσογλου επιβεβαίωσε τη συνάντηση της Ρώμης λέγοντας ότι το Ισραήλ γνωρίζει τις προϋποθέσεις για την επανασύνδεση των σχέσεων- συγγνώμη για την στρατιωτική επίθεση στο Μαβί Μαρμαρά (2010), αποζημιώσεις στους συγγενείς των θυμάτων, άνοιγμα της Γάζας στον έξω κόσμο. Μέχρι τώρα, το Ισραήλ, κατά τον Τσαβούσογλου, ικανοποίησε μόνο την πρώτη προϋπόθεση...

Η συνάντηση της Ρώμης αποτελεί μια ακόμα προσπάθεια, όπως τόσες άλλες ή αυτή τη φορά κάτι θα γίνει; Δεν είναι εύκολο να προβλέψει κανείς αν αυτή τη φορά κάτι θα αλλάξει. Ωστόσο, αυτή τη φορά οι γύρω εξελίξεις συνηγορούν στο ότι μπορεί να αλλάξει η ροή των πραγμάτων:

1. Οι εξελίξεις γύρω από το ισλαμικό κράτος που επηρεάζει τα συμφέροντα Τουρκίας και Ισραήλ. Η κατάληψη μέρος της Συρίας και του Ιράκ από δυνάμεις του ISIL ευθέως ενοχλεί τις γεωπολιτικές ισορροπίες στην περιοχή, θέτοντας νέα διλήμματα στις δύο πρωτεύουσες.

2. Η ολοκλήρωση των εκλογικών διαδικασιών και στις δύο χώρες. Η Τουρκία αναζητεί συμμαχική κυβέρνηση, ενώ το Ισραήλ σχημάτισε νέα κυβέρνηση μετά από δίμηνες διαβουλεύσεις υπό τον Β. Νετανιάχου.
3. Η ευθεία συμβολή των ΗΠΑ στις προσπάθειες για επίλυση της αντιπαράθεσης και της σε πρώτο χρόνο επανάληψης των διπλωματικών σχέσεων με επιστροφών των πρέσβων αντιστοίχως σε Άγκυρα και Τελ Αβίβ.
4. Η διαφαινόμενη διάθεση της Άγκυρας να χαμηλώσει τους τόνους σε σημεία της εξωτερικής της πολιτικής ως αποτέλεσμα της πτώσης της εκλογικής επιρροής του κυβερνώντος ΚΑΔ στην εκλογική αναμέτρηση της 7^{ης} Ιουνίου. Η κριτική Γκιουλ σε Ερτογάν-Νταβούτογλου με τη φράση «διόρθωση λαθών στην εξωτερική πολιτική» αφορούσε και το κομμάτι των σχέσεων Τουρκίας-Ισραήλ. Ο Ερτογάν μέσα από τη διπλωματία του μπαλκονιού οδήγησε τις σχέσεις της Άγκυρας με την Αίγυπτο, το Ισραήλ και τη Συρία σε αδιέξοδο. Η πτώση των ποσοστών του ΚΑΔ, ίσως οδηγήσει και σε πτώση των ποσοστών αλαζονίας που οδήγησαν την Άγκυρα σε απώλεια συμμάχων ή ακόμα και συνομιλητών στη Μ. Ανατολή. Αυτή τη στιγμή η Τουρκία δεν διαθέτει πρέσβεις σε Τελ Αβίβ, Κάϊρο και Δαμασκό. Είναι βέβαιο ότι ο μετριοπαθής Τσαβούσογλου, στο βαθμό που θα λιγοστεύουν οι παρεμβάσεις Ερτογάν στο έργο του, θα καταβάλει προσπάθειες για να οδηγηθούν σε επιτυχές αποτέλεσμα οι συνομιλίες της Ρώμης.

5. Η προσπάθεια για «επιστροφή» της τουρκικής διπλωματίας στη Μ. Ανατολή περνά από την αποκατάσταση σχέσεων με το Τελ Αβίβ. Η αναμενόμενη επίσκεψη της Ευρωπαϊκής ΥΠΕΞ Φ. Μογκερίνι στο Ισραήλ μέσα στον Ιούλιο θα βοηθήσει να κατανοήσουμε αν, πόσο και πότε οι σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ θα αλλάξουν πραγματικά σελίδα.

25. Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΤΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟ

21-8-2015

Η Τουρκία μετά τις εκλογές της 7^{ης} Ιουνίου αλλάζει. Η άνετη κυριαρχία του ΚΑΔ, από το 2002 μέχρι σήμερα, δεν υφίσταται, συνεπώς οι τέσσερις κύριοι σχηματισμοί αναζητούν νέου τύπου λύσεις- AKP 258 έδρες, CHP 132, MHP 80 και HDP 80. Το AKP έλαβε 40,87%, το CHP 24,95%, το MHP 16,29% και το HDP 13,12%. Οι ψηφοφόροι έδωσαν νέα κατεύθυνση στα πράγματα. Σε δέκα σημεία:

1. Το ΚΑΔ, αν και έχασε μέρος από τη δύναμή του, παραμένει η πρώτη πολιτική δύναμη στην Τουρκία. Η από το 2002 κυριαρχία του αντέχει. Παραμένει μακράν η πρώτη πολιτική δύναμη (40.87%, έναντι 24.95% του ΡΛΚ).

2. Είδηση είναι η πτώση των ποσοστών του ΚΑΔ, από το «κλασσικό» 45% και άνω, ή το 52% του Ερτογάν πέρσι, στο 41% τώρα. Ψήφος αποδοκιμασίας: φθορά της εξουσίας, αλαζονεία Ερτογάν, Πάρκο Γκεντζί, διαφθορά. Στην πρώτη θέση των κριτηρίων παραμένει η οικονομία, γι' αυτό και το ΚΑΔ (με τραύματα) παραμένει οδηγός των εξελίξεων.

3. Η ταύτιση της εκλογικής καμπάνιας του ΚΑΔ με την προσωπική καμπάνια του Τ. Έρτογάν για συνταγματική αναθεώρηση για τον

«τούρκο Ντε Γκολ», απέτυχε. Αν το κεφάλαιο αυτό (πράγμα, πιθανότερο) έκλεισε, τότε αυτό συνιστά την πρώτη ηχηρή απόρριψη ενός σχεδίου που προέκυψε από το πουθενά και επιβλήθηκε ως ένα κεντρικό πολιτικό στοίχημα.

4. Το όριο του 10% μπήκε στα χρόνια της παντοδυναμίας των κεμαλιστών για να εμποδίσουν την είσοδο του ΚΑΔ στη Βουλή. Το ΚΑΔ όταν ήταν το ίδιο στο στόχαστρο, υποσχόταν την κατάργησή του. Δεν το έπραξε, και ακόμα, χειρότερα, το χρησιμοποίησε για να παρεμποδίσει την είσοδο του φιλοκουρδικού ΔΛΚ στη Βουλή. Σήμερα το 13.12% του ΔΛΚ δείχνει ότι οι αριθμοί διαθέτουν τη δική τους άποψη για το ρεβανσισμό.

5. Το ΡΛΚ έδειξε ακόμα μια φορά πως δεν μπορεί να αποτελέσει εναλλακτική λύση στο ΚΑΔ. Αν ένα κόμμα λαμβάνει για μια δεκαετία περίπου 25% και δεν καταλαβαίνει τι δεν πάει καλά, τότε, δεν χρειάζεται καμιά ανάλυση. Συνεχίζει μέχρι την επόμενη απορία.

6. Η επιτυχία του φιλοκουρδικού ΔΛΚ μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια κορυφαία πρόοδος στην τουρκική πολιτική παράδοση. Η είσοδος στη Βουλή, η αύξηση των ψήφων του σε όλη την Τουρκία, η επιρροή του στην κεντρική πολιτική σκηνή είναι σημαντικές ειδήσεις όταν πριν λίγα χρόνια το να δηλώνεις κούρδος ισοδυναμούσε με τρία χρόνια φυλάκιση.

7. Το μετεκλογικό σκηνικό απαιτεί συνεργασίες. Το κομματικό σύστημα δεν διαθέτει την ικανότητα για πρακτικές που οδηγούν σε συμβιβασμούς. Το πολωτικό κλίμα που επέβαλε ο Ερτογάν, η αδυναμία των κομμάτων της αντιπολίτευσης να κατανοήσουν γιατί μένουν στάσιμα, οι προεκλογικές κορώνες, δυσκολεύουν τις διαπραγματεύσεις –λ.χ. τα ΡΛΚ και ΚΕΔ δεν αναγνωρίζουν τη «νομιμότητα» του νέου

προεδρικού μεγάρου και δεν θα το επισκεφθούν για συνομιλίες! Κατά συνέπεια, υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες στο να σχηματιστεί κυβέρνηση συνεργασίας, αλλά και αν σχηματιστεί πιθανώς να μην αντέξει σημαντικούς κραδασμούς.

8. Όλα τα θεωρητικώς πιθανά σχήματα για συνεργασίες έχουν διαγραφεί. Το ΡΛΚ ζητά συνεργασία «των δυνάμεων του 60%», -όλοι πλην ΚΑΔ, σενάριο που το φιλοκουρδικό ΔΛΚ απορρίπτει. Το ΚΕΔ θέτει τέτοιους όρους που δύσκολα θα αποδεχόταν το ΚΑΔ ως «πακέτο»- μέρος του ο τερματισμός της ειρηνευτικής διαδικασίας για το κουρδικό, καθώς ζητήματα που συνδέονται με τον υιό του Τ. Ερτογάν, Μπιλάλ. Πάντως η βιομηχανική κοινότητα μέσω του TUSIAD ασκεί την επιρροή της καθώς θα ευνοούσε μια συνεργασία ΚΑΔ και ΡΛΚ, αλλά αυτό χρειάζεται κάποιο χρόνο για να τύχει επεξεργασίας από τα στελέχη των δύο κομμάτων. Αυτό το σενάριο («μεγάλος συνασπισμός ΚΑΔ-ΡΛΚ») υποστηρίζει δημοσίως το ΔΛΚ μέσα από δηλώσεις Ντεμίρτας, (18/6).

9. Αν δεν βρεθεί μια λύση ανάμεσα στις τέσσερις πολιτικές δυνάμεις, οι πρόωρες εκλογές είναι αναπόφευκτες. Σήμερα όλοι προσέχουν κάθε τους κίνηση για να μην χρεωθούν ένα ναυάγιο -αλλά στην πραγματικότητα το θέτουν ως παρακαταθήκη για τις πρόωρες. Δημοσκόπηση της IPSOS την επομένη των εκλογών δείχνει ότι το ΚΑΔ θα ελάμβανε 4% πιο πάνω «αν οι ψηφοφόροι γνώριζαν από πριν τα αποτελέσματα».

10. Λύση μπορεί να βρεθεί με συνεργασίες, αλλά λύση μπορεί να βρεθεί με ανασυγκρότηση του ΚΑΔ. Ο Α. Γκιουλ θέτει τις βάσεις: «επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ, διόρθωση λαθών στην εξωτερική πολιτική, μέτρα για μετριασμό της πόλωσης, επικέντρωση στον εκδημοκρατισμό, στο Ανώτατο Δικαστήριο οι τέσσερις υπουργοί

που ήταν αναμειγμένοι σε καταγγελίες για διαφθορά» (βιβλίο Α. Σεβέρ, «12 χρόνια με τον Α. Γκιουλ»).

Ο Α. Γκιουλ μπορεί να δώσει νέα ώθηση στην κυριαρχία του ΚΑΔ. Ο Τ. Ερτογάν θα στηρίξει αυτή την προοπτική ή θα παραμείνει υποστηρικτής του Α. Νταβούτογλου; Πολλά θα κριθούν τον Αύγουστο στο εθνικό συνέδριο του ΚΑΔ. Η συμμαχία Ερτογάν-Γκιουλ διατηρούσε την πολιτική ηγεμονία του ΚΑΔ-με διαφορετικές απόψεις, που, μέσα από συζητήσεις, συνέκλιναν στα μεγάλα. Αυτή η συμμαχία δεν υφίσταται πλέον. Μπορεί να στηθεί ξανά με επίκεντρο το συνέδριο του Αυγούστου; Μπορεί να συνεχίσει ο Α. Νταβούτογλου με σκοπό την επιστροφή των ψηφοφόρων που έφυγαν για το ΚΕΔ και το ΔΛΚ; Το τοπίο είναι θολό. Βέβαιο είναι ότι οι «προεστοί» του ΚΑΔ έχουν αρχίσει να μιλούν περισσότερο και το 40.87% τους βοηθά ιδιαίτερα...

26. ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΡΙΘΜΩΝ

7-6-2015

Οι εκλογές των δύο αριθμών διεξάγονται σήμερα στην Τουρκία. Στο συνολικό αριθμό των 550 εδρών της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης, οι 330 οδηγούν στο επιθυμητό για τον Τ. Ερτογάν και το ΚΑΔ αποτέλεσμα που ισοδυναμεί με τη δυνατότητα τροποποίησης του συντάγματος, από το παρόν κοινοβουλευτικό σε προεδρικού τύπου σύστημα. Το πρακτορείο ειδήσεων «Ανατολή» (28/5) παρέχει ενδιαφέροντα στοιχεία για τη σημερινή ψηφοφορία: δικαίωμα ψήφου σε 56 εκ. σε 81 επαρχίες, με συμμετοχή 20 κομμάτων, μαζί με 165 ανεξάρτητους. Κύρια κόμματα το Κόμμα Ανάπτυξης Δικαιοσύνης (ΚΑΔ), το Ρεπουβλικανικό Λαϊκό (ΡΤΚ), το κόμμα της Εθνικιστικής Δράσης και το Δημοκρατικό Λαϊκό. Το ΚΑΔ σήμερα διαθέτει 312 έδρες έχοντας λάβει

το 49% των ψήφων στις εκλογές του 2011 και 43% στις περιφερειακές εκλογές του 2014.

Τρία κρίσιμα ζητήματα κυριαρχούν στην εκλογική ατζέντα:

A. Το ζήτημα της τροποποίησης του συντάγματος πάνω στο οποίο διαπλέκονται τα βασικά στοιχεία των εκλογών. Η επιλογή Ερτογάν για αναθεώρηση του συντάγματος περιεπλάκει με την προσωπική του στρατηγική για την ανάδειξή του στη θέση ενός «τούρκου Ντε Γκολ». Αυτό είναι ιδιαίτερα επιζήμιο για την δημόσια συζήτηση στην Τουρκία: αντί να κυριαρχεί το ζήτημα της μεταρρύθμισης ενός συντάγματος που φέρει την υπογραφή της δικτατορίας Εβρέν, αντί να κυριαρχήσει η συζήτηση στη βάση του «προτύπου» που εισηγείται η ΕΕ στις κατά καιρούς Εκθέσεις Πρόοδου, άλλαξε η ατζέντα χωρίς αυτό να γίνεται κατά τρόπο πειστικό. Σύμφωνα με δημοσκόπηση του Open Society Foundation το 60% βλέπει θετικά τη συγγραφή ενός νέου συντάγματος (49% το 2011), αλλά το ποσοστό που επιθυμεί «ισχυρό προεδρικό σύστημα» πέφτει στο 43%. Ένα αξιόλογο 21% ανάμεσα στους οπαδούς του ΚΑΔ ψηφίζει «όχι» στη συνταγματική τροποποίηση-από κοινοβουλευτικό σε ισχυρό προεδρικό.

B. Το πολιτικό τοπίο μετά τις εκλογές- αυτοδύναμη κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Νταβούτογλου ή κυβέρνηση συνεργασίας; Αυτό θα εξαρτηθεί κυρίως από τη δυνατότητα του φιλοκουρδικού Δημοκρατικού Λαϊκού να περάσει το φράγμα του 10% και έτσι να κερδίσει περίπου 55 έδρες στη Βουλή, αφαιρώντας τις από το πρώτο κόμμα. Σε αυτό το σενάριο κάνει τους υπολογισμούς της η ηγεσία του ΚΑΔ: θέλει τις 55 για να κτίσει την πλειοψηφία για την αλλαγή του συντάγματος γι' αυτό πιέζει το φιλοκουρδικό κόμμα, ώστε να αποτύχει να περάσει το φράγμα θέτοντας εμπόδια στην ειρηνευτική διαδικασία για την επίλυση του κουρδικού. Στο σενάριο σχηματισμού μιας κυβέρνησης συνεργασίας και

τα τρία κόμματα της αντιπολίτευσης απορρίπτουν κάθε ιδέα για συνεργασία με το ΚΑΔ. Ο ηγέτης του ΡΛΚ Κ. Κιλιντσάρογλου δηλώνει ότι πως «ποτέ δεν θα συνεργαστούμε με το κόμμα που ήταν αναμειγμένο στη διαφθορά». Ο ηγέτης του Εθνικιστικής Δράσης Ν. Μπαχτελί (Hurriyet Daily News, 14 Μαΐου) δηλώνει ότι «δεν ευνοούμε κυβερνήσεις συνεργασίας. Στοχεύουμε στο σχηματισμό δικής μας κυβέρνησης». Ο Σ. Ντεμίρτας του φιλοκουδικού Δημοκρατικού δηλώνει στο CNN Turk ότι το κόμμα του «δεν στοχεύει να λάβει μέρος ή να στηρίξει συμμαχική κυβέρνηση με το ΚΑΔ».

Γ. Ποια θέση έχουν οι βασικοί σχηματισμοί για το μέλλον της Τουρκίας, γνωστό ως «όραμα 2013». Το ΚΑΔ θέλει την Τουρκία μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές χώρες στην Ευρώπη, με μεγάλο ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις, με μεγαλύτερους ρυθμούς ανάπτυξης, ολοκλήρωση του συμφωνίας ειρήνευσης με τους κούρδους. Το ΡΤΚ προτείνει αυξήσεις μισθών, νέα αναπτυξιακά έργα, στηρίζει την ειρηνευτική διαδικασία με τους κούρδους. Το φιλοκουρδικό επικεντρώνεται στα δικαιώματα της κουρδικής κοινότητας, και θέτει ψηλά τον πήχυ των μεταρρυθμίσεων. Το εκλογικό τοπίο ενδιαφέρει κυρίως η οικονομία, η ανεργία, η φτώχεια, η κατάσταση στη Συρία και το κουρδικό.

Οι δημοσκοπήσεις δίνουν ισχυρό προβάδισμα στο ΚΑΔ. Η online Zaman (17.05.15), δίνει 38.2 % στο ΚΑΔ με βάση γκάλοπ της Gezici, αλλά οι τελευταίες δημοσκοπήσεις δίνουν ισχυρή αύξηση των ποσοστών του ΚΑΔ στο 43% ή 44%. Οι αριθμοί ευνοούν το ΚΑΔ (παρά την αυξανόμενη κριτική κατά Ερτογάν για συγκεντρωτισμό) για τρεις λόγους: πρώτο, η οικονομία παραμένει ισχυρή παρά τη διεθνή κρίση και αυτό πιστώνεται στο ΚΑΔ, δεύτερο, η επιμονή του κόμματος της μείζονος αντιπολίτευσης να διατηρεί έναν εμφανώς ανεπαρκή Κιλιντσάρογλου για ηγέτη και, τρίτο, η αδυναμία της αντιπολίτευσης να

δώσει αποτελεσματική μορφή διακυβέρνησης στις παρούσες συνθήκες. Αν ο Μπαχσελί με 15% δημοσκοπικό σκορ θέλει «αυτοδύναμη κυβέρνηση», είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι παρά τα λάθη που παρουσιάζει το ΚΑΔ στα ζητήματα του σεβασμού στη διάκριση των εξουσιών, τις παρεμβάσεις στο δικαστικό σύστημα και στα ζητήματα που συνδέονται με την ελευθερία του λόγου, ίσως παραμείνει στα πράγματα για τα επόμενα 4 με 6 χρόνια.

Το πρώτο σενάριο βρίσκεται σε μια νέα νίκη του ΚΑΔ ικανή να του δώσει τον αριθμό 330 που οδηγεί στο Γκολικό μοντέλο, ενώ το δεύτερο σενάριο βρίσκεται στην αυτοδυναμία ΚΑΔ χωρίς το μαγικό αριθμό. Στο δεύτερο ενδεχόμενο η κυβέρνηση του ΚΑΔ θα υποχρεωθεί να αναπτύξει έναν ευρύτερο διάλογο με τα κόμματα της αντιπολίτευσης για τη συνταγματική μεταρρύθμιση.

27. ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΛΚΗ ΣΤΟ ΑΥΤΟΝΟΗΤΟ!

15-5-2015

Αυτά τα ζητήματα δεν λειτουργούν έτσι. Σύμφωνα με ανταπόκριση της Α. Ανδρέου στο ΚΥΠΕ στις 8 Μαΐου «η Τουρκία είναι έτοιμη να ανοίξει τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης αν σε αντάλλαγμα η Ελλάδα δώσει άδεια για λειτουργία τζαμιού στην Θεσσαλονίκη, φέρεται να δήλωσε ο Τούρκος Πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν σε ακαδημαϊκούς και ιστορικούς της Τουρκίας. Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας Hurriyet Daily News, την πληροφορία αυτή μετέφερε ο αρχισυντάκτης του περιοδικού Deep History, Μουσταφά Αρμαγάν, ο οποίος συμμετείχε στο γεύμα που παρέθεσε χθες ο Ταγίπ Ερντογάν σε ιστορικούς και ακαδημαϊκούς. Στο ίδιο δημοσίευμα αναφέρεται ότι το στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος ΑΚΡ διαφοροποιήθηκε από τον Ερντογάν λέγοντας πως η

θεολογική σχολή δεν θα λειτουργήσει αν δεν δοθεί άδεια για προσκύνημα στο τζαμί Φετιγέ στην Αθήνα και όχι στην Θεσσαλονίκη».

Οι συσχετισμοί, η λογική του τύπου κάνε εσύ αυτό και εκείνος κάτι ανάλογο, δείχνουν αδυναμία κατανόησης ζητημάτων γύρω από τις ευθύνες κάθε κράτους ή κάθε κυβέρνησης στο σύγχρονο κόσμο. Η Τουρκία εδώ και καιρό έπρεπε να δώσει τις σχετικές οδηγίες για επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, ενώ η Ελλάδα, εδώ και αρκετό χρόνο έπρεπε να λύσει το ζήτημα της δημιουργίας λατρευτικού χώρου για τους μουσουλμάνους που ζουν στην Αθήνα. Ο καθένας στο δικό του επίπεδο να ανοίξει τις εξελίξεις στο σύγχρονο κόσμο, στο σεβασμό στις πεποιθήσεις των μειονοτήτων ή όσων ζουν σε μια πόλη για ορισμένο χρόνο όπως συμβαίνει στην Αθήνα με τους μετανάστες. Εδώ η παρεξήγηση είναι σημαντική: ένα τζαμί στην Αθήνα δεν συνδέεται με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, καθώς οι μουσουλμάνοι που ζουν στην Αθήνα προέρχονται, κατά κανόνα, από χώρες της Ασίας ή της Αφρικής. Συνεπώς η τουρκική κυβέρνηση δεν είναι υπεύθυνη γι' αυτό. Υπεύθυνη είναι η ελληνική πολιτεία ώστε να δώσει τη δυνατότητα σε χιλιάδες μουσουλμάνους να ασκούν τα λατρευτικά τους έθιμα μέσα σε καθορισμένο χώρο λατρείας και όχι στο Ολυμπιακό στάδιο ή στα υπόγεια πολυκατοικιών. Είναι ένα απλό ζήτημα σεβασμού στους μετανάστες που ζουν και προσφέρουν στην ελληνική πραγματικότητα, ένα φυσιολογικό έργο συνυφασμένο με τις πρακτικές κάθε κράτους-μέλους της ΕΕ για σεβασμό στη θρησκευτική διαφορετικότητα και στον κοινωνικό πλουραλισμό.

Καμιά διασύνδεση ή κωλυσιεργία δεν μπορεί να δικαιολογήσει την στάση της τουρκικής κυβέρνησης να αρνείται να δώσει εκ νέου ζωή στη Σχολή της Χάλκης, μια Σχολή με ευρύτερο συμβολισμό στην πολιτιστική ανάπτυξη της ελληνικής μειονότητας στην Κ/πολη. Κάθε

χώρα έχει τις δικές της αυτόνομες ευθύνες για να προχωρήσουν τα πράγματα. Κάποια στιγμή θα γίνουν και τα δύο. Η καθυστέρηση στοιχίζει. Οι θετικές αποφάσεις βοηθούν να λυθούν προβλήματα που ανήκουν στην κατηγορία του αυτονόητου!

28. ΕΡΤΟΓΑΝ-ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΙ: ΜΙΑ ΠΑΡΑΞΕΝΗ ΣΧΕΣΗ!

10-5-2015

Η πολιτική σχέση Ερτογάν με τους τουρκοκύπριους στα χρόνια της διακυβέρνησης στην Τουρκία από το ΚΑΔ, παραμένει ένα κεφάλαιο για σημαντικές διαπιστώσεις. Στο κυπριακό η εξουσία Ερτογάν το 2003 στηρίχθηκε στη θέση «η μη λύση δεν είναι λύση» κάτι που ερχόταν σε αντίθεση με απόψεις που υποστήριζαν τα παλαιά κόμματα στην Τουρκία πάνω στη βάση «η μη λύση, είναι λύση», ή τύπου Ετσεβίτ-«η λύση δόθηκε το 1974». Στη συνέχεια η εξουσία ΚΑΔ εκφράστηκε με τη θετική στάση της Άγκυρας στο σχέδιο λύσης του ΟΗΕ το 2004 και τη σκέψη «ένα βήμα μπροστά από τους ε/κ». Και τα δύο βήματα αντανakλούσαν μια δυναμική στις ευρωτουρκικές σχέσεις με επίκεντρο την 3^η Οκτωβρίου 2005 -ημερομηνία έναρξης ενταξιακών συνομιλιών. Η συνέχεια ακολούθησε μια διαφορετική πορεία. Η σημαντική οικονομική ανάπτυξη στην Τουρκία με τη συμμετοχή της στους G20, η σταδιακή πτώση της βαρύτητας που είχε η ευρωτουρκική σχέση και η συγκέντρωση των εξουσιών στο πρόσωπο του Ερτογάν, άλλαξαν τα δεδομένα. Η Άγκυρα θεώρησε ότι ήρθε η ώρα να κάνει εξαγωγή του οικονομικού της μοντέλου στους τ/κ.

Στις 17 Ιουλίου 2010 ο Τ. Ερτογάν λέει στον «πρωθυπουργό» των τ/κ Ι. Κιουτσούκ, «αν συνεχίσετε να λέτε «όχι εγώ δεν θέλω να ψαρέψω

ψάρι, θέλω μόνο το ψάρι», αυτή η κατάσταση θα συνεχιστεί. Αν δει κανείς τα χρήματα που δίνει η Τουρκία στην ΤΔΒΚ, θα διαπιστώσει ότι κάθε χρόνο το ποσό αυξάνεται. Το 2002 δόθηκαν 200 εκ. δολάρια και σήμερα δίνουμε 600». Ο Τ. Ερτογάν υπέδειξε και τους τρόπους για την ανάπτυξη με ιδιωτικοποιήσεις και άλλων υπό «κρατικό» έλεγχο εταιρειών και με μεταρρυθμίσεις στον τραπεζικό τομέα. Δήλωσε με έμφαση ότι «όταν πήραμε την εξουσία το 2002, τα χρέη της Τουρκίας έφταναν το 63% ενώ τώρα έχουν πέσει στο 8%. Αυτό το μοντέλο θέλουμε να εφαρμόσουμε και εδώ». Στις 27 Απριλίου 2015 ο Τ. Ερτογάν στη δημόσια κόντρα του με τον Μ. Ακιντζί είπε ότι « το κόστος που πληρώσαμε εμείς εκεί είναι κάπου ένα εκατομμύριο δολάρια το χρόνο».

Αυτή η απόφαση εφαρμόστηκε κατά τον τρόπο Ερτογάν. Σε μια νύκτα έγινε αλλαγή πρέσβη στα κατεχόμενα, με εντολή αυτός να εποπτεύει την νέα πολιτική του ΚΑΔ στους τ/κ. Έκτοτε η καχυποψία ενισχύθηκε με παγιωμένες συνήθειες στην τ/κ κοινότητα. Το «μνημόνιο» που επέβαλε η Άγκυρα στους τ/κ δεν άρεσε, ένα «μνημόνιο» που μοιάζει σε αρκετά σημεία με το μνημόνιο που υπέγραψε η Κυπριακή Δημοκρατία με την «τρόικα» το 2013. Όσοι τ/κ πολιτικοί το στήριξαν, βούλιαξαν στις εκλογικές διαδικασίες που ακολούθησαν- ο Ι. Κουτσιούκ ως «πρωθυπουργός» δεν εξελέγη ούτε καν ως «βουλευτής»!

Η σχέση ΚΑΔ –Τ/κ (πέρα από το μνημόνιο) συνοδεύονταν από ενέργειες στο ιδεολογικό και οικονομικό επίπεδο με εισαγωγή στοιχείων πολύ διαφορετικών από την τ/κ κοσμική παράδοση: μικρής κλίμακας εξαγωγή ισλαμικής προπαγάνδας με νέα τζαμιά, κήρυκες, θεολογική σχολή και μεγάλης κλίμακας εξαγωγή κεφαλαίων για επενδύσεις από το

«πράσινο επιχειρηματικό λόμπυ» στο χώρο της ξενοδοχειακής βιομηχανίας στην Καρπασία και την Κερύνεια.

Η πλειοψηφία των τ/κ δεν αποδέχθηκε τις αλλαγές Ερτογάν, αλλά ούτε και οι ίδιοι διαμόρφωσαν μια δική τους αναπτυξιακή πρόταση πέρα από την οικονομική εξάρτηση από την Άγκυρα.

Ο φαύλος κύκλος ενισχύθηκε με τις μεγάλες ανισότητες σε μισθούς και συντάξεις στη τ/κ «δημόσια» υπηρεσία. Εν ολίγοις οι εισαγόμενες μεταρρυθμίσεις έμειναν ορφανές, στην πράξη έμειναν στα χέρια του τούρκου πρέσβη Ακτσά. Ακόμα και οι κορυφαίες προτεραιότητες της πολιτικής Ερτογάν όπως η ιδιωτικοποίηση του αεροδρομίου στην κατεχόμενη Τύμπου έχει περιπλακεί σε δικαστικές διαμάχες γύρω από τα συμβόλαια του έργου με πρωτοβουλία του Σ. Ντενκτάς.

Κλειδί για να κατανοήσουμε τις σημερινές εξελίξεις αποτελεί και ο εκτροχιασμός της ευρωτουρκικής σχέσης. Στην πράξη η δυναμική που αναπτύχθηκε το 2005 έχει αποδυναμωθεί. Οι τ/κ ψήφισαν στις 26 Απριλίου 2015 την ένταξη στον ευρωπαϊκό κόσμο χωρίς διασύνδεση με την υπάρχουσα ευρωτουρκική σχέση.

Ψήφισαν ενσωμάτωση στον ευρωπαϊκό κόσμο μέσα από την επίλυση του κυπριακού και την συνεργασία με τους ε/κ. Αυτή η «έλξη ΕΕ», η θέληση των τ/κ για ένταξη στα σύγχρονα φαινόμενα, ο τερματισμός της ανάπτυξης από την πίσω πόρτα, αποτελεί μια επιλογή που χρειάζεται να διαβαστεί με κάθε σοβαρότητα.

Τα γεγονότα δείχνουν ότι δύσκολα θα «ανασχηματιστεί» το ευρωτουρκικό τρένο όπως ήταν την προηγούμενη δεκαετία. Μπορεί

όμως να αποκτήσει μια δυναμική μέσα από την επίλυση του κυπριακού, την αποχώρηση του στρατού κατοχής και την ανανέωση του ενδιαφέροντος της ΕΕ για έναν σημαντικό ρόλο στην Α. Μεσόγειο.

29. ΤΟΥΡΚΙΑ: ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ, ΠΑΛΑΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

17-8-2014

Το ανώτατο εκλογοδικείο στην Τουρκία έκανε το τελικό απολογισμό για τις πρώτες προεδρικές εκλογές της χώρας: Ταγίπ Ερντογάν 51,79%, Εκμελεντίν Ιχσάνογλου 38,44% και ο Σελαχατίν Ντεμιρτάς 9,76%. Συμμετοχή στις εκλογές 74,12% σε σύνολο 56 εκ ψηφοφόρων. Την επομένη ο Ερντογάν μίλησε για «ιστορική ημέρα, όλη η Τουρκία νίκησε. Κλείνει μια εποχή, αρχίζει μια νέα». Ο Ιχσάνογλου αφιέρωσε το ποσοστό του «σε όσους έλεγαν ότι δεν ήταν γνωστός, ένα μήνα πριν». Ο Ντεμιρτάς εκτιμά ότι η «υποψηφιότητά του διεύρυνε την ελπίδα των πολιτών να καθορίζουν την πορεία της Τουρκίας». Σε κάθε περίπτωση οι εκλογές επισημοποίησαν πολιτικά και διεύρυναν χρονικά την για δέκα χρόνια ηγεμονία του ΚΑΔ και του ηγέτη του Τ. Ερντογάν. Η επόμενη ημέρα βρίσκει την Τουρκία αντιμέτωπη με τρεις, κυρίως, ενότητες από ζητήματα:

Α. Εσωτερική ατζέντα. Αναδιάρθρωση της ηγετικής ομάδας-νέος πρωθυπουργός, νέος πρόεδρος ΚΑΔ ή ένας και για τις δύο θέσεις. Ο Τ. Ερντογάν πραγματοποιεί δημοσκοπήσεις και δίνει ερωτηματολόγιο στα βασικά στελέχη του κόμματός του γύρω από το ερώτημα ποια πρόσωπα θα μπορούσαν να αναλάβουν τις ευθύνες αυτές. Η τακτική αυτή της «εσωτερικής δημοσκόπησης» φαίνεται να αποδίδει αποτελέσματα, γιατί απορροφά τους εσωτερικούς κραδασμούς.

Η περίπτωση Γκιουλ είναι ξεχωριστή: σε κάθε περίπτωση θα βρεθεί σε ρόλο πρωταγωνιστή. Η ιστορία του ΚΑΔ, δείχνει ότι οι συμφωνίες που κρατούν το κόμμα τους ενωμένο, τηρούνται. Διαθέτουν σε επίπεδο κορυφής έναν άγραφο κανόντα διαβούλευσης και σεβασμού σε μια ιεραρχία και παράδοση, που, σε αντίθεση με άλλα παραδείγματα, ενώνει δυνάμεις και συμβάλλει στη διατήρηση της ισχύος του. Κλειδί σε κάθε περίπτωση είναι η δεκαετής, σθεναρή συνεννόηση Ερτογάν-Γκιουλ στα κρίσιμα ζητήματα.

Στο ΡΛΚ αρχίζει η δημόσια αμφισβήτηση Κιλιντσάρογλου και οι ανοικτές πιέσεις για εκλογή νέου ηγέτη. Ήδη η βουλευτής Άγκυρας Εμινέ Ταρχάν στις 12 Αυγούστου ζήτησε πρώτη την «αποχώρηση Κιλιντσάρογλου και της ομάδας του και το ΡΛΚ να προχωρήσει σε συνέδριο»

Β. Οι εξωτερικές εντάσεις πολλαπλασιάζονται στο χώρο των ανατολικών συνόρων της Τουρκίας: επάνοδος στη σχέση καχυποψίας με το Ισραήλ, συνεχές αδιέξοδο με την Αίγυπτο, άνοδος της πίεσης από τον ISIL στο Ιράκ κατά τούρκων υπηκόων, στασιμότητα στη Συρία, βελτίωση σχέσεων με Ιράν. Συνολικά η εξωτερική πολιτική της Άγκυρας στο χώρο αυτό έχει επιβαρυνθεί ιδιαίτερα την περίοδο αυτή και εξ αιτίας της εμμονής Νταβούτογλου να διαβάσει τις εξελίξεις με το δικό του «δόγμα», αλλά και της σκληρής ρητορείας Ερτογάν για κάθε θέμα που τον έβρισκε αντίθετο. Η πολιτική Νταβούτογλου, πρώτον, οδήγησε την Τουρκία σε συνεχείς αντιπαλότητες με τα γειτονικά κράτη στη Μ. Ανατολή, και, δεύτερο, αυτή η πολιτική δεν γίνεται κατανοητή από ισχυρές δυτικές πρωτεύουσες, γεγονός που εμποδίζει την Άγκυρα στην αξιοποίηση κάθε σύμπτωσης συμφερόντων με τις ΗΠΑ όπως αυτή με το Ιράκ και το συριακό. Η Άγκυρα δια χειρός Νταβούτογλου κατάφερε να

γίνεται διαρκώς μέρος της (κάθε φορά) κρίσης, αντί μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας για αναζήτηση λύσεων σε συνεργασία με άλλες δυνάμεις. Παλαιότερα γινόταν λόγος για «μηδενικά προβλήματα» με τα γειτονικά κράτη, αλλά η εξωτερική πολιτική του ΚΑΔ της τελευταίας περιόδου στη Μ. Ανατολή, οδήγησε στην αντίθετη κατεύθυνση. Δύο επιπρόσθετες παρατηρήσεις: πρώτο, χρειάζεται μια ουσιώδης βελτίωση ανάλυσης από την πλευρά Ερτογάν για να ξεπεράσει την ψυχρή σχέση του με τον Μ. Ομπάμα, και δεύτερο, το μήνυμα Μπαρόσο στον Ερτογάν στις 11 Αυγούστου για να χρησιμοποιεί ένα πιο «συμφιλιωτικό τόνο» στην εσωτερική αντιπαράθεση μετά την εκλογή του στην προεδρία, θέτει επί τάπητος κάποιες από τις προκαταρκτικές προϋποθέσεις που τίθενται για την αναζωογόνηση της ευρωτουρκικής σχέσης.

Γ. Κεντρικά ζητήματα της εσωτερικής πολιτικής. Η νέα σελίδα φωτογραφίζει τις κατευθύνσεις της εποχής που πάει μέχρι το 2023, χρονιά που θέτει το ΚΑΔ ως ορόσημο για τον εορτασμό των 100 χρόνων ανεξάρτητου κράτους -νέο σύνταγμα, κουρδικό, οικονομία. Είναι βέβαιον ότι πλέον οι συσχετισμοί είναι ευνοϊκοί σχετικά με την ετοιμασία και την έγκριση νέου συντάγματος σε αντικατάσταση του σημερινού που φέρει τη σφραγίδα Εβρέν. Σε αυτή την κατεύθυνση είναι πιθανό να ολοκληρωθεί με τον ένα ή το άλλο τρόπο η επιθυμία του Ερτογάν για σύνταγμα προεδρικού τύπου, ένα σύστημα εξουσίας πιο κοντά στο γαλλικό πρότυπο.

Το κουρδικό φαίνεται να αποτελεί ένα κορυφαίο ζήτημα στρατηγικής για την ηγεσία του ΚΑΔ-διαβούλευση σε διάφορα επίπεδα, αποχώρηση/παράδοση όπλων από το ΕΚΚ, σταδιακή μετάβαση σε συνθήκες ειρηνικής συνύπαρξης με ευθύνη στην κυβερνητική πλειοψηφία να θέσει σε εφαρμογή σχετικό νόμο που ψήφισε λίγες εβδομάδες πριν τις εκλογές. Σε αυτή την κατεύθυνση η εμπάθυνση της

συνεργασίας με το Ιρακινό Κουρδιστάν παραμένει κλειδί στις εξελίξεις με άξονα την εξαγωγή φυσικού αερίου από το Κιρκούκ στις διεθνείς αγορές μέσω Τσεϊχάν.

Θεωρώ ότι σε αυτή την κατεύθυνση έπαιξε σημαντικό ρόλο η πειστική υποψηφιότητα Ντεμιρτάς- σχεδόν 10%. Έτσι έδειξε έναν διαφορετικό, ειρηνικό δρόμο για την επίλυση ζητημάτων που συνδέονται με την κουρδική μειονότητα σε μια διαφορετική Τουρκία. Ο Ντεμιρτάς αξιοποίησε την πρόοδο που έχει συντελεστεί στις ευρωτουρκικές σχέσεις και την συνεχή πίεση των Βρυξελλών για μεταρρυθμίσεις στη βάση των ετήσιων Εκθέσεων Προόδου της τουρκικής υποψηφιότητας. Με σοβαρότητα έθεσε τα ζητήματα πάνω σε μια νέα βάση απευθυνόμενος σε ένα ευρύτερο, εθνικό ακροατήριο, όχι μόνο κουρδικό, και απέδειξε ότι μπορεί να είναι παρόν στο μέλλον σε εξελίξεις όπως η προώθηση νέων μεταρρυθμίσεων σε συνέχεια του πακέτου της 30ης Σεπτεμβρίου 2013.

30. ΕΡΤΟΓΑΝ ΧΩΡΙΣ ΑΝΤΙΠΑΛΟ!

5-8-2014

Η μια δημοσκόπηση μετά την άλλη δίνουν νίκη Ερτογάν από τον πρώτο γύρο στις προεδρικές εκλογές της χώρας στις 10 Αυγούστου. Σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών KONDA ο Ερτογάν λαμβάνει 55%, ενώ ο κοινός υποψήφιος της αντιπολίτευσης ΡΛΚ και ΚΕΔ Ε. Ιχσάνογλου λαμβάνει 38%, -το συνολικό ποσοστό των δύο κομμάτων φτάνει στο 43%. Η εταιρεία ORC δίνει στον Ερτογάν 54,3% και στον Ε. Ιχσάνογλου 38%. Το ερώτημα είναι απλό: πώς μετά από 12 χρόνια στην εξουσία, Ο Τ. Ερτογάν μπορεί να διεκδικεί μια νέα νίκη χωρίς ουσιαστικά αντίπαλο;

A. Η διαδρομή του κεμαλισμού και η κοινωνική διαστρωμάτωση στην μετακεμαλική Τουρκία. Οι αρχιτέκτονες της δημιουργίας του Κόμματος Ανάπτυξης και Δικαιοσύνης (ΚΑΔ), μελέτησαν με ευφροσύνη τους κοινωνικούς συσχετισμούς και έτσι έδωσαν βήμα έκφρασης στα στρώματα που βρέθηκαν για δεκαετίες στο περιθώριο της πολιτικής ζωής της χώρας. Οι πολιτικά αποκλεισμένοι, οι μετριοπαθείς σουννίτες που ποτέ δεν αποδέχθηκαν μέρος από τις μεταρρυθμίσεις του Κεμάλ, όσοι θεωρούσαν ότι το κεμαλικό κράτος καταπίεζε βαθειά ριζωμένες πεποιθήσεις τους, έδωσαν σθεναρή υποστήριξη στο νέο κόμμα. Έτσι η ηγεσία του ΚΑΔ μπήκε αποφασιστικά στο νέο σκηνικό γιατί αξιοποίησε την τεράστια φθορά των παλαιών πολιτικών και ταυτόχρονα έδειξε με έργα ότι έμαθε από το πάθημα Ερμπακάν, δείχνοντας αντοχές και καλή γνώση των συσχετισμών στη μάχη με το στρατιωτικό και δικαστικό κατεστημένο. Άλλωστε ο κεμαλισμός στο βασικό πεδίο των κοινωνικών μεταρρυθμίσεων που συνδέονταν με τη θρησκεία και τις κοινωνικές συνήθειες είτε ήταν μειοψηφία, είτε δεν μπόρεσε να αλλάξει την «καρδιά» της Τουρκίας παρά την μεγάλη προσπάθεια στα δημόσια σχολεία και τα «Σπίτια του Λαού», μέσα από τον εξευρωπαϊσμό με το μαστίγιο που δοκίμασαν για δεκαετίες στους χώρους της Ανατολίας οι επίγονοί του.

B. Οι οικονομικές επιδόσεις της δεκαετούς διακυβέρνησης από το ΚΑΔ. Ακολουθώντας την γραμμή ενός εντυπωσιακού οικονομικού φιλελευθερισμού, βασισμένου στις κατευθύνσεις του κοσμοπολίτη Κεμάλ Ντερβίς και την επιρροή του πραγματιστή Αλί Μπαμπατζιάν στο εσωτερικό του ΚΑΔ, κατάφερε σε σχετικά σύντομο διάστημα να κατεδαφίσει το κεμαλικό σύστημα οργάνωσης της οικονομίας και να συντάξει έναν νέο αναπτυξιακό δρόμο. Στα πρώτα χρόνια της εξουσίας του Αττατούρκ, το κράτος ανέλαβε να οργανώσει την ανάπτυξη εφ' όλης της ύλης. Μη έχοντας την κατάλληλη για την εποχή τεχνογνωσία - ανήκε κυρίως σε έλληνες και αρμενίους, πριν το 1922- υλοποίησε ένα πρόγραμμα με επίκεντρο το κράτος. Με βάση τις αποφάσεις του Οικονομικού Συνεδρίου της Σμύρνης (1923) τέθηκε σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα για να κινηθεί η παραγωγική διαδικασία στηριγμένη σε ιδιόρρυθμες κρατικές παρεμβάσεις. Ο Τζελάλ Μπαγιάρ, Υπουργός των Οικονομικών, αναλύει αυτές τις ιδιορρυθμίες του 1923: «Εδώ θα φτιάξουμε εργοστάσιο υφαντουργίας. Επειδή δε φτάνει το κεφάλαιό

σας θα το φτιάξει το κράτος. Όταν μεγαλώσει το κεφάλαιό σας με την ενίσχυση του κράτους, αργά - αργά το κράτος θα σας παραδώσει το εργοστάσιο». Η υπόσχεση Μπαγιάρ δεν κράτησε πολύ. Το κράτος κατέστη δέσμιο οικονομικών συμφερόντων, έδωσε έδαφος στο πελατειακό σύστημα, διασυνδέθηκε με τα συντεχνιακά συμφέροντα της στρατιωτικής ελίτ και επιτάχυνε την οικονομική υστέρηση της χώρας.

Για παράδειγμα ο Όμιλος Επιχειρήσεων των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων (ΟΥΑΚ) που δημιουργήθηκε το 1961 μετατράπηκε σταδιακά σε μια πανίσχυρη εμπορική αλυσίδα, μια από τις μεγαλύτερες στην Τουρκία, αναπτύσσοντας δράση στους τομείς της βιομηχανίας- αυτοκινητοβιομηχανία, τράπεζες, αλυσίδα καταστημάτων τροφίμων, ασφαλιστικές υπηρεσίες. Παρέχοντας μέρισμα στους στρατιωτικούς- μέλη του, έλεγχε πολλαπλά την αφοσίωσή τους στο σύστημα υποταγής τους στο μετακεμαλικό κράτος.

Ο Ερτογάν άλλαξε το οικονομικό μοντέλο της Τουρκίας εφαρμόζοντας ένα εκτεταμένο σύστημα αποκρατικοποιήσεων σε αεροδρόμια, λιμάνια, εργοστάσια, μεταλλεία, κατασκευές, που προσέλκυσαν ξένους επενδυτές και ενίσχυσαν κατακόρυφα την ισχύ του εσωτερικού κεφαλαίου, ιδιαίτερα αυτού που συνδεόταν με το ΚΑΔ. Σύμφωνα με την «Χουρριέτ» «από την πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων στη δεκαετία του ΚΑΔ (2002-2012) μπήκαν 58.3 δις δολάρια στα κρατικά ταμεία, το 2013 12.5 δις, με στόχο τα 7δις για το 2014» («Χουρριέτ», 27/4/2014).

Γ. Η προσωπικότητα Έρτογάν ένωσε τις τάσεις στο ΚΑΔ, δεν αναπτύχθηκαν εσωτερικές έριδες καθώς η προσωπικότητα Έρτογάν διέτετε υψηλή δημοφιλία σε συνδυασμό με συγκεντρωτισμό, εξελισσόμενη σταδιακά σε ασφυκτική πηγή όλων των εξουσιών στο κόμμα και την κυβέρνηση. Αυτό το μοντέλο κρατά ενωμένο το ΚΑΔ, παρά τις εμφανείς αδυναμίες του στα ζητήματα που συνδέονται με το κράτος δικαίου, τη διάκριση των εξουσιών, την ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος, την πρόσβαση στα συστήματα μηχανών πληροφόρησης όπως ιδιαίτερα εμφανίζονται στην πολιτική σκηνή της χώρας τους τελευταίους μήνες.

Η οικονομία αποτελεί το μεγάλο πλεονέκτημα για το ΚΑΔ. Η Τουρκία το 2002 ήταν πελάτης στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Σήμερα συμμετέχει στους G20. Σε κάθε περίπτωση η ανάπτυξη που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία πιστώνεται στην κυβερνητική δραστηριότητα με την πρωθυπουργία Ερτογάν και αυτό το πολιτικό κεφάλαιο δεν μπορεί προς το παρόν να αμφισβητηθεί ούτε από το συντηρητικό κεμαλικό ΡΛΚ, ούτε από το εκτός τόπου και χρόνου Κόμμα της Εθνικιστικής Δράσης. Η ανάπτυξη επηρέασε και διαστάσεις που συνδέονται με τους εποίκους στην Κύπρο. Σύμφωνα με την τ/κ εφημερίδα «Κίπρις» «λόγω της κρίσης που έχει χτυπήσει όλους τους τομείς, την πτώση στις πωλήσεις ακινήτων και το ότι οι τιμές των αγαθών είναι πιο ψηλές από την Τουρκία, λέγεται ότι 70.000 άτομα έχουν επιστρέψει στις περιοχές τους στην Τουρκία τον τελευταίο χρόνο», (ΚΥΠΕ, 3/12/2012).

Παρά τις αδυναμίες ή τα λάθη της εποχής Ερτογάν, η κοινή γνώμη εξακολουθεί να εμπιστεύεται τον κεντρικό της παίκτη, θεωρεί ότι είναι πολιτικός της πράξης, αποτελεσματικός, εννοεί αυτά που λέει, εξακολουθεί να ενώνει την σουνίτικη παράδοση με τον πλουραλισμό και την δυτική πορεία. Οι ψηφοφόροι, συγκρίνοντάς τον με τους άλλους πολιτικούς που ηγούνται κομμάτων εξουσίας όπως είναι ο Κιλιντσάρογλου και ο Μπαχτσελί, του δίνει ισχυρό προβάδισμα.

31. ΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΤΟΓΑΝ

29-6-2014

Στις 3 Ιουλίου σύμφωνα με το πρόγραμμα της Ανωτάτης Εκλογικής Επιτροπής κατατίθενται οι υποψηφιότητες για την προεδρική αναμέτρηση του Αυγούστου- 10 Αυγούστου θα διεξαχθεί ο πρώτος γύρος και στις 24 Αυγούστου ο δεύτερος. Υποψήφιος για το ΚΑΔ ο Τ. Ερτογάν και κοινός υποψήφιος για τα κόμματα της αντιπολίτευσης(Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (CHP) και Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης (MHP) ο πρώην Πρόεδρος του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης Εκμελεντίν Ιχσάνογλου. Ο ηγέτης του ακροδεξιού

κόμματος ΜΗΡ Ντεβλέτ Μπαχτσελί δήλωσε ότι «για το έθνος μας είναι ένα καλό όνομα», ενώ ο ηγέτης του CHP Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου δήλωσε ότι «θέλουμε να ξεκινήσουμε μια νέα περίοδο η οποία αντί να αποτελείται από διαμάχες να αποτελείται από ειρήνη και γαλήνη».

Η επιλογή Ιχσάνογλου δεν έχει πείσει ούτε τα ίδια τα δύο συνεργαζόμενα κόμματα και η πίστη των Μπαχτσελί και Κιλιτσντάρογλου ότι έτσι θα ενώσουν τα ποσοστά τους, θα αποδειχθεί μια άσκηση ματαιοπονίας. Τα μαθηματικά τους δεν διαθέτουν πολιτικό βάθος. Μια προσωπικότητα με τα χαρακτηριστικά του Ερτογάν (τραχύς παίκτης, προσωπικότητα που αντλεί δύναμη από τη σύγκρουση και την πόλωση, πολιτικός που εννοεί αυτά που λέει, με μεγάλο έργο στα ζητήματα ανάπτυξης/οικονομίας), δεν θα δυσκολευτεί πραγματικά από τον χωρίς πολιτικό παρελθόν ακαδημαϊκό και συγγραφέα περί τον τουρκικό πολιτισμό και τις σχέσεις του Ισλάμ με την Δύση Ε. Ιχσάνογλου. Πιθανώς το ΚΑΔ να περίμενε κάτι πιο δύσκολο, αλλά αυτό δεν συνδέεται με την ελαφρά γεύση που διαθέτει η υποψηφιότητα Ιχσάνογλου.

Το βασικό ερώτημα προκύπτει από τα πραγματικά δεδομένα της συγκυρίας και τα στοιχεία λένε Τ. Ερτογάν. Ερωτηματικό μένει αν θα νικήσει από τον πρώτο γύρο κατακτώντας το βήμα πάνω από το 50%. Σύμφωνα με δημοσκόπηση της εταιρείας «Genar» «ο Ερτογάν λαμβάνει 55,2% των ψήφων έναντι 35,8% του Ε. Ιχσάνογλου, ενώ σε δεύτερη δημοσκόπηση από την «ΜΑΚ Consultancy» λαμβάνει 56.1% έναντι 34.2% του αντιπάλου του, ενώ ο ηγέτης του κόμματος Ειρήνης και Δημοκρατίας –BDP Σ. Ντεμίρτας λαμβάνει ποσοστό λιγότερο του δέκα τοις εκατό» (Reuters/ΚΥΠΕ, 26/6).

Η νίκη Ερτογάν έχει οικοδομηθεί πάνω στην μεγάλη επιτυχία του ΚΑΔ στις περιφερειακές εκλογές στις 30 Μαρτίου. Έκτοτε η αντιπολίτευση

του ΡΑΚ με τον Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου πρόεδρο έδειξε ότι δεν μπορεί να ανανεωθεί σε τίποτα και το παιχνίδι της προσαρμογής σε νέα δεδομένα παίζεται σχεδόν μονότονα στο εσωτερικό του ΚΑΔ. Οι σχέσεις Ερτογάν-Γκιουλ, ο διάδοχος του Ερτογάν στην πρωθυπουργία καθώς και το όνομα που θα έχει ο νέος ηγέτης στο ΚΑΔ αποτελούν την τριπλή πρόκληση για τους νικητές των προεδρικών εκλογών.

Ο Τ. Ερτογάν ενδιαφέρεται για τη νίκη από τον πρώτο γύρο και πάνω σε αυτό οικοδομεί την καμπάνια του. Τα κύρια σημεία της περιλαμβάνουν τα εξής: Δεν ανακοινώνει την τελική του απόφαση αλλά ενεργεί ως υποψήφιος. Ένας συνδυασμός κινήσεων που του προσδίδει δυνάμεις χωρίς άκαιρες αντιπαλότητες. Έχει κάνει ομιλίες στη Γερμανία, Αυστρία, Γαλλία με στόχο την εκλογική ενίσχυσή του. Επιχειρεί πολιτική ανοίγματα στην κουρδική κοινότητα με την κατάθεση πρότασης νόμου στις 26 Ιουνίου σχετικής με την ταχύτερη εφαρμογή της ειρηνευτικής διαδικασίας και την παροχή νομικής κάλυψης στα πρόσωπα που θα τύχουν ασυλίας. Ο αναπληρωτής πρωθυπουργός Μ. Αταλάου θεωρεί το νομοσχέδιο ως «μια έκφραση της θέλησης της κυβέρνησης να συνεχίσει τη διαδικασία ειρήνευσης, να θέσει τέρμα στη βία και οι άνθρωποι να εγκαταλείψουν τα όπλα, να κατέβουν από τα βουνά και να ζήσουν σε κανονικές συνθήκες ζωής» («Χουρριέτ», 26/6). «Μαζεύει», κατά το δυνατό, τις πολλές αστοχίες της διπλωματίας Νταβούτογλου με μερική βελτίωση των σχέσεων με το Ισραήλ και αυτή τη φορά με πιο προσεκτικά βήματα σε σχέση με τη Συρία και το Ιράκ. Χωρίς να χάνει την ταυτότητά του ομιλεί αυτό το διάστημα πιο «προσεκτικά», η ρητορεία είναι πιο προσεκτική χωρίς να σημαίνει ότι θα αλλάξει κάτι ουσιαστικά. Εσχάτως διατυπώνει τη δική του «γκωλική» εκδοχή για το πολιτικό σύστημα της Τουρκίας: «μέχρι σήμερα η κυβέρνηση εκπροσωπούσε τον λαό και ο πρόεδρος το κράτος. Αίρουμε

αυτή την απόσταση μεταξύ κράτους και λαού. Η εκλεγμένη κυβέρνηση θα διοικεί τη χώρα μαζί με τον εκλεγμένο πρόεδρο» (24/6).

Τα έως τώρα στοιχεία λένε ότι ανοικτό παραμένει το ζήτημα της διαχείρισης του νυν προέδρου Α. Γκιουλ και της έως τώρα σιωπής του επί του θέματος. Αν και ο αναπληρωτής πρωθυπουργός Μ. Αταλάου είναι ο θεωρητικός της «μαγικής φόρμουλας Πούτιν-Μεντβέντφ», ώστε ο Γκιουλ να αναλάβει την προεδρία του ΚΑΔ ενόψει των βουλευτικών εκλογών του 2015 και εν συνεχεία την πρωθυπουργία, ο ίδιος ο Γκιουλ στις 18 Απριλίου δήλωσε ότι το «μοντέλο Πούτιν- Μεντβέντφ δεν είναι κατάλληλο για την Τουρκία». Ασφαλώς ο Ερτογάν για να πετύχει νίκη από τον πρώτο γύρο, χρειάζεται μαζί του όλα τα βασικά χαρτιά του ΚΑΔ και ο Γκιουλ τού είναι απολύτως αναγκαίος γιατί πάνω στη συνεργασία του με τον Γκιουλ θα οικοδομήσει το σχεδιασμό μιας βήμα βήμα νέας τάξης πραγμάτων, ένα είδος πρώτου βηματισμού στη μετά-Ερτογάν εποχή. Αν αυτή θα σχεδιαστεί μαζί ή χωρίς τον Γκιουλ, αυτό θα φανεί πολύ σύντομα καθώς τα χρονοδιαγράμματα είναι συμφωνημένα ανάμεσα στους βασικούς παίκτες.

32. ΔΕΚΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΡΤΟΓΑΝ

6-4-2014

Οι δημοτικές εκλογές στην Τουρκία στις 30 Μαρτίου έδειξαν ότι ο Τ. Ερτογάν παραμένει στο τιμόνι των εξελίξεων. Τα αποτελέσματα μπορεί να κριθούν πάνω σε δέκα σημειώσεις:

1. Η οικονομία καθορίζει τη βάση της εκλογικής συμπεριφοράς. Η ανάπτυξη και η πρόοδος στην εποχή του ΑΚΠ πιστώνεται σταθερά στον Τ. Ερτογάν. Σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών A&G Research Company «πάνω από το 80% των ψηφοφόρων του

ΑΚΠ δήλωσαν ότι το ψηφίζουν γιατί είναι ευχαριστημένοι από τους υπηρεσίες από την κυβέρνηση και τα δημαρχεία» (Χουρριέτ, 2/4).

2. Στην ίδια έρευνα το 75% των ψηφοφόρων του ΑΚΠ δήλωσαν «μη επηρεασμένοι από τους ισχυρισμούς για διαφθορά» και το 20% δήλωσε ότι εξαιτίας των ισχυρισμών «δυνάμωσε η αλληλεγγύη του με το κόμμα». Η μάχη του ΑΚΠ με τον Γκιουλέν στο πολιτικό επίπεδο έχει κριθεί. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης θα έχει περισσότερες αρμοδιότητες στη ρύθμιση πραγμάτων που συνδέονται με το καθεστώς των ιδρυμάτων Γκιουλέν.
3. Η τουρκική οικονομία έχει πληγεί εξαιτίας του εσωτερικού κλίματος, η τουρκική λίρα έχασε δύναμη και κύρος. Προφανώς αυτό θα επιχειρήσει να αλλάξει ο Αλί Μπαμπατζιάν, με στόχο να δώσει νέα δύναμη στην αναπτυξιακή πολιτική της χώρας του.
4. Η επόμενη ημέρα των δημοτικών δίνει τη δυνατότητα στο ΑΚΠ να αλλάξει προσέγγιση σε θέματα που οδηγούν προς τα πίσω και που το έχουν φέρει σε αντιπαράθεση με την ΕΕ όπως αλλαγές στο χώρο της θεσμικής δράσης των ΜΜΕ, όπως η ελεύθερη λειτουργία του twitter και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και μια πιθανή νέα «συνεννόηση» με το επιχειρηματικό κατεστημένο- κυρίως το TUSIAD.
5. Η αντιπολίτευση του ΡΛΚ επένδυσε στην κατά μέτωπο επίθεση και στην προσωπική φθορά του Ερτογάν. Έχασε. Δεν έχει να πει κάτι καινούριο, δεν εκτίμησε σωστά την κατάσταση και επέμενε σε μια εκλογική στρατηγική ακραίας πόλωσης- στην ουσία έπαιξε στο γήπεδο που ήθελε ο Ερτογάν. Ο Κ. Κιλιντζάρογλου είναι πρόεδρος της ήπτας και σύντομα θα αμφισβητηθεί. Μπορεί ο

Σαριγκιούλ; Επικοινωνιακά εμφανίζεται πιο ελκυστικός αλλά δεν έχει ρίζες στο παλαιό κατεστημένο του ΡΛΚ.

6. Τα στοιχεία λένε «Ερτογάν στην Προεδρία» τον προσεχή Αύγουστο, είτε από τον πρώτο, είτε από το δεύτερο γύρο. Οι αριθμοί βγαίνουν και η δήλωσή του στις 31 Μαρτίου ότι «θα υπηρετήσω από όποιο πόστο είναι η θέληση του λαού» δείχνει τη φορά των πραγμάτων
7. Μπορεί το ΑΚΠ να αξιοποιήσει το κλίμα και να φέρει τις βουλευτικές εκλογές από το 2015 εφέτος; Είναι το πιθανότερο σενάριο καθώς η δυναμική το ευνοεί.
- 8 Τι μπορεί να αλλάξει στην εξωτερική πολιτική; Ίσως, περισσότερη επικοινωνία και λιγότερη καχυποψία στις σχέσεις με την ΕΕ. Ακόμα πιο ισχυρή δυνατότητα στον Α. Νταβούτογλου να υλοποιήσει τις δικές του προτεραιότητες -σταθερά κατά Άσσαντ και Σίσι, ένταξη της σχέσης με το Ισραήλ σε καλύτερη «βάρκα» με εξομάλυνση των διπλωματικών σχέσεων με Τελ-Αβίβ, διστακτικά ανοίγματα στους κούρδους στο εσωτερικό και πιο σημαντικά με εκείνους στο Β. Ιράκ-αγωγός φυσικού αερίου Κιρκούκ-Τσεϊχάν.
- 9 Αναζήτηση μιας «βαθύτερης» ενδοσκόπησης στις σχέσεις Νταβούτογλου με τον τ/κ ηγέτη Ν. Έρογλου και τον Μ. Α. Ταλάτ καθώς οι συζητήσεις για το κυπριακό θα μπαίνουν σε πιο βαθιά νερά μέσα στο 2014 και η ψηφοφορία για νέο τ/κ ηγέτη θα πλησιάζει -έναν χρόνο από σήμερα. Η Αθήνα έχει μπροστά της μια καλή ευκαιρία να αναζωογονήσει το διάλογο με στόχο την παραπομπή του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας του Αιγαίου στη

Χάγη με βάση την κατ' αρχήν συμφωνία ανάμεσα στις δύο χώρες το 2003.

10 . Εν κατακλείδι οι τούρκοι ψηφοφόροι ψήφισαν σταθερότητα και ανάπτυξη-έδειξαν «επιείκεια» απέναντι στις αδύνατες πλευρές του ΑΚΠ γιατί η οικονομία καθόρισε τη βάση των αποφάσεών τους καθώς οι άλλοι σχηματισμοί παραμένουν κόμματα καταγγελίας. Η κάλλη έδειξε το, για πολλούς τούρκους, «μυστικό» Ερτογάν: ακόμα και αν διαφωνούν μαζί του, τον ψηφίζουν γιατί «αυτός εννοεί αυτά που λέει», απορρίπτουν τις κυβερνήσεις συνεργασίας και ζητούν σταθερότητα σε τουρκική εκδοχή.

